

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Дарагія суайчынніцы!

Прыміце сардэчныя віншаванні з цудоўным вясновым святам — Днём жанчын. Актыўная грамадзянская пазіцыя, высокі адукацыйны і прафесійны ўзровень, ініцыятыва і прадпрымальнасць сталі неад'емнымі рысамі беларускай сучасніцы. Найвялікшы ўклад нашы жанчыны ўносяць у развіццё такіх сфер, як ахова здароўя і сацыяльнае забеспячэнне, адукацыя і культура, навука і спорт, фінансава-крэдытная сфера і бізнес. Цягам усёй гісторыі чалавецтва жанчыны захоўваюць утульнасць дамашняга ачага, ствараюць гармонію сямейных узаемаадносін, выхоўваюць дзяцей, натхняюць на подзвігі і працоўныя здзяйсненні. Няхай ваша прыгажосць, абаяльнасць, душэўная шчодрасць, нібы жыватворная крыніца, жывяць стваральную сілу грамадства. Міру, шчасця і дабрабыту вам і вашым сем'ям! Са святам, мілыя жанчыны!

Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Салістка Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Кацярына Алейнік заваявала Першую прэмію, залаты медаль і спецыяльны прыз на VIII Міжнародным харэаграфічным фестывалі-конкурсе "Танцавальны Алімп" у Берліне. Яе партнёрам па ўзыходжанні на новую прафесійную вяршыню быў Канстанцін Геронік...

С. 13

НА АЛІМПЕ ТЭРПСІХОРЫ КАЦЯРЫНА — ПЕРШАЯ!

Фотанацюрморт Юрыя ІВАНОВА

Спонсарства — пад канкрэтныя мэты

У Беларусі пашыраюцца магчымасці па выкарыстанні спонсарскай дапамогі ў сферы культуры. Адпаведны Указ № 77, накіраваны на пашырэнне магчымасцей прадстаўлення і выкарыстання бязвыплатнай (спонсарскай) дапамогі ў сферы культуры, 28 лютага падпісаў Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка.

Гэтым нарматыўным прававым актам пашыраны пералік мэт дзейнасці ў сферы культуры і мастацтва, для рэалізацыі якіх можа быць прадстаўлена такая дапамога. Цяпер спонсарскія сродкі можна будзе накіроўваць на развіццё выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнага, манументальнага, музычнага, тэатральнага, харэаграфічнага, эстраднага, цыркавога і іншых відаў мастацтва (уключаючы стварэнне новых твораў, падрыхтоўку канцэртных праграм, пастаў спектакляў, правядзенне выставак).

Ва Указе таксама замацавана магчымасць прадстаўлення спонсарскай дапамогі на правядзенне алімпіяд, конкурсаў, фестываляў, аглядаў, спаборніцтваў, іншых мерапрыемстваў, якія арганізуюцца па рашэнні не толькі Кіраўніка дзяржавы, Урада, аблвыканкамаў, Мінскага гарвыканкама, але і ўсіх рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання.

Акрамя таго, гэтым нарматыўным прававым актам унесены тэрміналагічныя ўдакладненні ва ўказы Прэзідэнта Беларусі ад 1 ліпеня 2005 года № 300 і ад 26 ліпеня 2005 года № 339 у сувязі з прыняццем Указа ад 19 кастрычніка 2010 года № 542 "Аб правядзенні культурна-вядомасных мерапрыемстваў".

Указ дае магчымасць павялічыць прыток пазабюджэтных сродкаў у сферу культуры, што будзе садзейнічаць развіццю ўсіх відаў прафесійнага мастацтва і павышэнню мастацкага ўзроўню фестываляў і іншых творчых акцый.

Гэты ўказ уступае ў сілу з дня яго афіцыйнага апублікавання.

**Паводле паведамлення Прэс-службы
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь**

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 77, падпісаны 28 лютага, спецыяльна для "К" пракаменціраваў начальнік упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіл Казловіч.

Па ягоных словах, гэты дакумент стварае спрыяльныя ўмовы для прыцягнення дадатковых сродкаў у галіну культуры, што, безумоўна, прывядзе да актывізацыі ўсёй сферы і будзе садзейнічаць стварэнню новых цікавых і яркіх праектаў.

— Да таго ж, калі параўноўваць 2010 год з мінулымі гадамі, — зазначаў Міхаіл Казловіч, — аб'ёмы спонсарскай дапамогі, што былі прыцягнуты на мерапрыемствы ў сферы культуры, павялічыліся ў некалькі разоў.

У гэтым і ў наступных гадах, паводле прагнозаў начальніка ўпраўлення мастацтваў, аб'ёмы спонсарскай дапамогі таксама будуць павялічвацца. У той жа час, заўважаў Міхаіл Казловіч, галіна сэння не можа поўнацэнна перайсці на спонсарскую дапамогу і адмовіцца ад бюджэтных сродкаў.

— Бюджэтнае фінансаванне для сферы культуры ўсё адно неабходнае, каб яна нармальна развілася, — падкрэсліў суразмоўца "К". — Спонсарская дапамога стане не асноўным, а дадатковым стымулам развіцця.

Віншаванні

Дарагія жанчыны!

Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь — члены Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу сардэчна віншуюць Вас з Днём жанчын!

Як вясна атульвае зямлю сонечным святлом і цеплынёй, так і жаночая палавіна чалавечтва асвятляе наша жыццё ўсмешкамі, душэўнай чупласцю і пяшчотай. Ад вашай мудрасці, ведаў, таленту і цярдзення залежыць поспех у кожнай справе. Менавіта вы натхняеце нас на выкародныя ўчынкi і абуджаеце жаданне стаць больш дасканалымі, моцнымі, надзейнымі.

Асаблівыя словы ўдзячнасці жанчынам, якія творча рэалізуюць сябе ў сферы культуры, за вашу актыўную жыццёвую пазіцыю і невычэрпную стваральную энергетыку, за тое, што сваёй паўсядзённай працай спрыяеце духоўнаму і культурнаму развіццю асобы, грамадства, краіны.

Жадаем усім вам, мілыя жанчыны, моцнага здароўя, згоды і дабрабыту ў сем'ях. Няхай кожны зямны дзень будзе напоўнены радасцю, шчасцем і каханнем!

Уладзімір Здановіч, старшыня камісіі

* Мілыя жанчыны! Калегі, сяброўкі!

Ад імя Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры прыміце самую шчырыя віншаванні з Днём жанчын!

Усталяваўшы гэта свята, дзяржава падкрэсліла асаблівую ролю жанчыны ў грамадстве: вы ўвасабляеце сабой жыццесцвярдальную сілу любові і мацярынства, мудрасць, працавітасць, прыгажосць, дабрыню, пяшчоту, накіраванасць да міру і стварэння.

Хай паспяховым і шчаслівым будзе кожны ваш дзень; хай удзячнасцю, павагай і любоўю напоўняцца ў адносінах да вас сэрцы родных і блізкіх, сяброў і калег, а ваш розум, вопыт, чупласць і самаахварнасць заўсёды будуць ацэнены і запатрабаваны. І хай у вашых душах заўсёды пануе вясна!

З павагай, старшыня ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры Наталля АЎДЗЕЕВА

“ К ” і н ф а р м а ц я

Выканаўчы дырэктар Міжнароднага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц Снд Армэн Смбэцян, старшыня Гомельскага гарвыканкама Віктар Піліпец, старшыня Гомельскага аблвыканкама Уладзімір Дворнік, міністр культуры краіны Павел Латушка, міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Алег Пралякоўскі.

цоўніцтва дзяржаў — удзельніц Снд Алег Пралякоўскі адзначыў, што Гомель стаў горадам, дзе стартаваў першы праект праграмы "Культурныя сталіцы Садружнасці", які праводзіцца ў рамках Года гісторыка-культурнай спадчыны ў Снд і святкавання 20-годдзя арганізацыі.

— Усе ініцыятывы ў межах гуманітарнага супрацоўніцтва прыцягваюць грамадства, прыцягваюць людзей неабякавых, у тым ліку і бізнесменаў, акумулююць рэсурсы — і людскія, і матэрыяльныя, — дадаў Алег Пралякоўскі.

А яшчэ ў час прэс-канферэнцыі міністр культуры Павел Латушка падкрэсліў, што самыя буйныя мерапрыемствы, акрамя фінансавай падтрымкі рэспубліканскага і рэгіянальных бюджэтаў, запланавана ажыццяўляць з улікам сродкаў спонсараў.

— Гэта пілотны праект. Нам важна, каб ён праішоў на добрым узроўні і каб гэтая акцыя ў Гомелі і Ульянаўску мела добрую будучыню.

Пілотная ініцыятыва Культурнай сталіцы

Гомель сёння жыве ў звычайным сталічным рытме — рытме Культурнай сталіцы Беларусі і Садружнасці Незалежных Дзяржаў 2011 года. І ўжо на гэты працяглы ўік-энд жыхарам горада над Сожам сумаваць не давядзецца: зірніце па доказы ў любую інтэрнэт-афішу...

Насычанасць падзеямі засведчылі і два "пробныя" месяцы 2011-га, калі Гомель культурны не сыходзіў са староных прэсы і экрану ТБ. Гэты тэрмін стаў своеасаблівым прапагандам да тых урачыстых падзей, што разгарнуліся за колькі гадзін да вясны — 28 лютага. Скажам, ідэю, прапанаваную прадстаўніцамі першай Культурнай сталіцы Беларусі — Полацка, як мага раней пачынаць прэзентацыю горада з ганаровым статусам у Мінску, гамялячыне відэаочна ўзялі на ўзбраенне: яшчэ месяц таму першы праект акцыі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля прэзентаваў у Нацыянальным гістарычным музеі.

Пра насычанасць падзеямі і своеасаблівую атмасферу абласнога цэнтра казаў у горадзе над Сожам міністр культуры Беларусі Павел Латушка ў час прэс-канферэнцыі, якая адбылася ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі:

— Для нас вельмі важна актывізаваць культурнае жыццё ў самім Гомелі. Мы ініцыявалі Гомель як культурную сталіцу Садружнасці яшчэ і таму, што тут шмат фестываляў, конкурсаў.

Такая спрыяльная культурная насычанасць, па словах міністра, вынікае з таго, што горад стаў цэнтрам трохкутніка, які аб'ядноўвае Беларусь, Расію і Украіну. "Культура гэтых трох народаў аказвае вялікі ўплыў на развіццё ўсяго рэгіёна", — падкрэсліў Павел Латушка.

Значым: менавіта міждзяржаўны кантэкст сёлетняй Культурнай сталіцы стаў лейтматывам усіх урачыстасцей. На цырымоніі ўручэння сертыфікатаў, што адбылася на сцэне Гомельскага абласнога драматычнага тэатра, міністр інфармацыі нашай краіны, сустаршыня Савета па гуманітарным супра-

І сапраўды, менавіта расійскі Ульянаўск стане горадам-партнёрам Гомеля ў рэалізацыі праграмы "Культурныя сталіцы Садружнасці". Адпаведны статус ён атрымае акурат 28 сакавіка. Але ўжо цяпер міністр мастацтва і культурнай палітыкі Ульянаўскай вобласці Ірына Котава запрасіла калег з Беларусі да супрацы.

Па словах старшыні Гомельскага гарвыканкама Віктара Піліпца, хутка ўсе ўпэўняцца, што горад над Сожам не стане фармальнай сталіцай культуры. І ў доказ таму дадаў асноўныя пазіцыі з бліжэйшых планаў: "Адкрыем паствя рэканструкцыі ГЦК, новую выставачную залу галерэі Вашчанкі..."

Пасля распачатай у апошні зімовы дзень у знакамітым Палацава-паркавым ансамблі выстаўкі твораў Вітольда Бяляніцкага-Бірулі з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея і запамінальнага гала-канцэрта жыхары Гомеля чакаюць сапраўднай феерыі культурных падзей. А іх запланавана больш за 160! Напрыклад, цягам 2011-га тут пабывае каля 25 творчых калектываў са статусам "нацыянальны". Вялікі і Купалаўскі тэатры, "Песняры", "Сябры", "Харошкі" — як бачым, гаворка ідзе найперш пра брэнды Беларусі. Мяркуюцца таксама зняць дакументальную стужку пра Гомель...

Вядома ж, цікава даведацца і пра тое, чаго чакаюць жыхары Культурнай сталіцы ад распачатай акцыі. На сайце Гомельскага палацава-паркавага ансамбля з гэтай мэтай працуе адпаведнае апытанне. З яго вынікае цікавасць да буйных замежных выставачных праектаў, выступленняў калектываў класічнай музыкі, фестываляў і відэаочна... А вось радок для прапаноў пакуль вольны. І запоўніць яго — самы час. Адкрытасць да ініцыятыў — гэта яшчэ адзін з бакоў шматбаўнай акцыі "Культурная сталіца Беларусі".

**На здымках: у час урачыстасцей з нагоды адкрыцця
Культурнай сталіцы Беларусі і Снд.
Фота Юрыя ІВАНОВА**

СТРАТА

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка выказаў спачуванні ў сувязі са смерцю заслужанага дзеяча мастацтваў Расійскай Федэрацыі Валерыя Рубінчыка яго родным і бліжкім.
“Жыццё нашага земляка Валерыя Рубінчыка было цалкам прысвечана служэнню мастацтву. Мастацкая спадчына майстра — гэта чудаўныя кінафільмы, якія вызначаюцца сваёй разнажанравасцю, захапляльнай сюжэтнай лініяй, яркасцю вобразаў і глыбінёй пачуццяў. Яны займаюць дастойнае месца ў сучасным кінематографі. У Беларусі творчасць Валерыя Давыдавіча паважаюць і любяць. Для нас асабліва дарагія стужкі, створаныя ім на роднай кінастудыі “Беларусьфільм”, якія па праву ўваходзяць у залаты фонд нацыянальнай культуры і захапляюць не адно пакаленне глядачоў”, — гаворыцца, у прыватнасці, у спачуванні.
Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

**РУБІНЧЫК
Валерый
Давыдавіч**

Беларускае кінамастацтва панесла незаменную страту. Пасля цяжкай, працяглай хваробы пайшоў з жыцця класік беларускага кіно, заслужаны дзеяч мастацтваў Расійскай Федэрацыі, лаўрэат прэміі ЛКСМБ, рэжысёр Валерый Давыдавіч Рубінчык.

З імем Валерыя Рубінчыка звязаны гады самага актыўнага і плённага перыяду працы кінастудыі “Беларусьфільм”. Гэты выдатны майстар здолеў аб’яднаць у сваіх стужках вострасюжэтнасць, глыбіннае аўтарскае бачанне і філасофскія расповеды аб навакольным свеце. Прапрацаваўшы на айчыннай кінастудыі дваццаць гадоў, ён ажыццявіў пастаноўку фільмаў, шэраг якіх прызнаны самабытнымі таленавітымі творами, што складаюць залаты фонд беларускага кінамастацтва — “Апошнія лета дзяцінства”, “Вянок санетаў”, “Дзікае паляванне караля Стаха”, “Культпаход у тэатр”, “Адступнік” і іншыя. Яго працы былі адзначаны на шматлікіх міжнародных кінафестывалях.

Шчырасць, адкрытасць, добрае, уважлівае стаўленне да людзей, высокі прафесіяналізм здабылі яму ў кі-

нематаграфічным асяроддзі непадробную любоў і павагу.

Для шматгадовай і плённай дзейнасці Валерыя Рубінчыка былі характэрныя высокая маральная і творчая патрабавальнасць, у першую чаргу да сябе, актыўная грамадзянская пазіцыя. Багатая палітра выяўленчых сродкаў, яркае эмацыянальнае напаўненне яго фільмаў, патрыязм і жыццесцвярджальная сіла творчасці дазволілі яму заняць ганаровае месца ў шэрагу знакамітых майстроў экрана, атрымаць заслужанае прызнанне кінагледачоў Беларусі і далёка за яе межамі.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь з пачуццём глыбокага смутку выказвае шчырыя спачуванні родным і бліжкім нябожчыка.

Светлая памяць аб Валерыю Давыдавічу Рубінчыку назаўсёды захаваецца ў нашых сэрцах.

- Латушка П.П., Карачэўскі У.М., Кураш В.І., Стружэцкі Т.І., Сільвановіч А.І., Сухавей С.І, Леановіч С.А., Крывастаненка П.У., Баразна М.Р., Святлоў Б.У., Белякова І.А., Багачоў С.А., Бусел В.Ю., Коктыш В.П., Калбаска І.В., Лаўрыненка А.Л., Чарнаўшка Ю.М., Крушынская Л.А., Перагудава Л.І., Карпілава А.А., Красінскі А.В., Фралецова Н.Т., Васільеў В.І., Смольскі Р.Б., Чаргінец М.І., Яфрэмаў А.В., Гасцюхін У.В., Янкоўскі П.І.

Умеў бачыць “побач”

... З кожным годам, на жаль, застаецца ўсё меней тых, пра каго можна сказаць: знаёмыя з юнацтва. Такім чалавекам быў для мяне Валерый Рубінчык.

Свой шлях у кіно мы з ім зразбужалі ў пайгоду пачыналі ў кар’еру айчыннага кінематографа Уладзіміра Корш-Сабліна ў якасці памочнікаў рэжысёра на стужцы “Чырвоная лісце”. З такой жа, адпаведнай узросту, розніцай паступілі на рэжысуру спачатку ў наш інстытут, а потым — у ВГИК. Затым — прыйшлі працаваць у айчынны кінематограф. Разам адзначалі ўсе прэм’еры, сябравалі не на словах, а таму, што адчувалі сапраўдную роднасць душ.

Маю аповесць “Іх партрэт з асуджаным імператарам” мы першадрукава задумвалі зрабіць разам з Валерам, пра што я згадаў у прадмове да яе. Ён жа здымаўся і ў дзвюх маіх стужках: “Эдзі Рознер” і “Другая галгофа Хрыста”, якія былі створаныя цягам апошніх трох гадоў. 26 лютага я быў на здымках у Маскве, вельмі позна скончыў працу і вырашыў ужо не тэлефанаваць Валерыю. А потым даведаўся, што гэта быў апошні дзень, калі ён быў у прытомнасці — вельмі шкадую, што не набраў яго нумар, не пачуў голасу... І зараз адчуваю непапраўную страту — вырваны велізарны кавалак майго жыцця: Валерый Рубінчык быў адным з самых духоўна блізкіх мне людзей.

Калі казаць пра рэжысёрскі почырк Валерыя Рубінчыка, галоўным адрозненнем усіх яго фільмаў было ўменне шукаць і знаходзіць небанальныя рашэнні для тых ці іншых сцен і эпізодаў. У матэматыкаў, калі не паддаецца які-небудзь доказ, ёсць такое выслоўе: “Не тыкайцеся ў тэрэму — шукайце побач”. Восі і ён умеў бачыць гэтае самае “побач” — знаходзіць такія вобразы і дэталі, якія напаўнялі яго стужкі сапраўдным, поўным жыццём. Рабіў займальна, з густам і смакам. І гэтая небанальнасць рашэнняў — тое, што, на вялікі жаль, адсутнічае сёння ў пераважнай большасці сучасных кінарэжысёраў.

Цягам апошніх гадоў Валерый Рубінчык жыў у Маскве, там у яго была сям’я, праца. Але ж, перакананы, той цёплай і душэўнай сяброўскай атмасферы, якая была ў Мінску, яму там не ставала. Адкрываю даведнік і бачу: Валерый Рубінчык — заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі, і званне гэтае ён атрымаў за стужкі, знятыя ў нас, на Беларусі. Што і казаць, гэта цяжкая страта для ўсяго беларускага кінематографа.

Уладзімір АРЛОЎ, кінарэжысёр

Дзе будучь Пасека?

Тапаніміка той часткі Мінска, што атачае Нацыянальную бібліятэку Беларусі, будзе ўтвараць суладную карціну.

Паводле рашэння Камісіі па найменаванні і перайменаванні праспектаў, вуліц, плошчаў і іншых складовых частак сталіцы Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта, адрэзак, які злучыць вуліцы Кастуся Каліноўскага і Францыска Скарыны, будзе названы ў гонар Сымона Буднага. А зусім непадалёк ад яго будзе

ўвекавечана і імя яшчэ аднаго беларускага першадрукара — Пятра Мсціслаўца. Сёння гэты раён яшчэ толькі праектуецца, але яго цэласная тапанімічная канцэпцыя ўжо працавана.

Згодна з рашэннем камісіі, на ўскраінах Мінска павінна з’явіцца некалькі сакавітых назваў, якія маюць сваю гісторыю. Адна з іх — Хмарынскія пасека. Так прапануюць назваць мікрараён, што паўстане ў чыстым полі паміж вёскай Зацень і пасёлкам Навінкі. Дарэчы, іншыя “паўночныя” мікрараёны камісія

вырашыла перайменаваць у Цнянку, што таксама адпавядае гістарычнай праўдзе: новыя дамы паўстануць на месцы колішняй вёскі, і таму важна, каб яе назва не канула ў Лету.

Дарэчы, не адно такое імя ўласнае на новай карце Мінска будзе вернута з забыцця. Паводле рашэння камісіі, частка 1-га транспартнага кольца, якое злучыць вуліцы Маскоўская і Ціміразева, атрымае назву вуліца Дамашэўская — у гонар даўно паглынутай сталіцай вёскі Дамашава.

Ілля СВІРЫН

Ільвы — па дамове, або Як за паўтара месяца знайсці ў пустыні петарду?

Нягледзячы на тое, што візуальны вобраз спектакля — першае, з чым сустракаецца глядач у тэатры, сама прафесія сцэнографа працягвае заставацца быццам “ў цені”. Але сёлетняя вясна “разварушыла” інтарэс да гэтых байцоў “бачнага фронту”: 25 сакавіка ў галерэі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў адкрыецца выстаўка “Вынікі сезона”, дзе будуць прадстаўлены работы айчынных сцэнографіў апошняга часу. Яна ж стане своеасаблівым аглядам-конкурсам, па выніках якога вызначыцца тыя творцы, чые работы прадставяць гэтым летам Беларусь на Пражскай квадрыенале — сусветным форуме сцэнаграфічнага мастацтва. Акурат пра тое, чым жывуць сучасныя беларускія сцэнографы і якія праблемы заклапочваюць іх, мы і размаўляем сёння.

Удзельнікі “круглага стала” ў інфацэнтры “Культура-інфа” — галоўны мастак Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага Ала САРОКІНА, галоўны мастак Дзяржаўнага тэатра лялек Беларусі Валерый РАЧКОЎСКИ, галоўны мастак Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Алена ІГРУША, сцэнограф, дацэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Дзмітрый МОХАЎ, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Мікалай ПІНІГІН, галоўны рэжысёр Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага Сяргей КАВАЛЬЧЫК, тэатразнаўца Ірына РАХМАНОВА, тэатральны крытык, рэдактар аддзела газеты “Культура” Таццяна КОМАНОВА.

Ала САРОКІНА:

— Калі мы абмяркоўваем узаемаадносіны мастака з рэжысёрам, давайце пачнём спачатку. Першы кантакт — сустракаюцца рэжысёр з мастаком: каб спакойна, без дамоклава мяча над галавой займацца творчасцю, неабходна элементарная ўмова — заключэнне дамовы. На жаль, у нашай прафесіі да гэтага часу такі падыход яшчэ не выдаецца натуральным, здараецца, што рэжысёр заказвае лью ў некалькіх месцах, а потым выбірае, чый жа яму больш да спадабы. Ты траціш месяц-паўтара на гэтую работу, а ў выніку даведваешся, што твой леў — “горшы”. Асабліва крыўдна гэта, калі мастак не замацаваны за тэатрам і не атрымлівае фіксаваную зароботную плату.

Ірына РАХМАНОВА:

— Не ад сёння вядома, што прафесія тэатральнага мастака вельмі залежная. І я ведаю нямаю выпадкаў, калі цікавыя і сур’ёзныя ідэі калег пры ўвасабленні на сцэне не ажывалі, а — паміралі. Хочацца зразумець, ці магчыма ўвогуле на фоне такіх сённяшніх узаемаадносін мастакоў з рэжысёрамі захоўваць сваю творчую індывідуальнасць?

Ала САРОКІНА:

— Цяпер час, што выдзяляецца на пастаноўку, іншы, чым раней — лічыцца, што стварыць спектакль за паўтара месяца цалкам магчыма. Але калі акцёры з рэжысёрамі гэта могуць, дык тэатральная сістэма, якая з рыпам выпускала 3-4 пастаноўкі ў сезон, дванаццаціцю спектаклямі проста захламяецца! У выніку гэткай гонкі мастак не заўсёды можа прысутнічаць на рэпетыцыі, у той час як ад аднаго маленькага руху, нават паравоту можа ўсё змяніцца. Няма магчымасці для ўзаемнай з рэжысёрам сутворчасці — ты ўжо пераходзіш у іншы спектакль. А потым здараюцца такія сітуацыі, што рэжысёру раптам “страляе ў галаву” перанесці месца дзеяння з вёскі ў горад — у мяне быў такі выпадак. А ў цябе ж усё ўжо закружана: вытворчасць, заказчыкі... Усяго за 4-5 дзён да здачы з’яўляюцца дэкарацыі. Але і зараз мы не заўсёды можам дазволіць сабе і акцёрам “абжыць” іх, бо ведаем практыку: для таго каб поўнасьцю выставіць дэкарацыі, неабходна зняць ввечэрні спектаклі і аддаць гэты час пад рэпетыцыі. А які ж кіраўнік тэатра на гэта пагодзіцца? Таму ў выніку на сённяшні дзень вырасла кагорта рэжысёраў, якія проста не разумеюць, для чаго патрэбна ставіць усю дэкарацыю і ўвогуле, што яны ад цябе, мастака, могуць узяць?

Алена ІГРУША:

— На мой погляд, наша тэхналогія вытворчасці спектакля ў прынцыпе свая імэрацыянальная. Хто першы “робіць” спектакль? Мастак! Часцей за ўсё адбываецца так: табе прыносяць тэкст і кажуць, што праз месяц едзем на фестываль. І вось я чытаю гэты матэрыял уздоўж і ўпоперак, прапускаю яго праз сябе, ствараю кожнаму з герояў гісторыю — караецца, цалкам “кладуся” пад аўтара. З’яўляецца ідэя, макет, які прымаецца і адпраўляецца ў работу. А потым рэжысёр з акцёрамі садзяцца за тэкст, і калі праз месяц яны выходзяць на пляцоўку, раптам “адкрываюць”, аб чым п’еса. І іграюць абсалютна іншую гісторыю!

Таццяна КОМАНОВА:

— Дык можа, варта спачатку ўдумліва пачытаць п’есу разам з рэжысёрам, дамовіцца, пра што будзе спектакль?

Алена ІГРУША:

— А ў мяне няма часу! Вытворчасць жа мае жорсткія тэрміны. Прывяду гісторыю са свайго вопыту. У нашым тэатры ідзе спектакль “Белы анёл з чорнымі крыламі”, які, дарэчы, карыстаецца глядацкім поспехам. Калі рэжысёр прынёс мне тэкст, на другой старонцы п’есы я ўбачыла пісталет, з якога страляюць і якім у фінале герайна забівае сябе. А цягам спектакля так і не зразумела, загіне яна альбо не. У мяне ўзнікае вобраз своеасаблівай жывой рухомай мішэні. Што я раблю? Кладу на падлогу палавік і выкладзе гэтай самай мішэні, а герайну апрапаю ў чырвонае. Усе згодныя, запускаецца ў вытворчасць... А праз месяц рэжысёр усё мяняе: герайна глытае таблеткі і выжывае, а ніякага пісталета няма. І я першая, хто задае пытанне: з якой тады радасці на падлозе ляжыць мішэнь?

Дзмітрый МОХАЎ:

— Якім бы геніяльным ні быў рэжысёр і якім бы суперскім ні лічыў сябе мастак, заўсёды на першым месцы пры стварэнні спектакля — драматургія, у музычным тэатры, адпаведна, — музыка. Гэта — першакрыніца. Калі мы вызначаем узровень мастака альбо рэжысёра, неабходна ведаць яе і разумець, бачыць, як ён яе прачытаў. Адна і тая ж п’еса можа ісці па ўсім свеце, і кожны спектакль будзе адрозным ад іншых. Я, калі ўпершыню сутыкнуўся са спектаклямі Някросуна, зразумеў, што такое рэжысура: перада мною паўстаў чалавек, які добра вядомую драматургію прачытаў так, як яшчэ ніводзін чалавек на свеце гэтага не рабіў!

(Працяг на стар. 4 — 5.)

(Працяг. Пачатак на стар. 3.)

Алена ІГРУША:

— Але мы не працуем з такімі рэжысёрамі... І, між іншым, у тэатры толькі адзін чалавек мае права выбару п'есы — рэжысёр. Мастакам жа застаецца штары шукаць магчымасці палябіць той матэрыял, які нам прапануюць.

Тацяна КОМАНАВА:

— Наколькі рэжысёры гатовыя сёння эксперыментваць з мастакамі?

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Што значыць — эксперыментваць? Прывяду ў прыклад нашу апошнюю прэм'еру — “Вяселле Крачынскага”. Сцэнограф Веніямін Маршак з самага пачатку запэўніваў мяне, што дзверы ў дэкарацыі будуць адчыненыя самі, маўляў, ён ужо так рабіў і ведае тэхналогію. І вось ён атрымаў канструкцыю — і ўбачыў, што на ёй гэта зрабіць немагчыма. А рэжысёр ужо выбудаваў усе ўваходы-выхады з улікам гэтага. Давялося за некалькі дзён да здачы “перавучаць” акцёраў, перабудаваць спектакль. Таму звычайна я на пэўны праект стараюся запрашаць сцэнографа, пра якога загадзя ведаю: ён раскрыве тую ці іншую тэму цікавей за іншых. Рэжысёр, асабліва малады, нярэдка можа трапіць у сітуацыю, калі вопытны мастак палявае яго па плячы і кажа: супакойся, я зраблю табе ўсё як мае быць. А неабходна, каб “візуалізатар” дапамагаў адшукаць сродкі і рэалізаваць яго, рэжысёра, ідэю. Толькі так яны са сцэнографам могуць стаць суаўтарамі і канцэпцыі, і спектакля.

Алена ІГРУША:

— Але ж не сцэнографы шукаюць рэжысёраў, а вы — нас. І што ні кажыце, але візуальны шэраг у спектаклі значна больш моцны за любую, нават самую віртуозную акцёрскую ігру. Нельга сыграць англійскага лорда ў кірзавых ботах — усё роўна мы не паверым акцёру, як бы таленавіта і тонка той ні выконваў ролю, усё роўна будзем чакаць моманту, калі гэты “дэтэктыў” раскрывецца. І часам толькі тады, калі мастаку ўдаецца такі паляпаць рэжысёра па плячы і пераканаць зрабіць тую гісторыю, якую намаляваў сцэнограф, атрымліваецца цэльны спектакль, а не “вінегрэт”.

Ала САРОКІНА:

— Вельмі востра стаіць праблема адсутнасці належнага культурнага слоя ў тэатры, з якога творцы чэрпаюць метафары, асацыяцыі. Добрыя рэжысёры — тая ж Валяціна Еранькова — бы школьнікі, рыхтуюцца і прыходзяць на рэпетыцыі з цэлымі падшыўкамі інфармацыі пра аўтара, эпоху, культуру таго часу. А маладыя “хлопчыкі” не абцяжарваюць сябе гэтым — ты, мастак, вось, маўляў, культурны слой і свае асацыяцыі яму выдавай!

Тацяна КОМАНАВА:

— Але, спасылочыся на Алену, гэта не самы горшы выпадак, калі мастак можа нешта даць маладому рэжысёру, а той, у сваю чаргу, здолее гэта ўзяць.

Дзмітрый МОХАЎ:

— Калі рэжысёр амбіцыйна заяўляе, што здольны паставіць хоць кулінарную кнігу, я ведаю: для таго, каб прыйсці да акцёраў, ён спачатку павінен зрабіць з гэтай кнігі рэжысёрскі сцэнары!

Тацяна КОМАНАВА:

— А слаба абысціся без рэжысёраў увогуле і паспрабаваць стварыць уласны спектакль?

Ала САРОКІНА:

— А мы з Аленай неяк збіраліся...

Тацяна КОМАНАВА:

— І што перашкодзіла?

Ала САРОКІНА:

— Ды пасля сваіх праектаў такія выцснутыя, што проста ні часу, ні энергіі не застаецца.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Бачыў я такія спектаклі, называюцца “Дэманстрацыйны дадатак да светлавой устаноўкі маркі N” — табе проста паказваецца светлавая праграма на паўгадзінкі...

Ала САРОКІНА:

— Няпраўда! Тэатральная гісторыя ведае ўдалыя прыклады — вазьмі хаця б тэатр Тадэвуша Кантара!

Тацяна КОМАНАВА:

— Дарэчы, каго ў беларускім тэатры сёння больш: рэжысёраў ці сцэнографіў?

Ала САРОКІНА:

— Канешне ж, сцэнографіў — дзякуючы Барысу Федасеевічу Герлавану.

Тацяна КОМАНАВА:

— Дык у чым жа справа?

Ала САРОКІНА:

— Кажу ж, загрузнулі ў вытворчасці — ад нас патрабуюцца веданне слясарнай справы, пашывачнай...

Тацяна КОМАНАВА:

— Але тое няблага.

Ала САРОКІНА:

— Згодная, няблага раз прайсці, другі, але ж не ўвесь час гэтым займацца!

па-ранейшаму робіцца — саматужна і самапальна. І калі ты хочаш мець на выхадзе штосьці прыстойнае — абавязкова ўпіраешся ў пытанне тэхналогіі. Вось дайце скончыць рэканструкцыю Купалаўскага тэатра — мы вырашым усе гэтыя праблемы. Тэатру аддалі будынак былога завода “Светлакон”, і на базе яго мы плануем зрабіць сур'ёзную тэатральную вытворчасць. Збяром добрых спецыялістаў, якія будуць працаваць за добрыя грошы, і ўсё вы будзеце несці да нас свае замовы.

Алена ІГРУША:

— Далёка не кожны тэатр будзе гатовы вам заплаціць...

Тацяна КОМАНАВА:

— Няўжо ўсё сапраўды ўпіраецца ў грошы? А як жа палёт творчай думкі?

ІЛЬВЫ

або Як за паўтара месяца

Валерый РАЧКОЎСКІ:

— Я часам працую ў Польшчы і бачу: там тэатральныя мастакі практычна разбегліся — пайшлі ў прафесію, што лепш аплочваюцца.

Мікалай ПІНІГІН:

— Дайце грошы і адыдзіце ўбок — патрэбныя людзі прыйдуць.

Тацяна КОМАНАВА:

— Але калі ў тэатрах з'явіцца грошы, ніхто ўжо не захоча збягаць. Ды і думаецца мне, што кожны з вас бачыць сябе не толькі чалавекам, якому патрэбныя грошы, але і часткай нацыянальнай культуры гэтай краіны.

Мікалай ПІНІГІН:

— Грошы патрэбныя ў першую чаргу на вытворчасць. Ну, і на заробатную плату людзям. А яшчэ для таго, каб у Мінску з'явіліся новыя пляцоўкі, якіх катастрофічна не хапае. Каб там маглі спрабаваць свае сілы маладыя, эксперыменталі, нешта выдавалі па-за тэатральнымі планами. Няхай яна будзе без пастаяннай трупы, але з невялікім тэхнічным штатам і кіраўніком — спрактыкаваным менеджарам. Будуюцца ж у нас свая “сіліконовая даліна” — значыць, мяркуецца, што яна дасць у выніку пэўны плён.

Тацяна КОМАНАВА:

— Будзем ствараць тэатральную Сіліконовую даліну?

Алена ІГРУША:

— Асяродак — патрэбны: з нічога нічога не атрымліваецца. А сцэнаграфія — прафесія залежная, і мы ў плане творчасці не можам быць самастойнымі ад тых жа рэжысёраў.

Мікалай ПІНІГІН:

— Давайце глядзецца на сітуацыю шырока. Сёння людзі жывуць у дызайнерскім свеце: ездзяць на добрых аўтамабільях, у якіх прыгожыя салоны, жывуць у абстаўленых кватэрах. Яны прыходзяць у тэатр і што там бачаць? Дзве анучкі і тры вярочкі! І тэатральны мастак таксама мусіць развівацца паралельна развіццю сусветных тэхналогій: матэрыялы, магчымасці і г.д. У Германіі, прыкладам, некалькі фірм працуюць адмыслова на тэатральныя патрэбы — толькі выбірай. У Пецярбургу, Маскве таксама маецца не адна прыватная тэатральная майстэрня, дзе можна замаўляць любыя патрэбныя табе дэкарацыі, касцюмы. У нас жа ўсё

Мікалай Пінігін.

Мікалай ПІНІГІН:

— У дадзеным выпадку тэатр — вытворчасць. Гэта ў эскізе, у макеце ты можаш “лётаць” колькі заўгодна, а ў працэсе вытворчасці, пры пастановах усё роўна ўпіраешся ў тэхналогію.

Тацяна КОМАНАВА:

— Але ж яшчэ на пачатку работы, калі мастак з рэжысёрам абгаворваюць будучы спектакль, ужо збольшага зразумела, пра што ідзе гаворка і якім прыкладна будзе пастановачны бюджэт.

Дзмітрый МОХАЎ:

— Былі часы, калі і грошай, пэўна, меней было, але і добрыя спектаклі чамусьці выходзілі. І я лічу, што не трэба зацыклівацца на фінансавых сродках, хаця без іх, канешне ж, сёння жыць складана. Я цудоўна разумею любога нашага рэжысёра, які хоча, каб у яго з адной кулісы, скажам, Юрскі выйшаў, а з другой Няёлава. Але ў яго сёння няма ні юрскіх, ні няёлавых. Тая ж самая сітуацыя сёння і ў мастака-пастаноўшчыка: не трэба ляць тэатр за тое, што там 50 лямпчак замест 150. Мастак гэтак жа, як і рэжысёр, павінен ведаць патэнцыйныя магчымасці таго ці іншага калектыву на бегучы момант і старацца, каб у працэсе работы яны выкарыстоўваліся напоўніцу і, да ўсяго, раслі. Рэжысёр абавязаны не толькі спектаклі рабіць, але і працаваць з акцёрамі — гэта яго матэрыял. Ну, а хто павінен выходзіць вытворчыя спецыяльнасці? Безумоўна, мастак-пастаноўшчык.

Мікалай ПІНІГІН:

— Гэта ж элементарна: ты ў галаве ці на паперы можаш задумаць што заўгодна, але гэта не выканаюць! А прозвішча ў афішы стаіць — тваё.

Дзмітрый МОХАЎ:

— Тэатральны мастак тым і адрозніваецца ад жывапісца альбо станкавіста, што ён павінен задумваць такое, што можна рэальна выканаць.

Мікалай ПІНІГІН:

— Рэальна — гэта калі ў цябе за спінай стаіць дзядзька Вася з сякерай і малатком. А вось у Купалаўскага зараз з'явіліся грошы, і да новага спектакля “Тэатр Уршулі Радзівіл” мы ў прыватнай кампаніі друкуем усю графіку. Адзін файл, які нам рыхтуюць, каштуе 10 тысяч долараў. І дзевяноста працэнтаў работ па спектаклі мы ажыццяўляем не ў тэатры. Але гэта з шэрагу “нерэальнага” — грошы з'явіліся адмыслова пад праект. А іншыя тэатры не могуць проста так пайсці і замовіць якасную работу ў сур'ёзных людзей.

Алена Ігруша.

Ала САРОКІНА:

— Сапраўды, назіраецца тэндэнцыя да таго, што ў тэатры павінны быць не разгалінаваныя цэхі, а толькі рамонтная брыгада. А можа ў сучасных умовах так і трэба? Вось захочацца табе, каб у спектаклі пёркам душа адлятала ўверх, а дзе гэтае пёрка ўзяць за пару дзён?..

Тацяна КОМАНАВА:

— Неўзабаве ў сакавіку, акурат перад Міжнародным днём тэатра ў галерэі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў адкрыецца чарговая выстаўка айчыннай сцэнаграфіі “Вынікі сезона”. Па выніках яе будуць вызначаны тыя, хто пачне “збіраць чамаданы” на Пражскую квадрыенале, якая адбудзецца гэтым летам. Хацелася б зразумець, як будзе выглядаць у Празе сучасная беларуская сцэнаграфія, у якім святле яна паўстане?

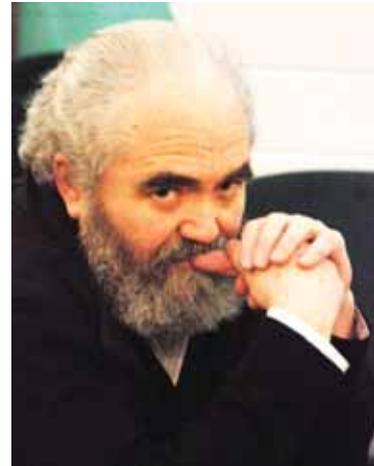
Ала САРОКІНА:

— Дарагія мае, што маем — тое маем! Хочаце аўтарскі тэатр, прадуманы і ўдумлівы? Ва ўмовах татальнага дэфіцыту і кадры, і сродкаў ён не робіцца! Возьмем нашы “Вынікі сезона”, якія я “абазвала” стэрыльнымі. У адказ на гэта адзін крытык мне сказаў: трэба карміць сваіх, бо калі мы зараз пачнем карміць чужых, будзем рабіць гэта вечна.

Ірына РАХМАНАВА:

— Прага акумуляе вакол сябе вельмі шмат творчых ідэй і цікавых канцэпцый. Але не заўсёды экспазіцыя паралеленая з развіццём самой сцэнаграфіі ў той ці іншай краіне. Нярэдка яны проста ідуць уразрээ. Між іншым, сёння ў нас ужо сфарміравалася пака-

ленне маладых, дастойных сцэнографіў, якія ў апошнія гады дастаткова ярка і таленавіта праявілі сябе. Прыкладам, спектакль Горкаўскага тэатра “Пане Каханку”: афармленне, якое зрабіла да яго Ала Сарокіна, мне асабліва падаецца нашмат больш глыбокім і арыгінальным, чым рэжысёрская работа. Мастачка дэманструе нам яркую індывідуальнасць, багатыя унутраны свет і ні на каго не падобнае разуменне тэатра. Яна свабодна прыносіць на сцэну ўсё, што ёй захочацца, не абмяжоўваючы сябе часам альбо стагоддзем, і пры гэтым аб'ядноўвае ўсё, падпарадкоўвае агульнай задуме. Сюжэт для яе — усяго толькі нагода паразважаць пра вечнае і ўяўнае.

Дзмітрый Мохаў.

Ала САРОКІНА:

— Кажу дзякуй ужо за тое, што мне даюць самавыяўляцца, не прымушаюць працаваць “а-ля па рэмарцы”.

Тацяна КОМАНАВА:

— А што яшчэ цікавага ў сучаснай беларускай сцэнаграфіі вы маглі б адзначыць? Якія з работ калег за апошнія два-тры сезоны ўразлілі? Наколькі ўвогуле вы адсочваеце гэты працэс?

Алена ІГРУША:

— На жаль, не адсочваем.

Ала САРОКІНА:

— Так, к канцу сваёй пастаноўкі мы амаль “бездыханныя” валімся на фінішы, так што паглядзецца работы калег часта проста не выпадае. Хаця — патрэбна. Мiane асабіста чужая добрая работа так падштурхоўвае на ўласную творчасць!

Алена ІГРУША:

— А, між іншым, мы, сцэнографы, усё ж вельмі рэдка збіраемся. Узяць хаця б беларускія тэатральныя фестывалі: туды запрашаюць крытыкаў, рэжысёраў, а нас, мастакоў, практычна ніколі не клічуць. Я ўжо не кажучы пра тое, што і саму сцэнаграфію на іх ніхто не судзіць.

Тацяна КОМАНАВА:

— Так, сцэнаграфія як намінацыя неяк “ціхенька” знікла з усіх нашых фестывалаў. Калі намінацыя “за лепшую рэжысуру” існуе і абмяжоўваецца, не так і важна, якога ўзроўню прадстаўленыя спектаклі, — сама тэма ўвесь час “жыве”. А калі сцэнаграфічная намінацыя адсутнічае, дык і самі тэатральныя мастакі як “тэма” нібыта і не фігуруюць.

Алена ІГРУША:

— А я б з задавальненнем паслухала, што спецыялісты думаюць пра маю работу. Выслухала б самую рэзкую крытыку ў свой адрас — толькі б прыходзілі і казалі канкрэтна пра маю работу, а не проста ставілі ў артыкуле прозвішча ў дужках. Хацела б пачуць, дзе я прамакнулася, дзе не таго наварачіла...

Таццяна КОМАНАВА:

— Яшчэ адно прыныповае для мяне пытанне — пра аўтарства сцэнографіі ў тэатры. Дакладней, пра тое, як ставіцца да сітуацыі, калі ты глядзіш той ці

Ала САРОКІНА:

— Не трэба адрывацца, прафесійны рэжысёр усё прадумае і пралічвае загадзя. Прыкладам, калі Мікалай Пінігін даваў мне спіс рэжысёраў, ён прапісаў нават, як той павінен у спектаклі працаваць. І Кавальчык, ведаю, падоўгу сядзіць ля макета, каб вызначыць, хто адкуль будзе выходзіць — каб не траціць на гэта час на рэпетыцыях. Але сёння гэта — рэдкасць!

Таццяна КОМАНАВА:

— Дык чаму вы, прыходзячы да рэжысёра, не скажаце: я не буду з табой працаваць, бо ты — непрафес-

раў ніжэйшага звяна: бутафораў, грэмаў, касцюмераў і гэтак далей. Спецыялісты, якія працвалі раней, амаль усе сышлі на пенсію, а новых не з’яўляецца. Вось у мяне зараз няма загадчыка пастаноўчай часткі, і гэта — праблема.

Алена ІГРУША:

— Так, не толькі ў вашай сферы, але і ў драматычных тэатрах гэтая сітуацыя — драматычная.

Мікалай ПІНІГІН:

— Падрыхтоўка спецыялістаў — праблема з праблемамі. Вось я размаўляў са спартсменкай, якая ў Школе

Ала САРОКІНА:

— Прычым, далёка не лепшыя, а тыя, каго не ўзялі на працу з больш высокім заробкам.

Алена ІГРУША:

— Прыкладам, я ведаю ў нашай краіне ўсяго толькі аднаго прафесіянала, які здольны пашыць тэатральны фрак.

Мікалай ПІНІГІН:

— Неабходна, паўтаруся, падыходзіць да гэтага пытання, як у спорце: шукаць і адбіраць дзетак яшчэ са школы, класа з васьмага — дзявятага. Не важна, дзе: пры Акадэміі мастацтваў, мастацкім вучыліш-

Мікалай ПІНІГІН:

— Прыкладам, прыносіць мне макет да спектакля (“Самотны захад” — Т.К.) Саша Балдакоў, і я бачу, што ён абсалютна нічога не ведае пра тэатр! Пытаю: “За чатыры гады вучобы ты хаця б раз быў у тэатры “з таго боку”?” Не, адказвае, не быў. І гэта — лепшы студэнт на курсе!

Ала САРОКІНА:

— Я ставіла пытанне: няма сваіх выкладчыкаў вузкапрофільных дысцыплін — давайце запрашаць на майстар-класы спецыялістаў з той жа Расіі. Не, адказваюць мне, мы не можам...

Дзмітрый МОХАЎ:

— Калі я ў чарговы раз чую пра адсутнасць у нас адпаведных выкладчыкаў-спецыялістаў, лічу, што трэба выбраць адзін з двух шляхоў: альбо перастаць выпускаць недавучаных людзей, альбо добра пашукаць і знайсці гэтых самых патрэбных спецыялістаў. Іншага выйсця няма і не будзе.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Справа — не ў адукацыі, а ва ўменні бачыць талент. Хто, скажыце мне, адукоўваў Станіслаўскага, Неміровіча-Данчанку? Яны самі разумныя былі! Не адкрыў Амерыкі — Шэкспір нараджаецца раз на сто гадоў! І геніяльныя сцэнографы — таксама.

Таццяна КОМАНАВА:

— У адпаведнасці з гэтай логікай, давайце тады і спектаклі ставіць раз на сто гадоў.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Спектакль — гэта страва, неабходная гораду сёння. У двухмільённым мегаполісе павінны быць опера, балет, музыкамедыя, драма, лялькі, эксперыментальныя, дзіцячыя, пластычны тэатр. Гэта неабходны джэнтльменскі пакет, і незалежна ад таго, геніяльныя мы альбо бяздарныя — ён будзе.

Дзмітрый МОХАЎ:

— Але ж гэта не галоўная задача тэатра — абслугоўваць насельніцтва...

Таццяна КОМАНАВА:

— Зрэшты, звычайны чалавек проста не мае часу чакаць, пакуль вызначыцца, хто ж гэтыя самыя шэкспіры з малерамі. Ён траціць свае кроўна заробленыя грошы, каб далучыцца да мастацтва тут і зараз. Ды і ўзровень самога мастака вызначаецца не ў апошнюю чаргу тым узроўнем задач, якія ён ставіць перад сабой.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Павер мне: на любым спектаклі будзе зольшага аднолькавая статыстыка: пэўнаму працэнт гледачоў спадабалася, пэўнаму — не, гэтак жа як пэўнаму — “так-сяк” і ўвогуле “ніяк”. І ад такой карціны мы нікуды не падзенемся.

Таццяна КОМАНАВА:

— Атрымліваецца, што якасць тэатральнага прадукту, які мы атрымліваем на выхадзе, не вызначае глядацкай рэакцыі? Ці значыць гэта, што страчвае сваю актуальнасць і клопат пра мастацкі ўзровень саміх спектакляў?

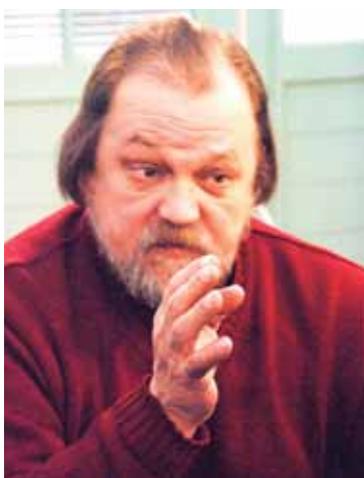
Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— У нас, прынамсі, — добры прафесійны ўзровень тэатра і даволі высокі. Іначым не было б на касе 20 дзён на месяц шылдачкі “Білеты прададзеныя”... Вось мне бацька заўсёды кажа, што я мала чытаю пра прафесію. І што: адкрываю я кнігу Туманішвілі, пачынаю чытаць. І мне сумна, бо ўсё гэта ўжо даўно ведаю, зольшага перажыў і прайшоў сам. І таму сухая тэхналогія мне ўжо нецікавая — любіць па кнігах не навучыш. А вось дзе знаходзіцца тая “петарда”, якая б у адзін момант усе твае веды прывяла да сістэмы і прыўнесла іх у спектакль, — вось гэта пытанне. Бо прафесіяналізм у большай альбо ў меншай ступені ёсць ва ўсіх, акурат гэтай “петардачкі” і не хапае! Яе, на маю думку, і патрэбна шукаць — тыя штуршкі да творчасці, якія змаглі б аб’яднаць разам усіх творцаў у рабоце над спектаклем.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Напружаны тэмп, дэфіцыт увагі і дзядзька Вася з сякерай — асноўныя праблемы беларускай сцэнаграфіі?

па дамове, знайсці ў пустыні петарду?

Валерый Рачкоўскі.

іншы спектакль, бачыш афармленне альбо элементы, ужо знаёмыя табе па іншых, часам хрэстаматыйных пастаноўках, але прозвішча сцэнографіі ў праграмы стаіць іншае, адрознае ад арыгінальнага?

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Што ні кажы, а чалавецтва нічога больш геніяльнага за кола не прыдумала. І нот усё сем.

Таццяна КОМАНАВА:

— Але як гэта — “цягач” са спектакля ў спектакль свае вобразы, альбо нават — чужыя?

Дзмітрый МОХАЎ:

— Ды проста непрыстойна! Тут разлік, як правіла, на тое, што публіка — дурніца, нічога не бачыла і не ведае.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Ну, і няхай ім будзе сорамна.

Таццяна КОМАНАВА:

— А калі — не сорамна?

Дзмітрый МОХАЎ:

— Адукаваны рэжысёр ні ў якім разе гэтага б не прыняў, сказаў бы: “Ты — добры мастак, але — ідзі гуляй, ужо гэта сто разоў бачыў”.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Ды я сапраўды ўжо ўсё на свеце бачыў. Што можна новага прыдумаць у тэатры? Мярне цікаваць — камбінацыі.

Дзмітрый МОХАЎ:

— Калі з самага пачатку рэжысёр кажа: “Ты мяне нічым не здзівіш”, дык навошта мне патрэбны такі рэжысёр? Гэта значыць — ён проста згубіў уменне здзіўляцца, і мне такая праца нецікавая.

Таццяна КОМАНАВА:

— Наколькі рэжысёры гатовыя адрывацца ад пастаноўчага перыяду на “творчыя кантакты” з мастакамі?

Ірына Рахманова.

сіны чалавек? Вас жа, у колькасным параўнанні з рэжысёрамі, болей.

Алена ІГРУША:

— А хлебца хто дадому прынясе?

Мікалай ПІНІГІН:

— Карацей, трэба як мага болей ездзіць па свеце, карыстацца Інтэрнэтам, глядзець і — “тырыць”. Бо тэатр шмат у чым — мода: сёння папулярна адно, заўтра — іншае.

Ала САРОКІНА:

— Ёсць, праўда, жрацы ад мастацтва, той жа Някрошус, якія ведаюць таямніцы, і ты бачыш, што гэта — проста, але сам тое самае зрабіць не можаш.

Таццяна КОМАНАВА:

— І што, астатнія, хто не жрацы, усе — “тыраць”?

Алена ІГРУША:

— Калі ты робіш па 8 спектакляў на год, то аднекуль новыя ідэі трэба чэрпаць. Імі неабходна падсілкоўвацца: чым больш глядзіш кіно, Інтэрнэт, чытаеш часопісы, бачыш, што робяць іншыя, тым больш верагоднасці, што і ў тваёй, выпаленай праектамі, “пустыні” нешта прарасце. А калі ты цягам некалькіх гадоў выходзіш з праекта ў праект?

Дзмітрый МОХАЎ:

— Глядзец і “карміцца” — адно, а бачыць — зусім іншае. Любую ідэю можна пераасэнсаваць, скарыстаць у сваёй творчасці. Але — не “перадзіраць”.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК:

— Прапаную дэвіз: “Калі спісваецца — спісвайце ўмела”.

Валерый РАЧКОЎСКІ:

— Скажу за лялечны тэатр, хаця ўпэўнены, што праблема гэтая агульная — адсутнасць кваліфікаваных кад-

Ала Сарокіна.

алімпійскага рэзерву вядзе гандбол, — яна па ўсёй Беларусі ездзіць і адбірае таленавітых дзетак. Чаму ж мы не ідзем гэтым шляхам, не шукаем тых, у каго добрыя рукі, ёсць пэўны густ? Што замінае адкрыць факультэт па падрыхтоўцы загадчыкаў пастаноўчай часткі, дырэктараў тэатраў?

Таццяна КОМАНАВА:

— Але ж наколькі гэта мэтазгодна з эканамічнага пункту гледжання, калі ў краіне меней за 30 тэатраў? Ці не прасцей, у тым ліку і з фінансавага боку, скажам, сабраць з тэатраў заяўкі на падрыхтоўку патрэбных спецыялістаў, магчыма, з папярэдня агучанымі прозвішчамі і адправіць іх на мэтавае навучанне ў тыя замежныя ВНУ, якія спецыялізуюцца на профільных прафесіях?

Мікалай ПІНІГІН:

— Не трэба ілюзіяў — там, за мяжой, таксама не усё гладка з падобнай падрыхтоўкай. Ды і дастаткова рабіць набор раз на пяць гадоў.

Таццяна КОМАНАВА:

— Але ж для таго, каб на выхадзе атрымаць не проста выпускніка, а спецыяліста, неабходныя, як мінімум, адпаведныя кваліфікаваныя педагогі.

Мікалай ПІНІГІН:

— І што, практыкуючы загадчык пастаноўчай часткі не прачытае яму нейкія там гадзіны? Не здолее патлумачыць тэхналогію?

Валерый РАЧКОЎСКІ:

— Ды хутка і гэтых спецыялістаў у нас не застанеца! А на іх месца прыдуць людзі выпадковыя.

Сяргей Кавальчык.

чы, каледжы імя Ахрэмчыка — наладзіць адпаведную падрыхтоўку. Адбіраюць жа такім чынам мастакоў, музыкантаў.

Ала САРОКІНА:

— А я прапаную профільны факультэт! Вось мы з Дзмітрыем Мохавым выкладаем у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Калі пісалі навучальныя праграмы, уважліва вывучалі вопыт падрыхтоўкі ў падобных ВНУ іншых краін, усё дэталёва і падрабязна расклалі. А ў выніку гэта настолькі моцна скарацілі, што і сказаць нельга. Колькі лісточкаў у вас, Дзмітрый Максімавіч, выкінулі? У мяне — не адзін і не два.

Дзмітрый МОХАЎ:

— Так, раней ва ўсіх ВНУ існавалі агульныя вучэбныя праграмы. Сёння лічыцца, што мы рыхтуем кадры па расійскай праграме. Але ж я, сутыкаючыся з гэтым кожны дзень, бачу, што праграмы гэтыя проста пакалечаны да такой ступені, што не ўкладваецца ў галаву: абрэзана колькасць гадзін, пераблытана паслядоўнасць дысцыплін. А ў выніку атрымліваецца, што з нашых сцен выходзяць, так бы мовіць, “недаробленыя” мастакі. Гэткімі ж “недавучанымі” выходзяць і рэжысёры. Бо наўнасьць кіраўніка курса — гэта яшчэ не школа. Існуе маса спадарожных прафесій, якія павінны фарміраваць тэатральнага мастака. Тайны ўзнікнення прасторавых структур, канструкцыя сцэнічнай прасторы, асаблівасці работы сцэнографіі ў музычным тэатры і так далей — хто ім гэта ўсё выкладае?

— **А напачатку цікава даведацца, калі ж на беларускіх землях з’явіліся першыя спробы збірання і прэзентацыі грамадскай этнаграфічнага матэрыялу?**

— Такой дзейнасцю ўжо напрыканцы XVIII ст. займалася Ганна Ябланоўская. Вядома, што ў яе прыватным зборы, які знаходзіцца ў Сяміцічах, мелася вопратка, зброя, упрыгожанні прадстаўнікоў розных, у тым ліку экзатычных, культур. А першым публічным музеем, дзе ў сярэдзіне XIX ст. пачалося збіранне беларускага этнаграфічнага матэрыялу, стаў Віленскі музей старажытнасцей. Традыцыю прыватнага збірання і вывучэння этнаграфічнай спадчыны ў той час працягвалі Канстанцін Тышкевіч у Лагойску, Аляксандр Ельскі ў Замосці, Іван Луцкевіч у Вільні. У выніку на працягу першай паловы XX ст. этнаграфічныя калекцыі зрабіліся неад’емнай часткай фондавых збораў амаль усіх гісторыка-краязнаўчых музеяў Беларусі.

— **У чым жа місія музеяў этнаграфічнага профілю сёння, у XXI стагоддзі?**

— Асноўная задача такога музея — паказаць еднасць чалавечай цывілізацыі праз вывучэнне і дэманстрацыю ўнікальнасці кожнага этнасу. Калі больш канкрэтызаваць, то менавіта праз мясцовую самаідэнтыфікацыю насельніцтва фарміруецца нацыянальная самасвядомасць. А таму галоўная місія айчыннага этнаграфічнага музея заключаецца ў тым, каб людзі ўсведамлялі сябе грамадзянамі Рэспублікі Беларусь.

— **Але наколькі эфектыўна этнаграфічныя экспазіцыі дазваляюць людзям асэнсаваць уласную нацыянальную і рэгіянальную ідэнтычнасць? Што сёння ўяўляе з сябе тыповы беларускі этнаграфічны музей?**

— У цэлым, сённяшняе беларускае этнаграфічнае музей, якіх у нас не шмат, а таксама этнаграфічныя раздзелы экспазіцыйных краязнаўчых музеяў, за нешматлікімі выключэннямі, канцэптуальна ўзнаўляюць пэўную ідэальную мадэль беларускай сялянскай культуры, “этнаграфічнага мінулага” XIX — пачатку XX стст.

У выніку ў грамадстве з’явіўся стэрэатып. Як разумеецца наша этнаграфічная культура? У свядомасці шырокай грамадскасці гэта — побыт беларусаў, што жылі ў XIX ст. на вёсцы. Прычына гэтага палягае, у першую чаргу, у крыніцах, музейных прадметах, якія этнаграфічна збіраліся ў пасляваенны час. Пры гэтым у пераважнай большасці ігнараваліся побыт іных нацыянальнасцей на Беларусі. Вядома ж, і ў той час было б цікава даведацца пра жыццё тых ж татараў ці яўрэяў на нашых землях.

Сярод прыкладаў зрухаў у гэтай справе можна прыгадаць выставачныя праекты Іўеўскага музея нацыянальных культур кштату “Татары Іўеўшчыны — праз стагоддзі ў будучыню”. Іншая справа — на якой крыніцызнаўчай базе гэта адбываецца. Хай сабе некаторыя экспанаты будуць рэканструяваны. Галоўнае, не выкрасціць з музейнай сферы культуры прадстаўнікоў тых народаў, што

спакон веку жылі сярод беларусаў. Такі падыход можа істотна паспрыяць і турыстычнаму патэнцыялу рэгіянальных музеяў, і іміджу нашай краіны ў цэлым.

— **Наколькі неабходная для музеяў такога тыпу карэкціроўка тактыкі і стратэгіі сваёй дзейнасці? І самае галоўнае — як пазбегнуць статычнасці, “сумнасці”? Словам, чаго, на вашу думку, не хапае сучасным беларускім этнаграфічным экспазіцыям?**

— Сёння наведвальнікам музея нялёгка знайсці экспазіцыю, прысвечаную гарадской культуры Беларусі. А таму для

Не першае дзесяцігоддзе адным з самых дзейных спосабаў знаёмства з рэгіянальнай культурай, мясцовымі этнаграфічнымі асаблівасцямі і традыцыямі было наведанне краязнаўчага музея, які можна і сёння сустрэць ці не ў кожным раёне нашай краіны. Наколькі запатрабаваны такія тыпы музейных устаноў у наш інфармацыйны, напоўнены найноўшымі тэхналагічнымі распрацоўкамі час, і ў якім накірунку яны павінны развівацца?

Менавіта пра гэта і пагутарым з музейзнаўцам, доктарам гістарычных навук, прафесарам кафедры этналогіі, музейзнаўства і гісторыі мастацтваў БДУ Аляксандрам ГУЖАЛОЎСКІМ.

лі традыцыйныя этнаграфічныя экспазіцыі распаўсюджаюць пра народы і рэгіёны, то наватарскія музеі спрабуюць раскрыць асобу ў культуры, выклікаць эмоцыі і хваляванні звычайных людзей. Паказальнымі ў гэтым плане з’яўляюцца адукацыйныя праграмы, што праводзяцца на базе экспазіцыі “Хата завозніка” ў Заслаўскім гісторыка-культурным музеі-запаведніку.

— **Цяпер у сусветнай музейнай практыцы робіцца акцэнт на выкарыстанне найноўшых тэхналогій, а таксама — на**

Зрабіць “этна” не статычным, або ідэя як музейная калекцыя

Новы падыход да традыцыйных хадоў

большасці жыхароў краіны ўласная гарадская культура, нават даваеннага часу, — невядомая, а гэта значыць — чужая. Да нешматлікіх спроб змяніць сітуацыю трэба аднесці раздзел “Магілёў губернскай” ў сталай экспазіцыі Магілёўскага этнаграфічнага музея, а таксама некаторыя выставачныя праекты, рэалізаваныя ў Нацыянальным гістарычным музеі і Нацыянальным Полацкім гісторыка-культурным запаведніку.

Хочацца ўбачыць у этнаграфічных калекцыях музеяў, чым жыве і як выглядае сённяшні беларус. І калі гэта будзе зроблена на сур’ёзным інтэлектуальным узроўні, цікава, з дапамогай мастака, пададзена ў прывабным эстэтычным выглядзе, наведвальнік абавязкова пойдзе ў музей. І канешне ж, вельмі важна разумець, каб завабіць да сябе дарослага чалавека, музей трэба адыходзіць ад схем “настаўнік — вучань”, ствараць пляцоўку для размовы на роўных з кожным, хто туды завітаў.

Яшчэ адна праблема — гэта персаніфікацыя, індывідуалізацыя этнаграфічных экспазіцый, акцэнт на асобу. Вядома, што наведвальнік імкнецца атрымаць у музейнай экспазіцыі асабісты вопыт і асабістае ўражанне. Ка-

змяненне і пашырэнне традыцыйных сфер музейнай дзейнасці. Якія тэндэнцыі музейнай справы можна выкарыстаць для развіцця этнаграфічных музеяў на Беларусі?

— Найперш, варта прыгледзецца да найбуйнейшых этнаграфічных музеяў Еўропы. Асноўныя тэндэнцыі ўвабачыліся ў рэалізацыі такіх буйных праектаў апошняга дзесяцігоддзя, як Нацыянальны музей этналогіі ў Лейдэне, што ў Галандыі, Музей культур свету ў шведскім Гётэборгу, Музей цывілізацый на ўзбярэжжы Бранлі ў Парыжы, а таксама швейцарскі Музей міграцый, які сёння знаходзіцца ў стадыі рэалізацыі. Гэтыя ўстановы — ужо не папулярныя навуковыя творчасці — разнастайных відаў самасвядомасці, новай еўрапейскай культурнай ідэнтычнасці. Яны даюць магчымасць далучыцца да здабыткаў уласнай культуры прадстаўнікам розных слаёў грамадства, асэнсаваць самакаштоўнасць сваёй культуры.

У замежных этнаграфічных музеях пераасэнсоўваецца традыцыйная для устаноў такога тыпу сфера дзейнасці, а таксама пашыраецца за кошт уключэння вывучэння найноўшых працэсаў, якія адбываюцца не толькі ў межах

традыцыйнай этнаграфічнай вёскі, але і горада. Трэба памятаць, што этналогія — гэта навука пра ўсіх нас. А таму яна не можа спыніцца на нейкім гістарычным этапе.

— **У вашых навуковых працах выказваецца такая думка: экспазіцыйную дзейнасць сучаснага этнаграфічнага музея варта разумець у рамках дыхатэміі, двудзінасці: “музей рэчаў — музей ідэй”...**

— Апошнія дваццаць гадоў нам далі прыклады пераасэнсавання таго, што адбываецца ў галіне праектавання музейных экспазіцый. Калі раней музейны супрацоўнік імкнуўся прадставіць у экспазіцыі ў тым або іншым кантэксце сабраную калекцыю, то цяпер з’яўляецца ўсё больш музеяў, якія імкнуцца з дапамогай сабраных калекцый адлюстроўваць пэўную ідэю.

Упершыню падобным чынам свае задачы ў другой палове 1930-х гг. сфармулявалі стваральнікі славутага Музея чалавека ў Парыжы — Ж.-А.Рыўер, М.Лейрыс. Гэты музей на базе этнаграфічных калекцый заявіў усяму свету, што людзей нельга падзяляць па нацыянальнасцях і расах. Сёння гэта гучыць як абсалютная ісціна. А ў час стварэння музея, калі Еўропа стала на мяжы самай страшнай

вайны ў гісторыі чалавецтва, угрунтаванай на расавай тэорыі Гітлера, такая ідэйная гуманістычная пазіцыя музейшчыкаў была надзвычай актуальная.

— **З вашых слоў зразумела, што айчынным музейам неабходна адыходзіць ад ідэалізацыі сялянскага побыту. Але што вы можаце параіць іх супрацоўнікам?**

— Найперш — пашырыць сферу камплектавання калекцый. Прыклад яскрава прыклад. Нядаўна ствараўся Музей гісторыі БДУ, і нам трэба было знайсці ўзор вучэбнай формы 50-х гадоў, якую насілі студэнты геалагічнага факультэта. Прайшло не так багата часу, не было ніякіх войнаў, катаклізмаў, але мы так і не змаглі ў Мінску знайсці гэтую форму і былі вымушаны рабіць яе рэканструкцыю па фотаздымках. На нашых вачах знікае цэлае побытавае асяроддзе беларускага этнасу, які жыў у гарадах у другой палове XX ст. І падобныя прыклады можна доўжыць да бясконцасці. Возьмем тое ж хатняе начынне пасляваенных камунальных кватэр. Яго сёння проста не знайсці! А тыя адзінкавыя рэчы, якія захаваліся, маюць вялікі кошт і набываюцца з аўкцыёнаў калекцыянерамі.

На жаль, так атрымалася, што музейныя супрацоўнікі 70-х гадоў не ўсведамлялі культурную каштоўнасць звычайных побытавых рэчаў іх сучаснікаў. А таму музейнай супольнасці краіны варта пераасэнсаваць прыныцы камплектавання. Таксама было б добра пашырыць колькасць выставачных праектаў, на якіх можна было б абмяркоўваць пытанні развіцця беларускага этнасу, разам з наведвальнікамі асэнсоўваць, у якім накірунку мы рухаемся, што змены адбываюцца. Тады гэта будзе не статычная ўстанова, а сапраўдны музей ідэй, бо за дэманстрацыяй прадметаў павінна стаяць нейкая ідэя, задача, якую мы хочам данесці грамадству праз гэтыя рэчы.

— **Цяпер распрацоўваецца праект па вылучэнні профіляў краязнаўчых музеяў. Наколькі, на вашу думку, гэта дапаможа прыцягнуць турыстаў?**

— Можна толькі вітаць гэтую ідэю! Музейзнаўцы ведаюць, як паўстала сетка краязнаўчых музеяў нашай краіны. Тую сістэму, што склалася за савецкім часам, ужо неаднойчы крытыкавалі. Музеі былі падобныя адзін на адзін, як блізняткі. Звычайна экспазіцыя складалася з трох частак і адлюстроўвала прыроду краю, традыцыйнае сялянскае мінулае і, канешне ж, савецкі час. Пры гэтым у Маскве спецыяльна распрацоўваліся інструкцыі, якія дасылаліся ва ўсе краязнаўчыя музеі. Такім чынам музейшчыкамі бралася гэтая інструкцыя як шаблон і ілюстравалася мясцовымі рэчамі. Канешне, такая ўстанова сёння не будзе цікавая. Тым не менш, краязнаўчыя музеі адыгралі вялікую ролю ў захаванні каштоўных, часам унікальных, этнаграфічных матэрыялаў. Цяпер на гэтай базе можна займацца сучаснай актуальнай інтэрпрэтацыяй калекцый. І менавіта спецыялізацыя паводле вылучэння адметных рыс рэгіёна дапаможа значна павысіць турыстычны патэнцыял музеяў Беларусі.

— **Вы маеце стасункі з супрацоўнікамі раённых краязнаўчых музеяў. З якімі цяжкасцямі яны сутыкаюцца, ці гатовы нешта прапанаваць, праявіць ініцыятыву?**

— Не менш за грошы, на нястачу якіх скардзяцца кіраўнікі раённых музеяў, ім не хапае і свежых ідэй. Пакуль няма асобнага перыядычнага выдання для музейных супрацоўнікаў, маюцца пэўныя інфармацыйны вакуум. А таму тая вучоба, якая праводзіцца ў Інстытуце беларускай культуры, дапамагае данесці да музейшчыкаў апошнія дасягненні ў музейнай справе ўсяго свету. Сёння мала хто ведае пра штогадовае вызначэнне лепшага музея года Еўропы. Было б цудоўна заснаваць падобны праект і ў нашай краіне. Пры гэтым для прэзэнтацыі можна вылучыць некалькі намінацый, у тым ліку прэмію за лепшы музей у галіне адукацыйна-асветніцкай дзейнасці, лепшае экспазіцыйны праект, лепшае музейнае выданне.

**Кастусь АНТАНОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

“Выцягнуць” з будняў свята

Песні да святаў — з аднаго боку, самыя запатрабаваныя. З іншага — абмежаваныя гэтымі самымі святамі: маўляў, што рабіць з тымі кампазіцыямі ў астатнія дні календара? Спяваць! Бо песні Дзмітрыя Даўгалёва на словы Уладзіміра Пецюкевіча, нягледзячы на іх прыстасаванасць да дат ужо ў саміх назвах, больш шырокія па змесце. Яны, уласна кажучы, пра любоў: да маці, да ўсіх родных і блізкіх.

— Чаму прыгожую палову чалавечтва прынята віншаваць толькі раз на год? Трэба рабіць гэта штодня, асабліва ўвесну і напярэдадні. Бо Жанчына і Вясна — амаль сінонімы. Таму 8-га Сакавіка я лічу святам надыходу вясны. Ва ўсіх сэнсах! З падарункамі бывае склада-

ней: шукаеш-шукаеш, а таго, што трэба, здараецца, і няма. Так і з вершамі! Паэтычныя радкі — ужо быццам бы падарунак, ды яшчэ і эксклюзіў. Дык давайце казаць адно аднаму добрыя, узнёслыя, напярэдняе словы, хай сабе і ў прозе: паззіяй іх зробіць інтанацыя, усмешка, родны голас. І любы будзённы дзень стане святам!

Дарэчы, развучваць песню — таксама свята. І сапраўднае задавальненне! Фактура выкладзена так, каб найменшымі намаганнямі дасягнуць найбольшага поспеху. Мелодыя паўсюль дубліруецца ў акампанеменце, так што галоўным становіцца сам характар выканання: мяккія падскокі ў “сакавіцкай” песеньцы.

Н.Б.

Дарагія нашы мамы,
Выхавацелькі і няні,
Сёння ў нас цудоўны дзень
Словы шчырых віншаванняў
І сардэчных пажаданняў
Вы прыміце ад дзяцей.

Прыпеў:

Мы жадаем вам з любоўю
Наймацнейшага здароўя
І шчаслівых сто гадоў,
Каб нязгасна ўсмешкай вашай,
Як зараначкаю яснай,
Прамяніўся наш садок!

Хай ён, наш садок дзіцячы,
Век у радасці і шчасці,
Як вясновы сад цвіце...
Дарагія нашы мамы,
Выхавацелькі і няні,
Сёння ў нас цудоўны дзень.

Па гэтай лініі складзі

Дзень 8-га Сакавіка

Музыка
Дзмітрыя Даўгалёва
Словы
Уладзіміра Пецюкевіча

Прыпеў.

Andante $\text{♩} = 80$

Canto

Piano

Да - ра -

Мы жа - да - см вам з лю - боў - ю най - мац - ней - ша - га зда - роў - я

гі - я на - шы ма - мы, вы - ха - ва - цель - кі і ня - ні, сён - ня
// наш са - док дзі - ця - чы, век у ра - дас - ці і шчас - ці, як вяс -

і шчас - лі - вях сто га - доў, каб няз - гас - на ўсмеш - кай

у нас пу - доў - ны дзень. Сло - вы шчы - рых він - ша - ван - няў
но - вы сад, цві - це... Да - ра - гі - я на - шы ма - мы,

ва - шай, як за - ра - нач - ка - ю яс - най пра - мя - ніў - ся наш са -

і сар - дэч - ных па - жа - дан - няў вы пры - мі - це ад дзя - цей.
вы - ха - ва - цель - кі і ня - ні, сён - ня ў нас пу - доў - ны дзень!..

1. 2. Хай ён, //

док!

“КУФАР-РАДЦА”

выпуск № 1 (48)

Паважаныя культасветнікі!

Наш “Куфар-радца” прапануе шырокую падборку навінак. Спяшаемся парадаваць вас папаўненнем у нашым “Сцэнарным партфелі”, заснаваным на багатым фальклорным матэрыяле. Песню прапануем уключыць у рэпертуар акурат да 8 Сакавіка. На працу ў хуткі ўжо каникулярны час арыентавана і п’еса Ігара Сідарука пра дружны 3-і “Б”.

У выпуску “Куфра” таксама — новыя кампазіцыі ад майстроў шашачнай гульні.

Да новых сустрэч!

Ад аўтара. Хоць у п’есе, якую вы будзеце чытаць, а магчыма, і ўвасабляць на сцэне, дзейнічае клас у поўным складзе — дваццаці чалавек — зусім рэальна, што дзейных асоб можа быць менш, з улікам падыходу пастаноўшчыкаў. Таксама ў кожнага з заяўленых герояў можа быць зменена галоўная рыса характару — у залежнасці ад пажаданняў і асаблівасцей тых, хто будзе выконваць гэтыя ролі. Як, адпаведна, могуць быць зменены, дапісаны ці, наадварот, выкрэслены і некаторыя рэплікі.

Ігар СІДАРУК

Прыгоды дружнага 3-га “Б”, або Што могуць словы “Калі ласка!”?

Фантастычная дзея на цэлы клас у дзвюх частках

Дзейныя асобы:
МАРЫЯ АНТОНАЎНА — настаўніца батанікі і геаграфіі, класны кіраўнік 3-га “Б”;

Дзяўчынкі:
ТАНЯ — добра вучыцца, але надта стараецца дагаджаць класнаму кіраўніку;
КАЦЯ — заўсёды хоча давесці сваё;
ДАША — звычайна на баку Каці, з усяго кпіць і жартуе;
ВОЛЯ — крыху баязлівая, заўсёды асцярожнічае;
ІРЭН — летуценная, засяроджаная на самой сабе;
МАРЫНКА — сапраўдная панікёрша, аднак добрая;
ЯНА — звычайна паводзіць сябе “як усе”, захапляецца прыродай;
ТАМАРА — даволі смелая, не спусціць крыўды ніводнаму хлопцу;
КСЮША — самая маленькая, баіцца мышэй і не любіць спрэчак;
ВЕРА — хоча паказацца “прасунутай”, адпаведна размаўляе і паводзіць сябе;

Хлопчыкі:
МАЦВЕЙ — адзін з завадатараў, даволі хуліганісты;
СЯРГЕЙ — заўсёды на баку Мацвея, паколькі сам крыху баязлівы;
ЛЁНІК — яшчэ адзін з самага актыўнага кола ў класе, ахвочы да боек і спрэчак;
ГЕНІК — разважлівы хлопчык, чулы і добры;
ІГАР — трымаецца паасобку, размаўляе мала, часта працірае свае акулеры;
ВІЦЁК — поўненькі хлопчык, які прывык, што з яго ўсе кпяць;
ЮРАСЬ — даволі гарачлівы, не любіць, калі яго не слухаюць;
ТОЛІК — шмат умее рабіць рукамі, аднак цягнецца да хуліганістых хлопцаў;
АЛЕСЬ — амаль выдатнік, больш сябруе з дзяўчынкамі;
МІКОЛКА — брат-блізнюк Веры, такі ж “прасунуты” і ўвесь суперсучасны;
ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК;
ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК;
ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК.

ЧАСТКА ПЕРШАЯ

Сцэна 1.

Ускраек лесу. Паказваецца чародка дзяцей з заплечнікамі. Наперадзе ідзе настаўніца — МАРЫЯ АНТОНАЎНА.

МАРЫЯ АНТОНАЎНА. Дзеці, дружна! Не адставаць!

ТАНЯ. Мы тут! (Абарочваецца.) Хлопчыкі, чулі?

МАЦВЕЙ. Ды чулі, чулі! Ідзі ўжо, настаўніцкая прыліпала!

ТАНЯ. Сам ты!..

СЯРГЕЙ. Вой, зачэпілі!

ТАНЯ (з крыўдай, да Марыі Антонаўны). Марыя Антонаўна! А Лёнік абзываецца! І Мацвей з Сяргеем — ізноў за сваё!

МАРЫЯ АНТОНАЎНА. Супакойцеся ўсе! Ад гэтай паляны — тры сцяжынкі. Калі пойдзем па першай — дойдзем да старажытнага дуба, якому, калі верыць паданню, больш за пяцьсот гадоў. Другая вядзе да ракі Ціхамлянкі. Там і пакупацца можна. А трэцяя — да партызанскіх зямлянак. Таму нам трэба вырашаць, куда далей рухацца.

Дзеці пачынаюць гаманіць ды крычаць амаль усе разам, перабіваючы і не слухаючы адно аднаго.

КАЦЯ. Пайшлі да зямлянак! Там будзе цікава! Я ведаю, там кіно іншым разам здымаюць!

ДАША. Ага, да зямлянак! Відаць, там цікава?!

Куфартыра № 10 5 — 11 сакавіка 2011 г.

ЮРАСЬ. Да дуба! Да дуба пайшлі!.. Добрае месца!

ТАНЯ. Сам бадайся са сваім дубам! На рэчку! І паплаваць, і пазагараць!

МІКОЛКА. Рынемся да зямлянак!..

ТОЛІК. Да дуба лепш: з яго кары выразаць можна.

ТАМАРА. Усё табе пілаваць ды рэзаць! Паглядзі: мы ж — у лесе! Што тут табе май-страваць?! На рэчку пайшлі! Да вады!

МАРЫНКА. А па дарозе ягад назбіраем! ІГАР. Не хачу я вашых ягад… Я ў зямлянку хачу!

ІРЭН. А я прапаную — на рэчку: там прыгожа…

ВІЦЁК. А я не ўмею плаваць! Лепей да дуба: даўно хацелі да яго схадзіць!

ГЕНІК. Паслухайце! А навошта нам…

УСЕ *(кожны крычыць, не слухаючы іншага)*.

На рэчку!..

Да партызанскіх зямлянак!

Да дуба, да дуба!

Да вады пайшлі — купацца!

Не!!! У зямлянку хачу!..

Не!! Лепей на Ціхамлянку!..

МАРЫЯ АНТОНАЎНА. Ціха, ціха! Хопіць спрачацца! Так мы ніколі не вырашым, куды ісці!

Раптам побач з палянаю чуваць рэзкі трэск галін, грозна хістаюцца бліжэйшыя дрэвы. Таня, Воля, Марынка спалохана туляцца да настаўніцы. Астатнія дзеці таксама міжволі збіваюцца ў купку.

МАРЫНКА. Ай! Што гэта?! Там мядзведзь?!

МАЦВЕЙ. І мядзведзь, і лось — усе разам!

МАРЫЯ АНТОНАЎНА. Цішэй, дзеці. Здаецца, сюды нехта ідзе…

Сцэна 2.

І сапраўды: на паляну выходзяць грынувасцікі. А можа, выпаўзаюць, выкараскваюцца ці з’яўляюцца яшчэ якім чынам. У руцэ кожнага — адмысловы прыборчык, нібы з разяўленай зяпай нейкага звера.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Тэк… Брэк! Паток адмоўнай энергіі спрэчак раптам перапыніўся! Што такое?! Такое! О?.. Е?!..

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Яны замаўчалі! Яны замаўчалі!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК *(звяртаецца да ўсіх прысутных, гаворыць, нібы па складах)*. Добры дзень! Не маўчыце! Гава-рыце! Спрачайцеся! Спрачайцеся!

ЮРАСЬ. Цікава, і навошта нам спрачацца?

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Можа, і так. Можа, вы маеце рацыю.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Затое ў вас ёсць энергія спрэчак. Нам, грынувасцікам, яна ве-

льмі патрэбная: для нашага карабля, каб ляцець у космас — на сваю планету Грынуварый Сорак Восем. Калі ласка, спрачайцеся!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Ага. Мы даўно ўжо шукаем патрэбную крыніцу паліва на зямлі. Бо нашы запасы — скончыліся. Спрачайцеся!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Але нам ніяк не траплялася выдатная кампанія спрачальнікаў. І вось — трапілася. Спрачайцеся!

МАРЫЯ АНТОНАЎНА. Дзеці! Будзе асцярожныя! Не падыходзьце да іх надта блізка!

МАЦВЕЙ. Яшчэ чаго! І не падумаем болей спрачацца!

КСЮША. Так! Пайшлі адсюль!

ІГАР. Сапраўды… Разбяромся самі, без нейкіх там грынувасцікаў!

ГРЫНУВАСЦІКІ. Спрачайцеся! Спрачайцеся! Спрачайцеся! *(Упарта настаўляюць на дзяцей свае “лавушкі” адмоўнай энергіі.)*

ВЕРА. А не будзем мы спрачацца! Ні з вамі, ні між сабой! Ідзіце адсюль!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. *(Падыходзіць зусім блізка.)* Аднак, будзеце!

ЛЁНІК. І не падумаем! *(Да класа.)* Трэба бегчы ад іх!

УСЕ. Так! Уцякаем! Пабеглі, Марыя Антонаўна! Толькі куды? У якім напрамку?! ЛЁНІК. Вядома, да зямлянак! Там ад іх і сваваемся!

КАЦЯ. Так, да зямлянак!

ЮРАСЬ. Прапаную — да дуба! Залезем на галіны — гэтыя грынувасцікі да нас не даскочуць! Слухайце мяне!

МАРЫНКА. Гэта чаму яшчэ?! Цябе слухаць?!. А як я на дуб залезу? Я ж не ўмею!..

ТАМАРА і ІРЭН. А мы хочам на рэчку! Можа, яны вады баяцца?!

ВІЦЁК. Я таксама баюся! Я ж кажу, што плаваць не ўмею!.. Лепей ужо ў зямлянкі…

ДАША. Да рэчкі ўцякайма!..

ВІЦЁК. А табе толькі дражніцца! ГЕНІК. Паслухайце, паслухайце!..

Аднак ніхто яго не чуе: усе зноў крычаць і спрачаюцца.

УСЕ. Трэба бегчы да дуба! І заблытаць сляды!

У вадзе сляды таксама добра блытаюцца!

Да рэчкі!..

У зямлянкі схавацца хутчэй! Там нас не знойдуць!

Бачыце, якія ў іх твары злыя!..

Каля дуба яшчэ дрэвы ёсць — пазалазім і будзем сядзець!

Марыя Антонаўна спрабуе ўтаймаваць дзяцей, аднак гэта ў яе мала атрымліваецца.

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. О, як добра! Пайшла, пайшла энергія! Давайце, давайце: нам толькі на карысць!

Сцэна 3.

Між тым, Першы грынувасцік дае знак Другому і Трэцяму: тыя стараюцца незаўважна падабрацца да Марыі Антонаўны. Дзеці, захопленыя спрэчкай, не звяртаюць увагі на небяспеку. Другі і Трэці грынувасцікі хапаюць настаўніцу. Але дзеці не заўважаюць, працягваюць даводзіць кожны сваё.

ТОЛІК. Трэба нешта зрабіць, каб сапсаваць ім прыборы!..

ДАША. Ага! З ліхтарыка свайго зрабі, майстар-ламайстар!..

ГЕНІК. Паслухайце! Доўга вы будзеце спрачацца?!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Лепш, каб усё жыццё, ха-ха-ха! Давайце, давайце! Суперпупер! Энергія спрэчак ад вас так і прэ! Хутка збяром яе, колькі трэба!

КСЮША *(даволі ціха)*. А… Вой!! А дзе наша Марыя Антонаўна?!

І хоць спрачаліся даволі гучна, раптам усе чуюць ціхую Ксюшу і рэзка змаўкаюць.

УСЕ *(разгублена)*. А?.. Так, дзе? Што такое?.. Куда яна знікла?

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Што, праміргалі, сваю настаўніцу? Яна ў нашым палоне! Калі мы паляцім на наш Грынуварый Сорак Восем, мы будзем плакаць-плакаць: такім чынам на нас адмоўная энергія ўздзейнічаць будзе. І нам патрэбны дарослы зямлянін, каб супакойваць. Вось вашай настаўніцы і выпадзе такі гонар, ха-ха! *(Дае каманду Другому і Трэцяму грынувасцікам, якія хутка вяртаюцца на паляну.)* Гэй, збоку заходзь! А ты ззаду давай!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. А ты — спераду!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Ага! Акружай! Бліжэй! Шчыльней! Яшчэ бліжэй! За ўсімі сачыць! Ні з кога вока не спускаць!

Грынувасцікі дзейнічаюць дружна і зладжана, таму хутка акружаюць дзяцей, а потым накідваюць на іх вялізную адмысловую сетку.

О-о, добра! І вы ўсе — таксама цяпер у палоне нашым!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Усё зроблена як мае быць! Ім ужо не ўцячы!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Так, не ўцячы! Куды іх адвесці?

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Вядзі іх на наш карабель!

Грынувасцікі вядуць дзяцей з паляны на свой вялізны касмічны карабель. Тая-сяя з дзяўчынак румзае, плача.

МАЦВЕЙ. Ціха! Што-небудзь прыдумаем.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Прыдумаеце, як жа… Хіба тэму… для новай спрэчкі, хо-хо-грынуххо!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Ха-ха-грынухха!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Хе-хе-грынуххе!

Гаспадыня: Праходзьце, калі ласка, сядайце за стол. З такімі спрытнымі дзяўчатамі сумаваць не даводзіцца! Частуйцеся, суседачкі! *(Жанчыны сядоюць.)* Вось і бульбачка, і агурочкі салёненькія… Усё, слава Богу, ёсць…

Яленка *(да дзяўчынак)*: Ой, колькі птушак зрабілі!

Першая дзяўчынка:

На вуліцы сонейка свеціць — толькі на арэлях гушкацца!

Другая дзяўчынка:

А давайце птушак у неба запускаць, вясну гукаць!

Першая дзяўчынка *(заводзіць карагод)*: Жавароначкі, прыляціце…

Гаспадыня:

Ай, дзяўчатачкі, хутчэй птушак з цеста пакаштуйце!

Частуюцца і садзяцца на лаву, робяць птушак з паперы.

Гаспадар:

А дзе ж вашы хлопцы, дзяўчаты?

Першая дзяўчына:

А яны кола па вёсцы катаюць!

Другая дзяўчына:

Ім не да нас!

Вядучая:

Сапраўды, згодна з беларускім фальклорам, павінна было пракаціцца сорак колаў па зямлі. Таму моладзь, якая збіралася на гулянне ў гэты дзень, катала колы ад драбін. Людзі яшчэ карысталіся санямі, а кола ўжо сімвалізавала летні транспарт, на які пераходзіў селянін пад час веснавых работ.

Першая жанчына:

Ох, маладосць, маладосць… Праляціць і не вернецца!..

Другая жанчына:

Шануйце, дзяўчаткі, свае гады маладыя, як сваё здароўечка!

Гучыць песня.

Маці:

Чуеце? Ужо каля дома вашы малайцы! *Чуваць шум і гоман хлопцаў.*

Міхась *(стукае ў дзверы)*:

Галінка, ты ў дварэ?

Галінка:

Ой, пайду, Міхаська да мяне прыйшоў!..

Першая дзяўчына *(смеючыся)*:

У Галінкі сабака першы галеп схапіў!

Рыгор: Заходзьце! Змерзлі, як тыя ледзяшы!

Хлопцы:

Добры дзень у вашу хату!

Маці *(падае на стол піражкі)*:

Сядайце ўсе хутчэй за стол! Частуйцеся піражкамі. Толькі адзін з іх будзе з сюрпрызам: не праглыніце саракоўку! *(Да маленькіх.)* Дзяўчаты, хутчэй да стала! *(Усе садзяцца за стол, частуюцца піражкамі.)*

Вядучая:

Сапраўды, у адзін з піражкоў клалі дваццацікапеечную манету, якую называлі саракоўкай. І калі елі піражкі, пра таго, хто знаходзіў у сваім такую манетку, казалі: яму будзе шчасціць цэлы год!

У гэты момант Міхась знайшоў манету.

Міхась: Галінка, я знайшоў яе!

Гаспадар:

Будзе наш Міхась шчаслівы цэлы год!

Міхась:

Калі аддасце сваю дачку за мяне замуж, дык буду шчаслівы ўсё жыццё!

Дзяўчаты смяюцца.

Першая дзяўчына:

Хутка сваты намячаюцца!

Другая дзяўчына:

Трэба ручнікі на заручыны ткаць!

Гаспадыня *(да малых)*:

А давайце загадкі адгадаваць!

Зімой расце каранем угару, а вясной памірае. Хто адгадае? *(Лядзяш.)*

Гаспадар:

Са страхі звісае, вясной вырастае. Хто адгадае? *(Лядзяш.)*

Вядучая:

Сапраўды, нашы продкі ўшаноўвалі на Саракі і ваду, дакладней, яе ўтварэнне — лядзяш.

Гаспадар:

Калі на Саракі вол уволю нап’ецца вады ад расталых ледзяшоў, дык будзе добрая вясна.

Вядучая:

Хуткую і цёплую вясну прадказвала і ранняя паводка на рацэ.

Гаспадыня:

Святлыя Саракі — не лезь блізка да ракі.

Першая жанчына:

На Саракі пайшоў снег да ракі.

Першы хлопец:

Міхась, дзе ты кола пакінуў? Пойдзем катаць далей!

Другі хлопец:

Калі хутка ляціць кола з гары — хуткая вясна будзе!

Першая дзяўчына:

Дзяўчаты, пойдзем да гары: песні спяваць і карагоды вадзіць!

Дзяўчаты і хлопцы выходзяць з залы.

Вядучая:

Гэтым жа днём, як толькі ўзышло сонейка, кожны гаспадар веў сваю жывёлу да палонкі з вадой, каб напаіць. Першым мыў свой твар і рукі гаспадар, бо верыў, што такім чынам жывёла набіралася ад яго розуму і была паслухмянай цягам усяго лета. Важнае значэнне надавалася прылёту птушак. Чакалі, што на Саракі прыляціць сорак выраяў. А калі прыляцелі птушкі, дык і спадыванні селяніна павінны здзейсніцца. Верылі, што птушкі на сваіх крылах прыносяць сапраўдную вясну.

Гаспадыня:

На Саракі прыляцелі з-за мора шпакі.

Гаспадар:

На Саракі сарока звіла ў гняздо сорак пручікаў.

Дзяўчынкі становяцца на карагод.

Яленка:

Бласпаві, Божа, Вясну загукаці!..

Другая дзяўчынка:

Лецечка адмыкаці, А зіму замыкаці!..

Трэцяя дзяўчынка:

Дай, Божа, на жытачка род, На статачка плод…

Усе *(разам)*:

А людзям на здароўе!

Дзяўчаты трымаюць у руках яркія стужкі і спяваюць песню “За рэчкаю слабодачка стала”.

У цэнтры сцэны дзяўчаты заводзяць карагод, малыя дзяўчынкі — таксама. На гэтую песню з боку залы ідуць хлопцы, самы дужы хлопец выносіць кола. Хлапчুকі становяцца вакол кола, дзяўчынкі ў карагодзе завязваюць на коле стужкі. Хлапчুকі сыходзяць з колам за шырму.

Вядучая:

У вёсцы Макаўе існавала школа, пры якой дзейнічала рамесная майстэрня. Там вырабляліся розныя драўляныя рэчы, у тым ліку і колы для драбін. Існуе павер’е, што калі хлопец сабраўся ажаніцца, яму трэба ўзнесці кола на самы дужы дуб. Бусел там саўе гняздо, што сімвалізавала працяг роду. У нашай вёсцы кола ўзносілі на вялікае дрэва, вакол яго потым вадзілі карагоды, палілі вогнішчы і пелі вясновыя песні. Такіх дрэў у вёсцы было тры.

У гэты момант ідзе размова жанчын. Яны па чарзе падымаюцца і падыходзяць да сярэдзінны сцэны.

Першая жанчына:

Вось і дачакаліся вясны-красны!

Другая жанчына:

Вясну хваляць за сонца і дажджы, а лета — за стагі і вазы.

Трэцяя жанчына:

Не прасі лета доўгага, а прасі лета цёплага.

Вядучая:

Няхай настануць ясныя дзянэчкі, пойдучь цёплыя дажджочкі.

(Усе ўдзельнікі выходзяць да цэнтра залы.

Гаспадыня:

З ранняю вас вясной! З буйнай травой!

Першая жанчына:

Са збожжам каласістым!

Гаспадар:

І зярном ядраністым!

Міхась:

Ды з прыемным летам!

Другая дзяўчына:

І громам пры гэтым!

Першая дзяўчынка:

І восенню яснай!

Галінка:

І долечкай шчаснай!

2011-ы абвешчаны ў Беларусі годам прадпрымальнасці. Падаецца, колькі ўжо разоў цягам апошняга месяца мы пачыналі гэтакім чынам артыкулы на сацыяльных палосах "К". І з'ява гэтая — заканамерная: сённяшні час найпрост падпарадкаваны рыначным адносінам. Наша дзяржава імкнецца стварыць усе ўмовы для заснавання і развіцця прадпрымальніцтва, якое стане адным з элементаў агульнага бізнес-іміджу краіны і дапаможа выйсці на новы ўзровень ва ўсіх галінах дзейнасці. На гэта накіраваны і Указ Прэзідэнта краіны № 77, што ўнармоўвае пытанні прадастаўлення і выкарыстання спонсарскай дапамогі ў сферы культуры. Ці скарыстаюцца новымі магчымасцямі прадстаўнікі культуры і мастацтва? І ці зможа новае пакаленне прадпрымальнікаў пахіснуць меркаванне, што культура і бізнес — паняцці несумяшчальныя?

Пачаць справу з тэорыі

З гэтай нагоды напачатку звернемся да вучэбных планаў творчых ВНУ краіны. Сёння ўжо нікога не здзіўляе наяўнасць у адукацыйных праграмах падрыхтоўкі гуманітарыяў курсаў па менеджменце і маркетынгу. Выкладанне эканамічных асноў для будучых творцаў дае не толькі агульныя ўяўленні аб вытворчых і спажывацых прадуктах (да якога мы па поўным праве можам аднесці і здабыткі культуры), але і вызначаюць для моладзі кірункі эфектыўнага ўзаемадзеяння паміж імі.

— Мне здаецца, нам патрэбна акуратна, але дастаткова рашуча разбураць стэрэатыпы, згодна з якім многія ўспрымаюць дзейнасць у сферы культуры толькі як духоўную вытворчасць, якая па вызначэнні не можа быць камерцыялізавана, — падкрэсліў прарэктар па інавацыйнай дзейнасці і мастацкай творчасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Канстанцін Рэмішэўскі. — Эканоміка сапраўды можа ўзбагачаць культуру на практычным узроўні. Адзінае, пры гэтым не трэба забывацца, што камерцыйны падмурак падводзіцца толькі пад пэўны сегмент культурнай індустрыі.

З гэтай мэтай Канстанцінам Рэмішэўскім быў распрацаваны інавацыйны курс "Маркетынг у сферы культуры", які тлумачыць, як можна творчую ідэю рэалізаваць у той ці іншы прадукт або паслугу. Зрэшты, суразмоўца "К" і сам пэўны час быў заснавальнікам рэкламнай кампаніі, таму не па чутках ведае, якім чынам можна ўкараніць у практыку ўстаноў культуры дзяржаўна-прыватнае партнёрства, прадзюсарства і як стварыць спрыяльныя ўмовы для паўнаважнага развіцця спонсарства і мецэнацтва.

У чым жа заключаецца спецыфіка бізнесу ў сферы культуры? Каб пазбегнуць падводных камяняў на пачатку шляху, прадпрымальніку-пачаткоўцу трэба памятаць, што ў мастацкай вытворчасці не дзейнічаюць тыповыя правілы — для кожнага прадпрыемства неабходна браць у разлік спецыфіку дадзенай сферы творчасці. Толькі класічны маркетынг зарыентаваны на рэалізацыю таварнай прадукцыі. Канстанцін Рэмішэўскі не стамляецца паўтараць студэнтам, што прынцыповы асаблівасцю дзейнасці на рынку ў сферы культуры становіцца неабходнасць улічваць спецыфіку арганізацый, дзе, наадварот, менавіта

Каб трапіць у сферу поўнай самаакупнасці...

канчатковы культурны прадукт ці паслуга фарміруюць густы, перавагі і патрабаванні спажываца.

Як бачым, кафедра менеджменту сацыякультурнай дзейнасці БДУКІМ дае сваім студэнтам першыя ўрокі рэальнага бізнесу, навучаючы моладзь эфектыўнаму існаванню ў межах глабальнага маркетынгу нацыянальнай культуры. "Практыка даказвае, што правільна задуманыя і правільна рэалізаваныя праекты могуць знаходзіцца ў сферы поўнай самаакупнасці і прыносіць прыбытак", — зазначае суразмоўца.

пунктаў гавораць аб развіцці інфраструктуры бізнесу і аптымізацыі яе работы, а таксама аб дзелавой адукацыі ў сферы прадпрымальніцтва. Трэба адзначыць, што і адну, і другую функцыю мы паспяхова выконваем.

Каб пераняць досвед стварэння спрыяльнага асяроддзя ў мэтак абароны прадпрымальнікаў-пачаткоўцаў, супрацоўнікі прадпрыемства двойчы выязджалі ў Германію. Там яны вывучалі вопыт стварэння сістэмы мікракрэдытавання, правілы ўзаемадзеяння прадпрымальнікаў і ўлад, магчымасці эфектыўнага існавання інфраструктуры.

Эканамічная ніша пуставаць не можа

Сапраўды, перспектывы ўражваюць. Але ці дастаткова сярод моладзі творчых спецыяльнасцей знойдзецца ахвотнікаў будаваць уласны бізнес? Аляксандр Кавалеўскі — уласнік інкубіруемага прадпрыемства — цвярджае, што будзе нямаля. Выпускнікі мастацкага факультэта (кафедра графікі) Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта мастацтваў, у 2008 годзе па размеркаванні прыйшоў у адну прыватную кампанію. Аднак у хуткім часе кантора зачынілася і малады спецыяліст застаўся без працы. Калі пошукі новага месца не далі

Скорына. Зразумела, творцу, які на пачатку прадпрымальніцкай дзейнасці будзе эканоміць літаральна на ўсім, падобныя ўмовы сапраўды выгадныя.

— Мастацтва — у поўнай ступені рамяство, а для рамяства неабходна база. На маю думку, арт-інкубатар стымуюць творчую моладзь заняцца ўласнай справай і дапаможа зрабіць гэта з меншымі грашовымі і нервовымі стратамі, — мяркуе Аляксандр Кавалеўскі. — Вось я "інкубіраваўся" толькі ў лістападзе, але ўжо бачу, што справа ідзе. Таму мяркую пашырацца і ўзяць некалькі мастакоў на працу.

Зрэшты, бізнес-інкубатар становіцца і своеасаблівым адукацыйным цэнтрам, бо яго арганізатары зацікаўлены, каб новае прадпрыемства "стала на ногі". Пачаткоўцам прапануюць шматлікія кансультацыі па праве, прадпрымальніцтве, тактыцы развіцця справы. Ёсць магчымасць праводзіць у канферэнц-зале прэзентацыі для розных мэтавых аўдыторый. На такія мерапрыемствы прадстаўнікі "Маладзёжнай сацыяльнай службы" звычайна запрашаюць буйных бізнесменаў, чыноўнікаў і прадстаўнікоў улады, якія непасрэдна адказваюць за развіццё прадпрымальніцтва, зацікаўленых гасцей з замежжа. Па словах Віталія Снітко, з адкрыццём арт-інкубатора з'явіцца і міні-галерэя, у якой творцы змогуць прэзентаваць сваю прадукцыю. Такім чынам, атрымаюць магчымасць, не выходзячы з бізнес-інкубатора, знайсці тут першых кліентаў і першых партнёраў.

Рыначны складнік творчай рэалізацыі

Існуе Палажэнне аб бізнес-інкубаторах, згодна з якім прадпрыемства можа існаваць на яго пляцоўцы да трох гадоў (для пэўных відаў дзейнасці — да пяці). За гэты час яно павінна вырасці так, што стане цесна ў дадзеных умовах, і таму з'явіцца неабходнасць выйсці на рынак — у самастойнае плаванне, саступіўшы сваё месца чарговаму пачаткоўцу. "Вопыт замежных краін гаворыць, што, канешне ж, не ўсе з іх "выцягнуць" і стануць буйнымі прадпрыемствамі. Пэўны працэнт не зможа развіцца да запла-

Інкубатар

для арт-бізнесу

Новыя магчымасці малага бізнесу

Тэарэтычныя асновы распрацаваны, але як ідуць справы з практычным прымяненнем? Што рабіць, калі ўсе эканамічныя тэрміны вывучаны, ды і на паперы выкладзены бізнес-план індывідуальнага прадпрымальніка? Кожнаму, хто аднойчы спрабаваў адкрыць сваю справу, вядома, чаго вымагае толькі этап падрыхтоўкі: знайсці памяшканне, аформіць арэнду, абмеркаваць усе тонкасці з юрыстам, бухгалтарам, кадравіком... Калі ж стартавы капітал даволі абмежаваны, усе памкненні распачаць уласны бізнес могуць так і застацца нерэалізаванымі.

У гэтых абставінах Беларусь звярнулася да вопыту замежных дзяржаў: каб дапамагчы будучым "акулам" бізнесу, якія не маюць неабходнай пачатковай матэрыяльнай базы, перадаюць першыя цяжкасці, у нас таксама пачалі адчыняць бізнес-інкубатары. Першай ластаўкай стаў бізнес-інкубатар на базе сталічнага Камунальнага ўнітарнага прадпрыемства "Маладзёжная сацыяльная служба".

— У 2009 годзе нашаму прадпрыемству быў прысвоены статус інкубатора малага прадпрымальніцтва, — распавяла намеснік генеральнага дырэктара Ірына Скорына. — У Беларусі прыняты вельмі важны дакумент — Дырэктыва №4. Некалькі з яе

За кароткі час, што працуе сталічны бізнес-інкубатар, адчыніліся 24 прадпрыемствы. Іх непасрэдная дзейнасць давала неабходнасць аб'яднання структур па пэўных галінах. Прыкладам, заказчык прапаноўвае некалькі відаў працы, і калі ты не выканаеш дадатковы, тады страціш і свой непасрэдны заказ. Каб не згубіць тэндар, а гэта значыць і грошы, інкубіраваным прадпрыемствам патрэбна аб'ядноўвацца па сферах дзейнасці. І адным з перспектывных напрамкаў становіцца мастацтва. Нядзіўна, што ў хуткім часе на не так даўно набытых "Маладзёжнай сацыяльнай службай" дадатковых двухстах квадратных метрах плошчы адчыніцца менавіта арт-інкубатар.

— Арт-напрамак — перспектывны, — упэўнены выканаўчы дырэктар інкубатора малага прадпрымальніцтва Віталь Снітко. — У нас дастаткова творцаў, якія пакуль не могуць рэалізавацца ў бізнесе. Зараз ідзе конкурс на 15 вакантных месцаў у арт-інкубатары. На дадзенай пляцоўцы мы гатовы прыняць розных прадстаўнікоў індустрыі, адчыніўшы салоны фота, жывапісу, студыі дызайну, рамесніцкія майстэрні дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, рэжысёрскія і акцёрскія курсы. Іншымі словамі, усе, хто адносіцца да творчасці, — калі ласка, да нас. Але, зразумела, з актуальным і рэальным бізнес-праектам.

вынікаў, мастак успомні пра сваё хобі — сувеніры і ўпрыгажэнні з металу і бронзы. Гэтыя вырабы карысталіся папулярнасцю сярод сяброў і знаёмых мастака. Дык чаму не ператварыць захапленне ў асабістую справу?

— Спачатку спрабаваў адчыніць прыватнае ўнітарнае прадпрыемства. У выніку ж прыйшоў сюды, бо самы вялікі "плюс" бізнес-інкубатора ў тым, што ён дапамагае набыць статус юрыдычнай асобы за адносна невялікую плату. Таму шлях ад стварэння бізнес-плана да яго рэалізацыі ў разы скарачаецца! — патлумачыў Аляксандр.

Паўтаруся, бізнес-інкубатар — гэта інфраструктура падтрымкі прадпрымальніцтва, якая дазваляе мінімізаваць выдаткі на першапачатковым этапе стварэння і развіцця прадпрыемства. Прынамсі, прыходзячы сюды, атрымліваеш магчымасць не набіраць у штат асобаў, якія пачынаюць прадпрыемства спецыялістаў, а выбіраць неабходны пералік паслуг: пэўную колькасць кансультацый юрыста, сакратарскія і бухгалтарскія паслугі. Бізнесменам прапаноўваюць скарыстацца спецыялізаванымі камп'ютарнымі праграмамі, Інтэрнэтам, офіснай тэхнікай. "Сваёй дзейнасцю мы дабіліся таго, што кошт арэнды квадратнага метра быў зніжаны амаль у два разы і на сёння складае 26 250 рублёў на першы год размяшчэння інкубатора з наступным павелічэннем", — дадае Ірына

наваных паказчыкаў, але гэта нармальна. Галоўнае, каб ён не дамінаваў. Для гэтага мы тут і працуем", — запэўніла Ірына Скорына.

Магчыма, арт-інкубатар стане выйсцем для тых прагных да творчасці спецыялістаў, што не змаглі пасля заканчэння ВНУ знайсці сабе працоўнае месца. Неаднойчы ўздзімалася і пытанне пра незапрацаваных прафесіяналаў таго ці іншага творчага профілю.

У сённяшніх умовах ад прадстаўніка любой прафесіі патрабуецца актыўнасць і ініцыятыва. Арт-інкубатар дапамагае камерцыялізаваць пэўны сегмент культуры. Што, у сваю чаргу, можа даць большыя магчымасці павялічыць прыцягненне насельніцтва ў культурныя праекты, папулярнаваць нацыянальнае мастацтва ў краіне і вывесці яго на сусветны рынак.

Дакладнае прымяненне рынковых законаў адкрывае мастакам новыя магчымасці уласным талентам забяспечыць сябе і сваю сям'ю. Не пашкодзіла ж буйная камерцыйная дзейнасць уладальніку фірмы Петэру Фабержэ стаць выбітным майстрам ювелірнага мастацтва, за творами якога да гэтага часу палююць мастацтвазнаўцы ўсяго свету. І падобных прыкладаў гісторыя ведае нямаля. Чаму ж пэўны сегмент беларускай культуры не паставіць на рэйкі бізнесу?

Настасся ПАНКРАТАВА

РАШЭННЕ

савета спецыяльнага фонду
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
па падтрымцы таленавітай моладзі

16 лістапада 2010 г. пратакол № 3 г. Мінск

1. Выдаткаваць Міністэрству культуры са сродкаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі на фінансаванне творчых праектаў — 373,376 млн. рублёў, з іх:

1.2. на арганізацыю і правядзенне рэспубліканскага і міжнароднага конкурсу — 57,200 млн.рублёў, з іх:

III Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на аркестравых інструментах імя Я.А. Пябавы — 40,800 млн. рублёў;

X Міжнароднага дзіцячага конкурсу “Музыка надзеі” — 16,400 млн. рублёў;

1.3. на арганізацыю стажыровак студэнтаў і маладых педагогаў устаноў адукацыйнай сферы культуры — 167,121 млн. рублёў, з іх:

1.3.1. установе адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў” — 123,445 млн. рублёў, з іх:

на стажыроўку студэнтаў 3 курса мастацкага факультэта Падоліна Алега Юр’евіча і Шалай Святланы Міхайлаўны, накіраванне спецыяльнасці “Манументальна-дэкаратыўнае мастацтва (рэстаўрацыя)”, на кафедры рэстаўрацыі Акадэміі выяўленчых мастацтваў (г. Прага, Чэшская Рэспубліка) — 72,250 млн. рублёў;

на стажыроўку студэнткі 5 курса тэатральнага факультэта Турчыновіч Ганны Віктараўны, накіраванне спецыяльнасці “Рэжысура тэатра (тэатр лялек)”, у Тэатральным інстытуце імя Б.Шчукіна пры Дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Я.Вактангава (г. Масква, Расійская Федэрацыя) — 8,378 млн. рублёў;

на стажыроўку студэнтаў 4 курса факультэта экранных мастацтваў Падолінскага Ігара Аляксандравіча, накіраванне спецыяльнасці “Рэжысура кіно і тэлебачання (кіно)” (спецыялізацыя “Мастацкі фільм”), Тапчэва Аляксандра Віталевіча, накіраванне спецыяльнасці “Кінатэлеаператарства (кінааператарства)”, Галака Дзяніса Андрэвіча, Сідорчыка Ігната Ігаравіча, Хацкевіч Таццяны Ігаравічы, накіраванне спецыяльнасці “Рэжысура (тэлебачанне)”, ва Усерасійскім дзяржаўным інстытуце кінематаграфіі імя С.А. Герасімава (г. Масква, Расійская Федэрацыя) — 42,817 млн. рублёў;

1.3.2. установе адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” на стажыроўку маладых выкладчыкаў кафедры мастацтва эстрады Ліпніцкага Аляксандра Эдуардавіча і Рубаніка Юрыя Іванавіча ў Расійскай Акадэміі музыкі імя Гнесіных (г. Масква, Расійская Федэрацыя) — 11,200 млн. рублёў;

1.3.3. установе адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі” — 15,392 млн. рублёў, з іх:

на замежную стажыроўку выкладчыка кафедры струнных шчыпкова-ударных інструментаў Корсак Наталлі Аляксандраўны, накіраванне спецыяльнасці “Мандаліна”, у Вышэйшай школе музыкі (г. Вуперталь, ФРГ) — 10,847 млн. рублёў;

на стажыроўку студэнткі 4 курса аркестравага факультэта Пукст Кацярыны Яўгенаўны, накіраванне спецыяльнасці “Скрыпка”, у Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П.І. Чайкоўскага (г. Масква, Расійская Федэрацыя) — 4,545 млн. рублёў;

1.3.4. дзяржаўнай тэатральна-відовішчнай установе “Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь” на стажыроўку дырыжора Іванова Андрэя Міхайлавіча ў Марыінскім тэатры (г. Санкт-Пецярбург, Расійская Федэрацыя) — 17,084 млн. рублёў;

1.4. на набыццё музычных інструментаў, матэрыялаў і абсталявання для заняткаў мастацкай творчасцю — 149,055 млн. рублёў, з іх:

1.4.1. установе адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў” на набыццё абсталявання для вучэбнай майстэрні па рэстаўрацыі твораў выяўленчага мастацтва — 85,155 млн. рублёў;

1.4.2. установе адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” на набыццё музычных інструментаў для факультэта музычнага мастацтва — 63,900 млн. рублёў.

2. Аказаць прадстаўнікам моладзі — актыўным удзельнікам мастацка-творчых мерапрыемстваў матэрыяльную дапамогу ў памеры 350 тыс. рублёў кожна:

УДАВІЧЭНКАВУ Сяргею Дзмітрыевічу — навучэнцу дзіцячай музычнай школы № 2 г. Гомеля, лаўрэату VIII Міжнароднага дзіцячага музычнага конкурсу “Нацыянальныя інструменты народаў свету”, IV месца (Расія, 2010 год), лаўрэату V Міжнароднага дзіцячага фестывалю-конкурсу славянскай музыкі “Гармонія”, дыплом III ступені (Расія, 2010 год);

ВАЛЫНЦАВАЙ Вікторыі Аляксандраўне — навучэнцы дзіцячай школы мастацкіх рамёстваў аддзела культуры Горацкага раённага выканаўчага камітэта, уладальніцы Гран-пры III Міжнароднага конкурсу юных мастакоў “Зямля і людзі: учора, сёння, заўтра” (Беларусь, 2010 год);

ДЫБАЛЮ Уладзіславу Сяргеевічу — навучэнцу Брэсцкай дзіцячай музычнай школы № 1, лаўрэату VI Маскоўскага міжнароднага фестывалю славянскай музыкі, дыплом II ступені (Расія, 2010 год);

КАЗЛОЎСКАМУ Сяргею Пятровічу — навучэнцу ўстановы адукацыі “Віцебскі дзяржаўны музычны каледж імя І.І. Сяляцінскага”, лаўрэату VI Маскоўскага міжнароднага фестывалю славянскай музыкі, дыплом III ступені (Расія, 2010 год), лаўрэату II Рэгіянальнага конкурсу выканаўцаў на аркестравых інструментах “Натхненне”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

КРАЎЦОВАЙ Валянціне Сяргееўне — навучэнцы цэнтралізаванай дзіцячай школы мастацтваў аддзела культуры Дрыбінскага райвыканкама, лаўрэату X Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці “Залатая пчолка”, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год);

КУПРЫЯНЦАВАЙ Настассі Уладзіміраўне — салістцы дзяржаўнай установы культуры “Цэнтралізаваная клубная сістэма Слаўгарадскага раёна”, лаўрэату X Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці “Залатая пчолка”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

ЛАПЦЕВАЙ Юліі Дзмітрыеўне — навучэнцы дзіцячай школы мастацкіх рамёстваў аддзела культуры Горацкага райвыканкама, лаўрэату X Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці “Залатая пчолка”, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год);

САЎРАС Настассі Леанідаўне — навучэнцы Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь — дзіцяча-юнацкай студыі выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва “Апалон”, лаўрэату III Міжнароднага конкурсу юных мастакоў “Зямля і людзі: учора, сёння, заўтра”, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год);

СТРАЛЕЦКАЙ Вользе Міхайлаўне — навучэнцы дзіцячай школы мастацкіх рамёстваў аддзела культуры Горацкага райвыканкама, уладальніцы Гран-пры X Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці “Залатая пчолка” (Беларусь, 2010 год);

СТРАЛЕЦКАЙ Марыне Міхайлаўне — навучэнцы дзіцячай школы мастацкіх рамёстваў аддзела культуры Горацкага раённага выканаўчага камітэта, лаўрэату III Міжнароднага конкурсу юных мастакоў “Зямля і людзі: учора, сёння, заўтра”, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год).

3. Аб наступным пасяджэнні спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

3.1. правесці чарговае пасяджэнне савета фонду ў лютым 2011 года.

Старшыня савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі
Н.М. МАЗАЙ

ЗАЦВЕРДЖАНА

Распараджэнне

Прэзідэнта

31.12.2010 № 375 рп

Пра час і пра сябе

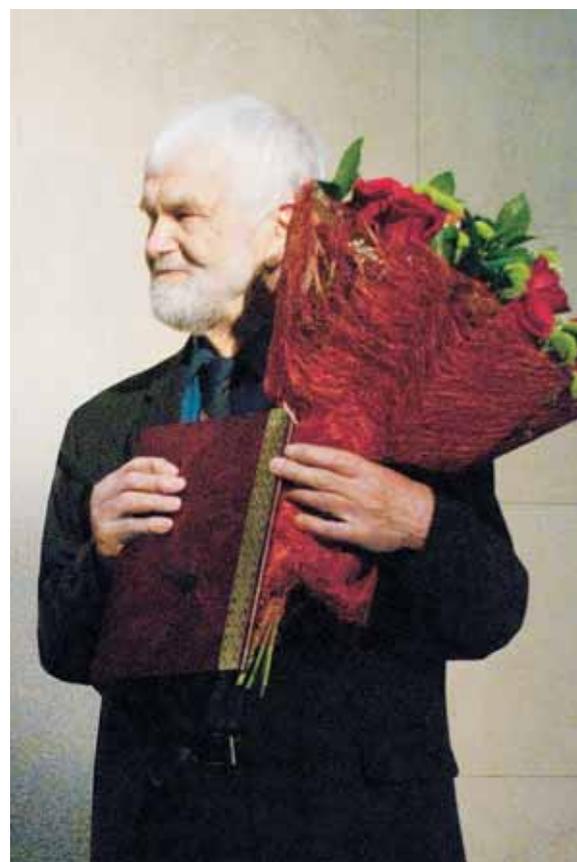
Георгій Паплаўскі... Імя гэтага творцы, народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі, акадэміка Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Расійскай акадэміі мастацтваў, вядомае не толькі ў нашай краіне, але і ў многіх кутках планеты, куды далацеў ягоны шчыры мастакоўскі голас.

З сакавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь у святочнай атмасферы, у коле вядомых дзеячаў культуры сталіцы, адбылося ўшаноўванне майстра, прывечанае 80-гадоваму юбілею, які ён нядаўна адзначыў. Павіншавалі яго і сказалі добрыя словы пра яго выдатны талент, пра яго пачуццё глыбокай адказнасці за свой час, чалавечнасць і высокую грамадзянскасць міністр культуры Беларусі Павел Латушка, намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца, народны мастак Беларусі Леў Гумілеўскі, дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапцоў.

Павел Латушка ў час свайго выступлення зачытаў тэлеграму Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі, дзе гаварылася пра выдатны ўклад мастака ў нацыянальную культуру Бацькаўшчыны. І ад імя Кіраўніка дзяржавы міністр уручыў Маэстра цудоўны букет кветак.

У сваім слове ў адказ Георгій Георгіевіч гарача падзякаваў усім за сардэчную ўвагу да яго асобы, за шчырыя адносіны людзей да яго мастацтва, якому ён аддаў амаль што 60 гадоў свайго творчага жыцця. І выказаў надзею, што яму яшчэ ёсць што сказаць “пра час і пра сябе”.

Наш кар.

Георгій Паплаўскі пад час урачыстасці ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь. Фота Юрыя ІВАНОВА.

Чароўная флейта

У Мінск прыбыла флейта “ад Уладзіміра Співакова”.

Маэстра перадаў яе ў бестэрміновае карыстанне лаўрэату міжнародных конкурсаў, стыпендыяту спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, студэнтцы 2-га курса Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Юліі Шчасновіч.

Гэты падарунак можна лічыць рэхам Міжнароднага фестывалю “Уладзімір Співакоў запрашае”, які праходзіў у нас летась у снежні. Увогуле, Фонд Уладзіміра Співакова ў свой час

падтрымаў віяланчэліста Івана Карызну, флейтыстку Таццяну Кармазінаву... Ведаючы такія высокі ўзровень беларускай выканаўчай школы, У.Співакоў пад час свайго прыезду на фестываль паслухаў яшчэ адну выхаванку прафесара, загадчыка кафедры драўляных духавых інструментаў БДАМ Барыса Нічкава.

— Здзівіць Співакова цяжка, — распавёў Барыс Уладзіміравіч. — Тым больш, што яго дачка — флейтыстка, і ён надзвычай тонка разбіраецца ва ўсіх асаблівасцях флейтавага выканання, дэталёва ведае рэпертуар. Была і такая аб’ектыўная складанасць,

Па лініі Францыі

Пазнаёміцца з французскай культурай сучаснасці могуць усе ахвотныя пад час Дзён франкафоніі, што адбудуцца ў Мінску 13 — 25 сакавіка.

Выдатную музыку, кіно, тэатр, літаратуру і фота прадэманструюць творцы з гэтай еўрапейскай краіны, як паведамлілі карэспандэнту “К” у Пасольстве Французскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь.

Штогод у першы месяц вясны аддзел супрацоўніцтва і культуры дыпламатычнага прадстаўніцтва Францыі ў Беларусі на чале з Людавікам Руае рытуе шэраг цікавых падзей. Гэтым разам адным з яркіх мерапрыемстваў стане канцэрт папулярнага парызскага поп-рок выканаўцы Бенжамена Палена. У Беларускай дзяржаўнай музычнай тэатры ён прадставіць 14 сакавіка свой першы альбом “Сапраўдны мужчына”, песні з якога цяпер часта з’яўляюцца на французскім радыё.

Клас майстроў

Праект “Майстры мастацтваў — навучальным установам” распачаў Заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Фінберга.

Малыя калектывы аркестра разам з маэстра накіроўваюцца ў вышэйшую і сярэднюю спецыяльныя музычныя навучальныя ўстановы. Адбудуцца выступленні калектываў, майстар-класы, гутаркі са студэнтамі, а старэйшыя калегі дадуць парады маладым. Пра гэта паведамлілі карэспандэнту “К” у прэс-службе аркестра.

“Я — беларуска” на “Еўрабачанні”

Выканаўчы прадзюсар тэлеканала АНТ Анжаліка Мікульская лічыць, што афіцыйны прадстаўнік Беларусі на “Еўрабачанне-2011” Настася Віннікава ў будучыні на рынку шоу-бізнесу можа стаць адной з прым дзякуючы свайму непаўторнаму голасу.

Па словах самой Настассі, знаёмства якой з журналістамі адбылося днямі ў час прэс-канферэнцыі ў Белдзяржтэлеадыяміністрацыі, яна вучылася спевам на харавым аддзяленні музычнай школы, а цяпер атрымлівае вышэйшую адукацыю ў Мінскім дзяржаўным лінгвістычным ўніверсітэце, захапляецца соўлам і джазам. Кампазітар Яўген Алейнік, што напісаў музыку да песні, якую яна выканае на конкурсе, заўважае: “Яе голас — выключнага тэмбра, ён нізкі, аксамітны”.

Аўтар слоў песні Віктар Рудзнка адзначыў, што тэкст яшчэ будзе дапрацоўвацца і, хутчэй за ўсё, атрымае назву “Я — беларуска”. Магчыма, упершыню на “Еўрабачанні” будзе прадстаўлены праект без удзелу замежных прадзюсараў, і акцэнт правяцца на нацыянальнай адметнасці пастаноўкі. Сёння падрыхтоўкай выканаўцы займаецца тэлеканал АНТ.

Дарчы, ужо запланаваны яе выступленне ў рамках прома-тура ў Галандыі.

Наш кар.

Надзея БУНЦЭВІЧ

С.К.

Формула "раскручанага" трэнера

Інастасі Фёдара Ястраба

Ф.Ястраб. "Сезон матылькоў".

Сталічны мастак, галерэйшчык і мастацтвазнаўца Фёдар Ястраб, нягледзячы на пастаянную магчымасць выстаўляцца, сваім становішчам кіраўніка выставачнага комплексу Нацыянальнай бібліятэкі ніколі не злоўжывае. У калектыўных выстаўках работы свае на пярэдні план не вылучае, сціпла займаючы нават ва ўласных праектах месцы "збоку". Таму, нягледзячы на тое, што імя Ястраба сёння — адно з найбольш "раскручаных" сярод беларускіх жывапісцаў, вялікая персанальная выстаўка для сталічных аматараў яго сімвалічнага жывапісу — сапраўдны падарунак.

Найбольш яскравае пацвярджэнне гэтага — перапоўненая глядачамі галерэя Нацыянальнай бібліятэкі "Ракурс", дзе напрыканцы зімы адбылося ўрачыстае адкрыццё выстаўкі "Формула міфа". Гэтая экспазі-

цыя — завяршэнне маштабнага цыкла работ мастака, у якіх ён імкнецца даць сучасную інтэрпрэтацыю вядомых міфаў, у тым ліку — беларускіх.

Трапляючы ў прастору ўвагі цэласнай экспазіцыі, а не паасобку, ра-

боты ствараюць калейдаскоп сюжэтаў і матываў, але тэматычна і стылістычна яны вельмі блізкія. Творы жывапісца здзіўляюць адначасова экспрэсіяй і стрыманасцю: так, любімы прыём творцы — стылізацыя, але вельмі мяккая. Яна не даходзіць да арнаментальнасці. Фарбы ў Ястраба вельмі выразныя, яркія, і ў той жа час — у нечым нават прыцішаныя. Аўтарскі почырк і ўласнае стаўленне да рэчаіснасці, умелае валоданне прыёмамі алегорыі і сімвала дазваляюць майстру заняць асаблівае месца на мастацкім Алімпе нашай краіны.

Дарэчы, шлях да свайго месца ў ліку лепшых Фёдар Адамавіч пракадае не толькі мастацкай дзейнасцю. Ужо неаднаразова даводзілася чуць, як яго называюць "гуляючым трэнерам". Ненаўмысна паўстае пытанне: кіраўнік Міжнароднай гільдыі жывапісцаў і галерэйна-выставачнага аддзела Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, дацэнт факультэта культуралогіі і сацыякультурнай дзейнасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў — ці не зашмат гэта для аднаго чалавека, які павінен знаходзіць час яшчэ і на працу над уласнымі палотнамі? Ястраб даў, што з усім гэтым можа выдатна спраўляцца, а ў якасці доказу прэзентаваў сваю новую кнігу "Мастацтва ў сацыяльнай прасторы". Гэты зборнік артыкулаў стаў вынікам шматгадовай працы Фёдара Адамавіча ў галіне арт-менеджменту. Больш за дзесяць год таму ён стаў заснавальнікам адпаведнай спецыяльнасці ў БДУКІМ. А з улікам таго, што ён яшчэ і галерэйшчык, у чьёй скарбонцы маштабныя праекты мясцовага і міжнароднага ўзроўню, як у тэарэтычным, так і ў практычным падмурку манаграфіі сумняваюцца не даводзіцца.

Дар'я ДАНИЛЕВІЧ

Ледзь улоўна

"Пейзаж без межаў" — так называецца выстаўка вядомага жывапісца Леаніда Гоманава, якая працуе ў Гарадской мастацкай галерэі твораў Л.Шчамялёва. Гэта своеасабліва творчая справаздача майстра аб працы ў розных кутках свету за апошнія некалькі гадоў. На выстаўцы будуць прадстаўлены каля 30 работ, напісаных на творчых пленэрах у Беларусі, Расіі, Польшчы, Славакіі, Украіне, а таксама ў час паездак па Балгарыі і Іспаніі.

Л.Гоману. "Сярэбраныя крыніцы".

Мастака натхнілі на стварэнне работ прыгажосць і пазіія прыроды гэтых краін. Пейзажы творцы вылучае лірызм, тонкая нюансіроўка колеру, майстэрская перадача ледзь улоўных станаў прыроды. Гоману кажа, што для яго заўсёды вельмі важна, каб людзі былі аб'яднаны агульнай стваральнай ідэяй, і мастацкі пленэр з'яўляецца такім сродкам узаемаразумення людзей розных культур, традыцый, напрамкаў у мастацтве.

Сустрэкаючыся разам, вельмі розныя людзі і мастакі з дапамогай жывапісу становяцца бліжэй. Адрозныя адна ад адной культуры не спрачаюцца, а, як на чужоўнай карціне, утвараюць сугучча фарбаў. Работы, прадстаўленыя на гэтай выстаўцы, — вынік уражанняў ад іншых краін, традыцый і культур.

Вольга ЛЕВІТАН,
куратар выстаўкі

Феерверк на пачатку вясны

В.Барабанцаў. "Бэз".

Творчы падарунак для жанчын падрыхтавалі галерэйшчыкі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Традыцыйная выстаўка "Кветкавы рай" ужо чацвёрты раз радуе неабыхавых да прыгажосці абуджанай пасля зімы прыроды.

Кветкі... Сімвал прыгажосці, любові, надзей, шчасця чалавечэга. Кветкі прыносяць у наша жыццё пяшчоту і вясёлку рознакаляровых рытмаў і вобразаў. Таму мастакі ніколі не застаюцца абыякавымі да кветак — і не толькі ў традыцыйных нацюрмортах: яны гарманічна ўводзяць іх у фігуратывыя карціны, партрэты і пейзажы. Гэтыя творы робяць наша жыццё больш радасным, яркім і непаўторным.

майстроў жывапісу, фотамастацтва і графікі, сярод якіх як знакамітыя мастакі, так і тыя, хто толькі ўступае на самастойны творчы шлях.

Д.Д.

І.Курачыцкі. "Півоні".

Так было...

У.Ісачанка. "Сухарава ўначы".

Днямі ў Музеі гісторыі Мінска адбылося адкрыццё выстаўкі жывапісных работ Уладзіміра Ісачанкі "Вандроўка па былых мінскіх ваколіцах".

Імя гэта ў краіне даволі вядомае. Выхаванец Мінскага мастацкага вучылішча і БДТМІ, ён з 1976 года ўдзельнічае ў мастацкіх выстаўках. Уладзімір Ісачанка з'яўляецца членам Беларускага саюза мастакоў і Міжнароднай гільдыі жывапісцаў. Працуе ва ўсіх жанрах станковага жывапісу, а таксама ў кніжнай графіцы.

Адно з галоўных імкненняў мастака заключаецца ў выяўленні складаных праблем узаемасувязі прыроды і чалавека як аднаго непадзельнага арганізма. У экспазіцыі прад-

стаўлена звыш 30 алейных твораў, выкананых аўтарам на працягу апошніх трыццаці гадоў. Гэта пейзажы былых мінскіх ваколіц, якія сёння ўжо паглынуў горад. Цішыня і прахлада ўтульных вясковых вулачак застаецца ў мінулым.

Майстэрства пейзажыста раскрываецца не толькі праз гармонію колеру і дакладна пабудаваную кампазіцыю. Кожны твор — гэта сапраўдны лірычны апавед пра гісторыю вёскі, парку, сядзібы, будынка або лёс канкрэтнага чалавека. Людзі на карцінах У.Ісачанкі не прыдуманія персанажы, а рэальныя жыхары тых самых мінскіх ваколіц. Ад гэтага творы жывапісца здаюцца адушаўлёнымі і напоўненымі подыхам мінулага, што асабліва моцна адчуваецца ў такіх работах, як "Так было. Сухарава", "Апошняя зима. Міхалова", "Восеньскі сон", "Лошыцкі сад".

У.Ісачанка. "Лошыцкі сад".

Выстаўка "Вандроўка па былых мінскіх ваколіцах" — своеасабліва настальгія па тым, што знікае і адыходзіць. Мінскія пейзажы аўтара ператварыліся ў сапраўдны дакумент часу, а таксама аказаліся крыніцай успамінаў для старэйшага пакалення мінчан ды адкрыццём невядомых старонак гісторыі для маладога пакалення гараджан сталіцы.

Юлія КАВАЛЁВА,
вядучы навуковы супрацоўнік
Музея гісторыі Мінска

Сёння Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр завяршае абменныя гастролі ў Смаленску. Напярэдадні ж ад'езду, тыдзень таму, нашы артысты не толькі яшчэ раз рэпэціравалі пяць гастрольных спектакляў, але і прэзентавалі некалькі новых канцэртна-тэатралізаваных праграм. Адна з іх сталася поўнамаштабным прадстаўленнем публіцы нядаўна прызначанага галоўнага дырыжора тэатра Алега Лесуна. Другая — прадэманстравала чарговую, але заўсёды нечаканую пераўвасабленні салісткі тэатра, лаўрэата прэміі імя Л.Александровскай Лідзіі Кузьміцкай.

Вячаслава Кузняцова, прадэманстравалі выдатную арыентацыю ў сучасных кампазітарскіх пошуках. Цудоўна ўдаюцца яму і тонкія рамантычныя фарбы, сведчаннем чаго стала апэрта "Лятучая мыш" І.Штрауса, у першыню

аркестранты засумавалі па добрай музыцы і сольным выступленням. Трэба спадзявацца, А.Лясун разам з іншымі дырыжорами тэатра канчаткова замацуе першыя вынікі і рушыць надалей па шляху ўсё большай музычнасці, а не простага "акампанемента".

"Дуэт апантаных"

Лідзія Кузьміцкая — дадатковы доказ таго, што артысты нашага Музыкальнага тэатра здольныя на самыя дзёрзкія здзяйсненні. Выпускніца Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, яна з кожным годам спявае ўсё лепей. Можна, яшчэ і таму, што не спыняецца адно на тэатральным рэпертуары, а разам з такой жа неўтаймоўнай піяністкай Аленай Аляксеевай ладзіць штогод адметныя сольныя праекты. Што ў іх толькі не гучала! Вакальныя цыклы, манаоперы, малавядомая, але цудоўная музыка, прэм'еры... Нядаўні канцэрт у філарманічнай зале імя Р.Шырмы нагадваў шыкоўны камерны спектакль то вака-

льнага, то інструментальнага тэатра. Да згаданага "дуэта апантаных" далучылася выхаванка, а цяпер малодшая калега А.Аляксеевай — віртуозная Алена Асташкіна-Мысліўчык. А дзейнымі асобамі нечаканага відовішча сталі два раялі з адкрытымі крышкамі, падобныя да караблёў пад ветразямі (вядома, з "рулявымі"), дзіця-гарэза ў атачэнні швайго сямейнага кола, "ажыўлены" плюшавы Цяпа, усмешлівы інтэлігент пачатку мінулага стагоддзя з хітрынкай у вачах. А ўсё разам — чароўны альбом-настальжы, адкрыты таямнічай, амаль блокаўскай незнаёмкай.

Чорны вэлюм тут зусім не прычыма. Бо і без яго — пераўвасабленні Л.Кузьміцкай былі папраўдзе неверагоднымі. У цыкле "Дзіцячя" М.Мусаргскага яна выйшла ў брыджах ды кароткай камізільцы, з валасамі, сабранымі ў дзіцячы "хвосцік", і з грукатам цягнула за сабой крэсла, бы якую нецікавую цацку. А яркі, папраўдзе звачкавы голас набываў надзвычай

Ах, каханне-чараўніцтва!

Літаратурна-музычная кампазіцыя паводле балета С.Пракоф'ева "Рамэа і Джульета" з'явілася ў планах аркестра задоўга да таго, як у калектыве прыйшоў А.Лясун. І хаця дагэтуль малады маэстра працаваў у нашым Вялікім тэатры, ні аднайменным спектаклем, ні саўбаснай музыкой з гэтага балета дырыжыраваць яму не даводзілася. Упершыню выконваў гэты твор і аркестр. Што ж да балета са спевамі "Каханне-чараўнік", дык гэта папраўдзе чароўная музыка Мануэля дэ Фальы, іспанскага кампазітара першай паловы XX стагоддзя, нават для многіх знаўцаў сталася адкрыццём.

— Разам з Алегам Уладзіміравічам, — ледзь не ў адзін голас пракаменціравалі выбар праграмы дырэктар тэатра Аляксандр Пятровіч і мастацкі кіраўнік Адам Мурзіч, — было пераслухана-перагледжана шмат самых розных балетных партытур. Штосьці з гэтага, дарэчы, можа ўвайсці ў рэпертуар аркестра надалей. Зараз жа трэба было знайсці такую музыку, якая пасавала б Пракоф'еву і Шэкспіру, выклікаючы не дысананс, а гарманічнае сугучча.

Рэжысёр Ганна Маторная паставіла за мэта стварэнне сучаснага сінтэтычнага спектакля ў двох частках. Першая, іспанская, літаральна дыхала полымем жарсцей. Другая — давала выхад у адкрыты космас агульначалавечых пачуццяў, разгортванне мастацкіх эпох ад Адраджэння да рамантызму і, надалей, да вострай канфліктнасці XX стагоддзя. Усе выканаўцы, уключаючы поўны склад аркестра, знаходзіліся на сцэне і

станавіліся паўнапраўнымі ўдзельнікамі падзей. Замест грувацкіх джарыц — відэавыявы (цікава, што многія паўторы на іх супадалі з музычнымі лейтматывамі твораў). Колеравая палітра — чырвоная, чорная, белая — у спалучэнні са светлавой драматургіяй. Салісты балета тэатра Вольга Яновіч і Ігар Ханцэвіч — з Хабанерай Ю.Чапкоўскага ў ролі яркай, відовішчнай уверцюры. Двое запрошаных салістаў: Наталля Акініна з Вялікага тэатра (ёй удалося перадаць усю прыцягальнасць старадаўняй андалусійскай спеўнай манеры кантэ хонда, засвоішы не толькі яе рытма-інтанацыйную арнаментыку, але і тэмбравыя асаблівасці гуказдабывання) і Джэрар Гара — іспанец па паходжанні, студэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў (ён чытаў іспанскую паэзію так, што яна стала не дадатковым, а адным з асноўных складнікаў гукавой прасторы твора).

Дырыжор кіраваў настолькі ўпэўнена, быццам выконваў гэты твор усё свядомае жыццё. Узгадалася, як А.Лясун ратаваў копішкі фестывальны канцэрт у філармоніі, замяніўшы раптоўна захварэўшага госьця (таксама, дарэчы, у найскладанай партытуры XX стагоддзя). І як яшчэ раней выступаў дырыжорам-пастаноўшчыкам балета "Макбет"

прадырыжыраваная ім 17 лютага і, другі раз, 1 сакавіка на адкрыцці згаданых гастроляў у Смаленску.

Не пазнаць было і аркестр. Прыдзірліва ўглядаючыся ў твары артыстаў, я не верыла сваім вачам: запрошаных музыкантаў былі адзінкі, а ўсе сола гучалі — выдатна! Літаральна спаліўшы ўсе сілы на вогненнай стыхіі дэ Фальы, для пракоф'евскай партытуры аркестранты, пэўна, пакінулі запал, але не былі той свабоды выканання, што дасягаецца трывалым знаходжаннем твора ў пастаянным рэпертуары ці хаця б даволі працяглым рэпетыцыйным перыядам, у тым ліку разам з артыстамі, якія чыталі шэкспіраўскі тэкст на фоне музыкі, увасабляючы Рамэа, Джульету і пастара Ларэнца. Адбівалася і "непрывучанасць" аркестра да шчыльнай, насычанай аркестравай фактуры, якой у тэатры імкнуліся пазбягаць з-за акустычных складанасцей залы. Новым кіраўніцтвам тэатра быў узят курс на жывое гучанне, вяртанне артыстаў да высокіх акадэмічных асноў. І праца, распачатая з гэтым калектывам знакамітым Аляксандрам Ансімавым, не прайшла дарма: відавочна, што

разнастайныя адценні, бо выступала яна і за Мішачку, і за няню — усё з цудоўнай дыкцыяй і такой выразнай інтанацыйнасцю, якой я не чула ў гэтым творы нават у прызнаных расійскіх оперных зорак. Майстэрства вышэйшай пробы! Па-новаму былі прачытаны і "Сатыры" Д.Шастаковіча на словы Сашы Чорнага. У гэтым "мужчынскім" цыкле не аказалася ні скептычнай уедлівасці, ні чорнага гумару — толькі шчадралюбны, заразлівы смех, часам скрозь слёзы і адчай. А між тым, у тэатры Лідзія выконвае адно лірычных партыі, і сярод самых любімых — Рэзалінда ў "Лятухай мышы". З гэткамі багатым патэнцыялам і жаганням працаваць — гэта ж у колькіх яшчэ характарных партыях мы можам яе ўбачыць і пачуць!

На здымках: Лідзія Кузьміцкая ў спектаклі "Лятучая мыш"; Алег Лясун. Фота Сяргея СУЛЯ

Ад "Лірыцы" да золата "Ліры"

У тым, што Гомель названы культурнай сталіцай, ёсць заслуга і тамтэйшых музыкантаў, сярод якіх — знакамітае інструментальнае трыа "Лірыца" Гомельскай абласной філармоніі. Калектыву з'яўляецца лаўрэатам ажно 19-ці усеагульных і міжнародных конкурсаў, пастаянна гастралюе, яго ўдзельнікі запрашаюцца ў журы самых прэстыжных музычных форумаў.

А некаторы час таму ансамбль на чале з Трафімам Анціпавым выступіў арганізатарам уласнага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах — вядома, пры падтрымцы ўпраўлення культуры Гомельскага абласнага абласной філармоніі. Такіх спаборніцтваў, што набылі статус адкрытых абласных і называліся "Залатая ліра Палесся", прайшло ўжо два. Прычым заявак на Другі конкурс было пададзена — 447! Да фінальнага тура з іх дапусцілі 68: не толькі з Гомельшчыны, але і практычна з усёй Беларусі, а таксама Расіі і Украіны.

Прадстаўнікі трох краін увайшлі і ў склад журы, якое ўзначаліла дацэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Рыма Падойнічына. Конкурс праводзіўся па чатырох узроставых катэгорыях (з маленства да юнацтва — 18-ці гадоў) і ахапіў ажно сем намінацый (баян, акардэон, домра, балалайка, цымбалы, а таксама гармонік і гуслі, што з'явіліся ўпершыню, пашырыўшы ўдзел расійскіх і ўкраінскіх музыкантаў). Прыемным нова-

ўвядзеннем стала і з'яднанне музыкантаў з вытворцамі інструментаў, што часцяком практыкуецца на самых прэстыжных міжнародных спаборніцтвах. Вядучыя фабрыкі з Варонежа, Тулы і Маладзечна, выступіўшы афіцыйнымі партнёрамі конкурсу, экспанавалі на ім сваю лепшую прадукцыю. Дый у якасці прызоў пераможцы атрымлівалі не толькі ноты, кампакт-дыскі, аргтэхніку і грашовыя прэміі, але і музычныя інструменты, а

таксама льготы на іх набыццё.

— З'яўленне такога конкурсу менавіта на Гомельшчыне, — расказаў намеснік старшыні журы, выкладчык Гомельскага філіяла БДАМ і каледжа мастацтваў імя Н.Сакалоўскага Аляксандр Гураў, — цалкам заканамерна. Наш рэгіён даў свету шмат знакамітых музыкантаў. Гэта і Георгій Жыхараў, які ў свой час стаў адным з заснавальнікаў кафедры народных інструментаў цяперашняй Беларускай дзяр-

жаўнай акадэміі музыкі, і Яўген Гладкоў, што ўзначальвае кафедру струнных народных інструментаў гэтай ВДУ зараз, і Павел Неўмяржыцкі. Ён з'яўляецца салістам Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя Жыноўіча. А таксама, зразумела, удзельнікі ансамбля "Лірыца". Уз'яўшы на сябе арганізацыю такога спаборніцтва, яны працавалі ледзь не па 22 гадзіны ў суткі! Рыхтуючы Першы конкурс, уласна аб'ездзілі ўсю вобласць, даючы канцэрты і праслухоўваючы маладых музыкантаў. Цяперашні конкурс таксама прайшоў вельмі зладжана, прадэманстравалі высокі ўзровень падрыхтоўкі ўдзельнікаў, за што вялікі дзякуй педагогам (некаторыя з іх, дарэчы, падрыхтавалі не толькі па некалькіх канкурсантаў, але і па некалькі лаўрэатаў). Планку ўзнялі і штодзённыя вярчэнні канцэрты членаў журы, у тым ліку знакамітых маскоўскіх і ўкраінскіх віртуозаў. Асабліва ўразіў дуэт "Біс", у складзе якога баслаўжаны артысты Расіі Ігар Сенін (балалайка) і Надзея Бурдыкіна (домра). Гэта былі папраўдзе святочныя дні! Наступны конкурс — у 2012-м. Спадзяёмся, ён стане міжнародным.

На здымку: "Лірыца" пад час Сусветнай выстаўкі ў Шанхаі.

Кацярына Алейнік — маладая салістка і, разам з тым, адна з самых тытулаваных зорак Беларускага балета. Нядаўна збор яе шматлікіх конкурсных перамог папоўніўся яшчэ некалькімі ўзнагародамі. Гэтым разам — на “Танцавальным Алімпі”, VIII Міжнародным харэаграфічным фестывалі-конкурсе ў Берліне.

Пялёсткі балета

Пад грукат колаў з самога Алімпа

пластыка як “гаворка цела” зразумелая прадстаўнікам усіх народаў і нацый.

Чарговым доказам гэтай думкі і, адначасова, дадатковым пацвярджэннем прызнання нашай харэаграфічнай школы стала запрашэнне Кацярыны Алейнік выступіць у партыі Кітры ў вільнюскай пастаноўцы балета “Дон Кіхот”. Між іншым, яна ўжо танцавала ў Вільнюсе — летась, таксама ў “Дон Кіхоце”. І яшчэ — у гала-канцэрце. А калі запрашаюць некалькі разоў запар, гэта шмат пра што гаворыць — найперш, пра запатрабаванасць і папраўдзе высокі ўзровень сусветнага кшталту.

Ну, а наша размова з маладой прымадоннай атрымалася тэлефоннай — пад грукат чыгуначных колаў у якасці акампаменту: яна ехала на гастролі ў Вільнюс.

— Не паспелі нават адпачыць? З адной паездкі ў другую...

— Які там адпачынак? Да таго ж, гэта быў ужо мой восьмы конкурс, таму я да іх навучылася ставіцца больш спакойна. Мы танцавалі толькі па-дэ-дэ з “Дон Кіхота”. Складанасць такіх конкурсаў, канешне, у тым, што ўсяго за адзін нумар ты павінен паказаць усё, на што здольны. Затое не паспяваеш стамацца. Так што, вярнуўшыся, ужо 25 лютага мы з Косцем Геронікам танцавалі “Дон Кіхота” на роднай сцэне. У яго гэта была прэм’ера!

— А вас у партыі Кітры я бачыла неаднойчы — яшчэ з часоў, калі вы займаліся ў Харэаграфічным каледжы. Танцавалі вы яе і пад час леташніх гастроляў нашага тэатра ў Мексіцы.

— Так, але з вельмі вопытным майстрам Канстанцінам Кузняцовым. У Вільнюсе спектакль — 5 сакавіка, а ўжо 6-га ў мяне — “Пахіта”. Вядома, у Мінску. Таму вельмі чакаю свята 8 Сакавіка — найперш, як выхаднога дня, каб проста адпачыць.

— І што, больш нічога святочнага?

— Чаму ж? Як і любой жанчыне, мне прыемна атрымліваць знакі ўвагі, кветкі, падарункі — дарэчы, не толькі раз на год, а куды часцей. Я вельмі люблю кветкі, асабліва ружы. Яны адразу ўзнімаюць настрой, ствараюць атмасферу нейкай пяшчоты, утульнасці і — урачыстасці. Яны ўвогуле для мяне — бы нейкі сімвал балета: трапяткія пялёсткі і вострыя шыпы...

Н.Б.
Фота з архіва Кацярыны Алейнік.

“Лялькамерон”: і звонку, і знутры

У Беларускім тэатры “Лялька” новы спектакль — “Дэкамерон”, імправізацыі на тэмы Дж.Бакачыя ў пастаноўцы Віктара Клімчука. Да гэтага знакамітага твора звярталіся розныя рэжысёры, больш альбо менш знакамітыя і з рознымі адносінамі да класікі.

Класікі? З пункту гледжання аддаленасці ад нашых дзён — так: вядома, “Дэкамерон” напісаны ў сярэдзіне XIV стагоддзя. А вось калі прыгледзецца да самога тэксту, відавочна, што структура яго — зусім сучасная і надзвычай нагадвае постмодэрнісцкія творы. Яго можна чытаць з любога моманту: сэнс складваецца, бы кубік Рубіка, іроніяй прасякнуты ў ім кожны радок, а насычанасць эротыкай часам пераходзіць мяжу. А самае галоўнае, апавед вядзецца ад імя не аднаго аўтара, і сутнасць навел-серый раскрываецца ў залежнасці ад настрою чытача.

Лялечная сцэна, як ніякая іншая тэатральная прастора, дазваляе сёння найбольш блізка падыйсці да самага зерня віртуальнай рэальнасці. Папершае, тут існуе гульня з аб’ектам (лялькай). Па-другое, ва ўзаемадзеянні жывога чалавека (акцёра) і марыянеткі ці верхавой лялькі ажыццяўляецца эфект прысутнасці вось у гэтую самую хвіліну ўнутры створанай рэальнасці, якую адначасова можна назіраць і знаходзіцца ўнутры яе. І лагічна, што рэжысёр Віктар Клімчук скарыстаўся магчымасцю надаць візуальнасць некаторым з бакачыёўскіх матываў. Розныя гледачы (з рознымі густамі, ведамі і падрыхтоўкай) убачаць у спектаклі сваё. Хтосьці ўразумее толькі знешняе аблічча масавай культуры з яе ўлюбёнымі тэмамі бясконцай высячэння адносінаў паміж жонкамі, мужамі ды палубоўнікамі. Хтосьці падзівіцца бліскучаму феерверку жоўта-зялёна-чырвоных фарбаў, што ўспыхвае ў пралогі і пераліваецца цягам усяго спектакля, весела і радасна дражнячы вочы. Хтосьці спасцігне поўню тонкай іроніі, якая прасякае тэкст і пластыку пастаноўкі і падаецца абсалютнай акцёрскай імправізацыяй...

У Віктара Клімчука галоўнай робіцца буфонная інтанацыя карнавала. Гэта дазваляе яму стварыць вонкавую абалонку “Дэкамерона”: гарадскі рэнесансны анекдот, які, тым не менш, дапасуецца да сучаснасці. Яна прасякнута ноткамі рамантычымі, іранічнымі, а часам і шаржыраванымі. Стыль пастаноўчыка пазнаецца адразу: у спектаклях для дарослых Клімчук з’яўляецца прыхільнікам філасофскіх тэкстаў. Рэжысёр награвашчвае спектакль: эпізодаў шмат, па-ся-доў-

насьць іх неабавязковая, логіка мантэжу часам не выяўляецца, і, здаецца, ягоныя партытуры надзвычай вязкія. Так ствараліся “Ладдзя Роспачы” Ул. Караткевіча, “Сказ пра Гаўрылу з-пад Полацка” П. Сінкевіча, “Жураўлінае пяро” Д. Кінасіты... Гэкі аўтарскі почырк справакаваны ягоным успрыняццем часу і прасторы, а таксама сцэны і жыцця. Тэмп пастаноўкі нагадвае подых і рух вулканічнай лавы: доўгі, пругкі, цяжкі, шырокі. І такі стыль падтрыманы мастакамі Алесем і Ганнай Сідаравымі, чые сцэнічныя прадметы маштабнасцю сваёй кантрастуюць з крохкімі вытанчанымі лялькамі-марыянеткамі.

Кожная з сюжэтных ліній, абраных рэжысёрам, праходзіць ад пачатку да фіналу, яны рухаюцца ў часе паралельна і таму існуюць як бы сіхронна. Усё разыгрываецца выключна лялькамі, і галоўная інтанацыя тут — буфанада. Рамантычная ж нота знешне ўвасабляецца з дапамогай анімацыі: калі закаханыя маладыя ўздываюцца над шырмай, іх фігуры робяцца мультымедычнымі, пльвучы ў небе з зоркамі ў далонях. Акцёры тэатра ў вобразях акцёраў у яркіх бліскучых карнавальных касцюмах і галаўных уборах таксама маюць свой сюэт: яны выходзяць на плошчу-сцэну, і пачынаецца магія тэатральнай рэпетыцыі, дзе ўжо валадарыць інтанацыя плошчавага фарсу рэнесанснага тэатра. Гэтая сюжэтная лінія вонкава абрамляе лялечныя эпізоды, спалучае іх паралельныя лініі. А па сутнасці, менавіта акцёры іграюць камедыю з лялькамі, ствараюць віртуальную рэальнасць спектакля, з’яўляючыся і назіральнікамі, і ўдзельнікамі гульні.

Герой у вобразе Аўтара (Алесь Маханькоў) падобны на дыржора, рэжысёра або акцёра-праганаіста, які і задае ўсю танальнасць спектакля. Ён жа — каментатар таго, што адбываецца з акцёрамі і марыянеткамі, а да ўсяго — актыўны ўдзельнік падзей, творца іранічных адценняў у спектаклі, рухавік дзеяння. І ясна, што менавіта ён змацоўвае ўсе лініі пастаноўкі.

Сэнс “Дэкамерона” Бакачыя — супраціўленне смерці і свярджэнне права на зямную радасць. Сутнасць спектакля, створанага віцебскімі лялечнікамі, — адчуванне і прыня-

сенне на сцэну феерверку артыстызму, непасрэднасці і любові. У тым ліку, і да тэатра.

Тაცцяна КАТОВІЧ Віцебск
На здымку: сцэна са спектакля “Дэкамерон”.

Бельканта Беларусі ў Італіі

Нашых оперныхпевакоў, якія скарылі Італію, паболела. Салістка Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, лаўрэат міжнародных конкурсаў Аксана Волкава была запрошана ў Палерма, у знакаміты Тэатр Масіма — трэці па велічыні ў Еўропе, пасля Парыжа і Вены. Там яна ўзяла ўдзел у пастаноўцы оперы “Джаконда” Амількарэ Панк’елі, выканаўшы адну з цэнтральных партый — Лауры (мецца-сапрана). У партыі Джаконды (сапрана) выступіла знакамітая італьянская прымадонна Даніэла Дэсі.

Замежныя тэатры даўно ўжо ўзялі кірунак на інтэрнацыянальны склад салістаў у сваіх прэм’ерах. Таму цяперашняя “Джаконда” не выключэнне. А вось удзел беларускаў у

Маладзёжнай праграме Вялікага тэатра Расіі, спявала ў Маскве Вольгу ў “Яўгеніі Анегіне” П.Чайкоўскага, ездзіла з гэтай партыяй на гастролі ў Каралеўскую оперу “Ковэнт Гардэн” у Лондане, у Тэатр Рэал у Мадрыдзе.

Яшчэ адну нашу салістку, Настассю Масквіну, запрашалі ў прэм’ерныя пастаноўкі Вялікага тэатра Расіі двойчы: спачатку ў аперэту “Лятучая мыш” І.Штраўса, дзе яна спявала Разалінду, а пазней у сучасную французскую оперу “Вішнёвы сад”, дзе яна паўстала Ранейскай. Ну, а выкладчыца Н.Масквіной — загадчыца кафедры вакала, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Людміла Колас (таксама ў свой час салістка нашага Вялікага тэатра) стажыравалася ў Італіі яшчэ ў 1980-я — у тэатры “Ля Скала”. І навучылася так, што перамагла на тамтэйшым Міжнародным конкурсе саміх італьянцаў...

Н.Б.
На здымку: Аксана Волкава ў Тэатры Масіма, што ў Палерма.

Крыніца.
Невгчэрпная...

З гістарычнай асобы, бадай што самай легендарнай постаці беларускай мінуўшчыны, і пачаліся прагляды ў "Цэнтры-відэа". Міхаіл Жданоўскі — мастацкі кіраўнік "Летапісу" — найперш вядомы гледачу-спецыялісту як тонкі лірык, што часта звяртаецца ў сваёй творчасці да партрэтаў людзей мастацтва. Вялікі князь літоўскі, рускі і жамойцкі Вітаўт Кейстутавіч, наадварот, успрымаецца сёння як пазбаўлены сантыментаў палітычны дзеяч, які жалезнай рукою стварыў і кіраваў вялізарнай краінай, што прасціралася "ад мора да мора". Тым не менш, менавіта Міхаіл Жданоўскі выступіў як аўтар поўнаметражнай стужкі "Паходня вайны", якая апавядае пра асобу князя.

Зразумела, непасрэдных сведчанняў пра часы Вітаўта, яго постаць вельмі мала, няма нават прыжыццёвых выяў вялікага князя. Недахоп ілюстрацыйнага матэрыялу — галоўная праблема стваральнікаў дакументальных стужак на гістарычную тэматыку. Міхаіл Жданоўскі скарыстаўся, здаецца, усімі магчымымі гравюрамі і карцінамі з варыяцыямі на тэму аблічча Вітаўта, здолеўшы зрабіць гэтыя застылыя ў часе выявы сапраўды жывымі для гледача. Прынамсі, абшлось без звыклай у наш час анімацыі — вобразы ствараюцца ды ажываюць у фантазіі захопленнага перыпетыямі біяграфіі князя гледача.

Па форме "Паходня вайны" набліжаецца, хутчэй, да навукова-папулярнай тэлеперадачы, досыць папулярнага сёння жанру, што, аднак, не аказвае значнага ўплыву на якасць стужкі. Так, яна ўключае ў сябе шматлікія фрагменты інтэрв'ю з беларускімі, літоўскімі, украінскімі наву-

Аляксандр Падабед у стужцы "Лепш за нас".

коўцамі, амаль цалкам пабудавана на іх маналогам, на дыктарскім тэксце, мае свой рытм, пэўную стратэгію. Здымкі сучасных "рыцарскіх турніраў" на Грунвальдскім полі і ва ўкраінскай крэпасці Хоцін з удзелам беларускіх аматараў гістарычнай рэканструкцыі ўстаўлены ў карціну і нібыта яднаюць сучаснага гледача з суровымі часамі Сярэднявечча.

Адзначым, попыт на сюжэты з айчынай гісторыі сёння ці не самы высокі, асабліва — у маладога гледача. Праблема нацыянальнага кіно ў тым, як гэты попыт задаволіць: вытворчасць мастацкіх стужак не танная, а карціны кшталту "Паходня вайны" тую задачу хаця б часткова вырашаюць. Іншая справа, што сучасны тэлевізійны глядач прывык да больш шчыльнай, менш сур'ёзнай ды больш забавляльнай размовы з шэрагам праграм а б Леанід Парфёнаў. У гэтым сэнсе больш яркімі падаюцца работа Юрыя Цімафеева "Рэфарматар", аб ёй "К" пісала напрыканцы мінулага года, стужкі Ірыны Волах "Зямля і неба" і "Малыя вайны" Галіны Адамовіч. Абедзве апошнія створаны ў падобнай манеры з выкарыстаннем анімацыі і распавядаюць пра падобных па лёсе мастакоў — Язэпа Драздовіча і Алену Кіш.

Найбольш удалай з усіх падаецца спроба Ірыны Волах: яе Язэп Драздовіч паўстае не толькі як мастак, але і як жывы чалавек. Прычым, у асноўным дзякуючы сведчанням дзвюх жанчын, якія засталі яго эпоху. З дапамогай не самай складанай тэхнікі, але вельмі ўдала ажыўленыя фантастычныя малюнкi самабытнага майстра. У выніку атрымаўся эмацыйны і адначасова змястоўны апавед з вельмі трапным выкарыстаннем хронікі.

На апошняй амаль цалкам заснавана карціна Анатоля Алая "Георгій Жукаў. Вайна і мір маршала Перамогі" — гэта традыцыйная па форме кінапубліцыстыка, дзе, аднак, ёсць месца для невялікага гістарычнага адкрыцця — кадраў кінахронікі 1936 года, на якіх мы бачым генерала Жукава, што прамаўляе тосты за таварыша Сталіна за святочным сталом на беларускіх калгасных дажынках...

Неакрэслены
сучаснік

Кідаючы погляд на леташнюю прадукцыю "Летапісу", дакладна разумееш, што ў мінулым аўтары пачува-

шэўна-духоўным узроўні, а ўжо потым зразумець. Відавочна, аўтары "Майстра" гэта ўдалося: яе стужка адрозніваецца пранікнёнай інтанацыяй: перад намі фільм стану, а не фільм дзеяння. А зафіксаваць яго стан, адчуванне — вельмі няпростая задача для рэжысёра, і Вользе Дашук яна ў дадзеным выпадку аказалася пад сілу.

У іншым ракурсе вырашаны кінапартрэт скульптара Валянціна Занковіча — аўтара вядомых не толькі на Беларусі кампазіцый у мемарыяльных комплексах "Хатынь", "Брэсцкая крэпасць-герой", шматлікіх помнікаў на вуліцах нашых гарадоў. Рэжысёр Валерый Каралёў вырашыў даць слова самому ге-

Сцэны "Рэфарматара" здымалі на гродзенскіх вуліцах.

Рытм чалавека

Старонкі "Летапісу", год 2010-ы: у палоне эклектыкі

Студыя "Летапіс" — адна з самых вядомых творчых адзінак Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм", якая з 1925 года несупынна стварае кінахроніку жыцця нашай краіны і яе людзей. Сёння тут працуюць рэжысёры трох пакаленняў, якія робяць розныя стужкі на аматара самых процілеглых стылёва-жанравых кірункаў: ад навукова-папулярных экскурсаў да высокамастацкіх аўтарскіх роздумаў. Днямі ў Мінску адбыўся своеасаблівы агляд прадукцыі, створанай на "Летапісе" за мінулы год. Дзевятнаццаць стужак ад розных рэжысёраў, 19 поглядаў на свет вакол нас, краіну, нашых сучаснікаў ды гістарычных асоб.

рам у гэтым сэнсе можна лічыць Віктара Асюка. Ён у кожным сваім творы ідзе на відавочную рызыку быць незразумелым, але, часцей за ўсё, выходзіць пераможцам. І пераможцам у літаральным сэнсе: амаль кожная яго карціна атрымлівае станоучыя водгукі сярод прафесіяналаў на прэстыжных міжнародных кінафорумах. А значыць, падтрымлівае прэстыж нацыянальнага кіно ў свеце. Як і творы Міхаіла Жданоўскага ды Галіны Адамовіч, якія заўсёды вылучаюцца высокім прафесіяналізмам. Можна толькі вітаць з'яўленне на студыі новых імёнаў Юрыя Цімафеева і Кацярыны Махавай, якія смела робяць свае крокі ў прафесіі дакументаліста.

Між тым, у стужках некаторых аўтараў "Летапісу" больш старэйшага пакалення відавочна пэўная разгубленасць — быццам па інерцыі яны здымаюць свае карціны па рэцэптах трыццацісаракагадовай даўніны, калі актуальнымі былі відэа кінаальманахі. У гэтым сэнсе з'яўленне новай, лічбавай тэхнікі

Эпізод "Свята Караткевіча" прысвечаны сустрэчы з Вольфам Месінгам.

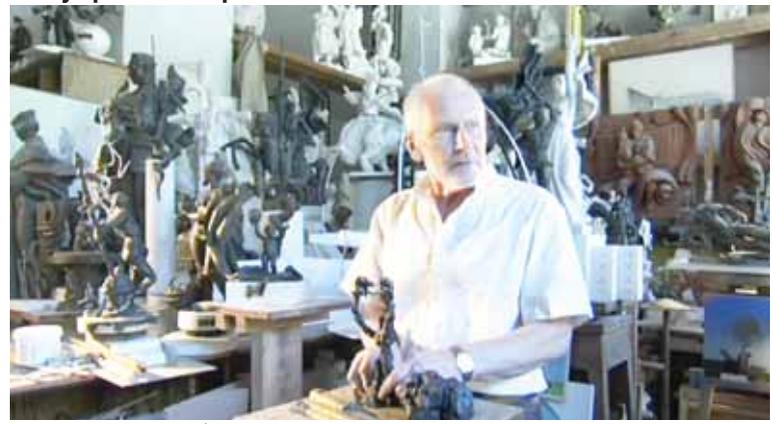
Кадр са стужкі "Паходня вайны".

юцца больш упэўнена, балазе, кропкі над "і" ў гістарычных сюжэтах ім часцяком дапамагаюць расставіць прафесіяналы-вучоныя. Сучаснасць аказваецца куды больш мудрагелістай і неадзначнай. Знайсці ў ёй пункт адліку, каб адштурхнуцца ад яго, куды цяжэй. У апошніх стужках вытворчасці "Летапісу" гэтая праблема відавочна. Аўтары намагаюцца выбіраць цікавых, але, падаецца, аддаленых ад паўсядзённасці герояў-мастакоў, музыкаў, артыстаў у шырокім сэнсе, часцяком невядомых гледачу і слухачу.

Мы пісалі цягам года пра карціны Віктара Асюка "Андрэй" і Кацярыны Махавай "Даўеку". Герой жа работы Вольгі Дашук "Майстар" таксама займаецца творчасцю, толькі незвычайнай: стварае музычныя інструменты і ўнікальныя драўляныя гадзіннікі. Былы інжынер Дзяржынскага вузла сувязі Андрэй Мартынюк жыве разам з жонкай і двума сынамі ў сваім свеце, дзе пануе рэдкая для сучасных сем'яў гармонія. Рэжысёр стварыла ўдалы партрэт сучасных беларускіх інтэлігентаў, асоб, якіх трэба спярша адчуць на ду-

рою — стужка пабудавана на маналогу-апаведзе майстра аб сваім творчым жыцці. Перад гледачом паўстаюць асобныя эпізоды з багатай біяграфіяй скульптара, асобныя фразы, думкі, работы. Але сказаць, што аўтару ўдалося паказаць унутраны свет творцы, у выніку ўсё ж не лёгка. "Спяваючая бронза Занковіча" распадаецца на фрагменты і вылучаецца адсутнасцю акрэсленага характару.

Тыя ж недахопы можна знайсці і ў іншай карціне Уладзіміра Цэсюка "Цярновыя вянкі Алімпа", дзе вядзецца гаворка аб маладых беларускіх тэнісістах, і ў стужцы "У зямлі мой лёс" таго ж Валерыя Каралёва. Гэты рэжысёр узяўся расказаць пра галоўнага агранома паспяховага гаспадаркі "Сноў" Уладзіміра Бабра. Фрагменты маналог галоўнага героя, даволі выпадковыя і не вельмі значальныя, як падаецца, у разуменні яго асобы, не даюць уражання аб канкрэтнай персоне паспяховага сельскага менеджара сучаснага прадпрыемства. Аўтар відавочна не вытрымаў заяўленую канцэпцыю "адзін дзень з жыцця". Свайго героя ён прадстаўляе занадта павярхоўна, фрагментарна паказва-

"Спяваючую бронзу Занковіча" здымалі ў майстэрні скульптара.

ючы яго дома і на працы. Як і вышэйзгаданай стужцы Уладзіміра Цэсюка, карціне Валерыя Каралёва востра не хапае цэнтральнага канфілікту, на якім было б магчыма грунтаваць сюжэт.

У пошуках
новай музы

Відавочна, што ў мінулым годзе перад беларускімі дакументалістамі стаяла тое самае пытанне, што апошнія некалькі гадоў: якім чынам вылучыць сваё мастацтва ў плыні тэлевізійнага журналізму, які сёння часцяком называюць "дакументалістыкай". Цана гэтага пытання надзвычай высокая: на шляху да высокамастацкага, "фестывальнага" кіно, разлічанага на невялікую колькасць прыхільнікаў, можна згубіць выхад на шырокага гледача, закрыць сабе шлях на тэлебачанне, якое цяпер не толькі вельмі жорстка ставіцца да якасці прадукцыі, але і актыўна падганяе яе пад жорсткія межы свайго "фармату".

Да гонару большасці аўтараў "Летапісу", яны актыўна эксперыментуюць, шукаюць новыя формы у, здавалася б, даўно вядомых жанрах. Як і раней, ліда-

адыграла толькі адмоўную ролю: аўтары, якія раней працавалі выключна з кінаплёнкай, не спраўляюцца з новай часова-прасторавай парадыгмай. Дакументалістыка, як, дарэчы, і кіно ігравое, імкліва змяняецца, яе эвалюцыйны шлях пакуль непрадказальны. Таму гэты перыяд вымагае ад кінематаграфістаў асаблівай творчай актыўнасці, таго, чаго не стае некаторым айчынным аўтарам.

Тое, што часы змяняюцца, можна заўважыць і па адносінах да дакументальных стужак на Нацыянальнай студыі. Калі раней гатовая кінапрадукцыя часцяком выглядала сіратліва, пакінутая аўтарамі пасля прэм'еры, то цяпер з ёй працуюць! Адзначым: рэдактура "Летапісу" добра падрыхтавалася да агляду за год — невялікая зала "Цэнтра-відэа" была перапоўнена гледачамі. Думаецца, акцыя — толькі пачатак працы па папулярнасці нашай сучаснай дакументалістыкі. Стан яе заслугоўвае пільнай увагі.

Антон СІДАРЭНКА
Кадры са стужак прадастаўлены прэс-службай Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм".

Значнай падзеяй мастацкага жыцця нашай краіны сталі прэм'еры дзвюх стужак Галіны АДАМОВІЧ — “Інакія” і “Маляваны рай”. Першая апавядае пра гісторыю духоўнага станаўлення вядомага беларускага кампазітара Ірыны Дзянісавай і створана на студыі імя Святога Іаана Воіна, што дзейнічае пры Свята-Елісавецкім манастыры ў Мінску. Пра самую студыю “Культура” пісала год таму, а зараз прапануе гутарку з адной з самых значных асоб сучаснай беларускай дакументалістыкі. Поўнаметражная стужка Галіны Адамовіч — не толькі адзін з лепшых яе твораў, але і вельмі важная для айчынай дакументалістыкі работа. Тым больш зусім нядаўна яна ўзяла Гран-пры IV М і ж н а р о д н а г а п р а в а с л а ў н а г а к і н а ф е с т ы в а л ю “Сустрэча” ў расійскім Обнінску.

Да цікавага героя — у трэці раз

— Да асобы кампазітара Ірыны Дзянісавай вы звяртаецеся ўжо трэці раз — пасля выпуску перадачы “Лёс чалавека” і стужкі “Рэгент”. Чаму вас прыцягвае менавіта гэтая творца?

— На адным з сайтаў у Інтэрнэце я бачыла абмеркаванне стужкі гледачамі. Адна жанчына напісала нешта кштальту наступнага: маўляў, такую карціну можна зняць пра кожную з нас, бо шмат у каго трое дзяцей і няпросты жыццёвы шлях. Я сцвярджаю адваротнае: зусім не пра кожную, мая гераіня — унікальная. “Інакія” — той рэдкі выпадак, калі магчыма на свае вочы прасачыць духоўнае развіццё Асобы, так званы Шлях. Нам удалося зафіксаваць надзвычай складанае ўзыходжанне чалавека да самога сябе. Маці Ірына — неверагодна таленавіты чалавек, які намагаецца зрабіць сваё жыццё духоўна больш дасканалым, таму яе гісторыя так кранае.

Калі я даведлася, што Ірына стала інакіяй, то адразу ў гэта не паверыла. Вобраз жанчыны ў ружовым, з кароткай стрыжкай, цыгарэтай, той, якая плануе далейшае свецкае жыццё, быў вельмі яркі, стаў у мяне перад вачыма. І раптам — такі паварот! Яна сама патэлефанавала мне і прапанавала зрабіць стужку на студыі імя Іаана Воіна. Ірына — вельмі таленавіты, прыемны чалавек. Пытанні наконце адмовы ў мяне не ўзнікла: вялікае шчасце для рэжысёра — мець такую гераіню.

— Хто з вашых мінулых герояў больш за іншых пранік у ваш унутраны свет?

— Кожны па-свойму пакінуў зарубкі на сэрцы — сапраўднае кіно ствараецца на крыві, поце, слязах. Справа ў тым, што на герояў ніколі не выходзіў выпадкова — іх доўга выбіраеш, “прымерваешся”... Здымаць адно для грошай я не магу — герой павінен быць мне цікавы.

Канчатковы мантаж
— Вы адразу напісалі сцэнарый будучай поўнаметражнай стужкі. Ці з самага пачатку планаваліся эпізоды ў Маскве і Санкт-Пецярбургу?

— Адразу. Шмат чаго прапанавала сама маці Ірына, у тым ліку паездку на канцэрт яе сына Ігната ў Маскоўскай кансерваторыі. Той выступае ў знакамітым ансамблі ударных інструментаў пад кіраўніцтвам Марка Пякарскага, таму здымаць той

канцэрт у любым выпадку было цікава. У Пецярбургу мы здымалі канцэрт капэлы, якой кіруе Ірына, фактычна ў яе альма-матар. Да таго ж, на ім прысутнічаў ейны былы муж. Уявіце сабе, як хвалявалася мая гераіня!

— Фільм зняты вялікім майстрам “кінавока” Таццянай Логінавай. Здаецца, ёй удалося зазірнуць у самае сэрца гераіні...

— У нас з Ірынай Дзянісавай даўня, вельмі прыязныя адносіны, таму ніякіх забарон на здымкі не было. Адзіны момант узнік якраз у

лася адну — дзве гадзіны, а ў карціну траплялі толькі лічаныя хвіліны.

— Ці можаце раскрыць чытачам газеты “Культуры” яшчэ які-небудзь сакрэт з аўтарскай “кухні” вашай новай стужкі?

— Адной з найбольш важных сцен у “Інакіні” з’яўляецца запіс пострыгу Ірыны. Здымаў яго манастырскі аператар яшчэ да нас, таму давялося скарыстацца работай непрафесіянала. Каб зрабіць гэты фрагмент якасна, узялі некалькі

тым, што жанчыну як мастака ў тая часы грамадства не ўспрымала, а калі з’явіліся фабрычныя дываны, перасталі прапаноўваць ёй працу, і яна скончыла жыццё самагубствам...

Мы стварылі гэтую стужку з адной з самых таленавітых нашых аніматараў — Ірынай Кадзюковай, якая “ажывіла” работы Алены Кіш у кадры. “Маляваны рай” — супрацьпастаўленне хронікі 1940 — 1950-х з іх масавасцю і творчасці чалавека, які маляваў свой асабісты Рай. Мне вельмі крыўдна, што аб тым

Хронікі асабістага Раю

Рэфрэны і канцэпцыі Галіны Адамовіч

Санкт-Пецярбургу, калі яна адмовілася ад буйнога плана. У выніку нам удалося зняць патрэбны кадр, але, паразважаўшы, я выкінула яго з канчатковага мантажу.

— Дарэчы, ці моцна ён адрозніваўся ад першапачатковай версіі?

— Спачатку хронаметраж стужкі складаў адну гадзіну дзевяць хвілін. Але пасля водгукў сяброў, што палічылі карціну занадта зацягнутай, я скараціла амаль пятнаццаць хвілін. У прыцыпе, такая вялікая працягласць — звычайная сітуацыя ў сучаснай дакументалістыцы, агульная тэндэнцыя. Да таго ж, маю гераіню трэба было паказаць у развіцці, таму адразу давялося ўключыць у стужку старыя кадры з “Лёсу чалавека”. Арыгінальным прыём, пры якім героі глядзяць архіўныя кадры, не назавеш, але гледача трэба было нейкім спосабам увесці ў курс справы. “Жывая” рэакцыя гераіні на архіўныя здымкі з яе ўдзелам таксама была цікавай.

Нейкія задумы не атрымалі рэалізацыі з-за фінансавых прычын. У тым ліку адмянілася паездка на Валаам — вельмі важнае месца, дзе адбылося духоўнае станаўленне маёй гераіні, яе вацаркаўленне.

— Ці шмат змяненняў унесла ў канчатковы варыянт стужкі сама гераіня?

— Зразумела, я паказвала Ірыне працоўны варыянт і атрымала шэраг заўваг: далася ў знакі розніца паміж поглядамі людзей па розныя бакі манастырскі агароджы. Асабіста я — чалавек свецкі, таму мяне цікавілі моманты, што прывабліваюць гледача. Да таго ж, кожная са знятых намі рэпетыцый хору, якім кіравала Ірына, доўжы-

запісаў іншых абрадаў пострыгу і зманціравалі. Але на экране гэта не заўважна.

Трэба адзначыць, вынікам свайго супрацоўніцтва са студыяй імя Іаана Воіна я вельмі задаволена. Наша стужка мае значны глядацкі поспех: тысячны наклад DVD-дыскаў ужо раскуплены, хоць звычайна для гэтага патрабуецца каля года. Адбыліся нацыянальныя прэм'еры стужкі на фестывалі “Лістапад” і на прэзентацыі студыі ў Мінску, карціна ўдзельнічала ў кінафоруме “Міжнародная кінаасамблея на Дняпры” ў Днепрапятроўску. “Інакію” прадэманстравалі на канале “ЛАД”, нехта размясціў яе ў Інтэрнэце... Цяпер і фільм, і яго гераіня сталі вядомыя далёка за межамі Беларусі...

Думаю, прычына поспеху яшчэ і ў тым, як на студыі імя Іаана Воіна працуюць са сваёй прадукцыяй, рэкламуюць яе, загадзя друкуюць афішы і флаеры. Нашай Нацыянальнай студыі ў гэтым плане трэба павучыцца ў калег.

Кіно — усё ж не тэлебачанне

— Раскажыце, калі ласка, пра вашу новую карціну, якую вы толькі што знялі на студыі “Летапіс”...

— Карціна “Маляваны рай” — кароткі апавед аб вельмі цікавай мастачцы Алене Кіш, якая працавала на Беларусі ў сярэдзіне мінулага стагоддзя. Яна хадзіла па вёсках, як Язэп Драздовіч, і прапаноўвала сялянам намалюваць дыван... Цяпер яе, як і Ніко Пірасмані, лічаць адным з лепшых прадстаўнікоў інсітнага мастацтва. Трагедыя Алены Кіш была ў

жа Пірасмані ведае ўсё свет, а пра нашу Алену Кіш — збольшага спецыялісты. Спадзяюся, з выхадам гэтай карціны становішча зменіцца.

— Вы верыце, што калі як след працаваць з гледачом, то дакументалістыка можа зноў стаць папулярнай?

— Фестывалі дакументальнага кіно ў Амстэрдаме і Екацярынбургу збіраюць процьму гледачоў. Тое ж самае назіралі колькі тыдняў таму ў, здавалася б, правінцыйным Днепрапятроўску. Жыхары многіх гарадоў прызвычаліся да якаснага кінапаказу на вялікім экране. У Мінску, на жаль, нават на “Лістападзе”, з яго вельмі цікавай дакументальнай праграмай, у залах ёсць пустыя месцы...

— Ці паспрыяе сітуацыі, скажам, з’яўленне ў нас асобнага міжнароднага фестывалю дакументальнага кіно?

— Несумненна. Шмат хто з гледачоў нават не ўяўляе сабе, што такое сапраўднае дакументалістыка на вялікім экране. Калі мы паказваем свае стужкі ў мінскіх кінатэатрах, у некаторых гледачоў здараецца нешта кштальту шоку ад незвычайнага для іх відовішча...

— Якія рысы павінна мець сучасная дакументалістыка, улічваючы, што большая частка ранейшых яе функцый “адышла” да тэлебачання?

— Тое, што робіць тэлебачанне, я не называла б кіно ў поўным сэнсе слова. Сапраўднае дакументалістыка заўсёды будзе запатрабавана. І сёння ад нас, дакументалістаў, залежыць, якой убачаць краіну нашы нашчадкі.

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА

Пачынаецца ў сакавіку

Адрозу некалькі праектаў пачынае рэалізоўваць у сакавіку Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь.

У прыватнасці, з 12 сакавіка пачне работу выстаўка “Беларускі нацюрморт XX стагоддзя”. Экспазіцыю яе складуць працы, вядомыя раней па шматлікіх выстаўках, а таксама карціны, малазнаёмыя шырокаму колу гледачоў.

Праз два дні, 14-га, адкрыецца выстаўка “Белае золата Херэнда” — фарфор для каралёў, якая ўключае каля 130 твораў, прадстаўленых для экспанавання Пасольствам Венгрыі ў Рэспубліцы Беларусь.

З 21 сакавіка Нацыянальны мастацкі прапануе ўнікальную выстаўку ікон і алтарных карцін «Адкрыццё святой прыгажосці». У экспазіцыі будуць прадстаўлены 10 твораў тэмпернага і алейнага жывапісу XVII — XIX стст., адноўленыя намаганьнямі рэстаўратараў Нацыянальнага мастацкага — Аркадзя Шпунта, Сяргея Шацілы, Святланы Дзікуць, Святланы Алішэвіч, Святланы Ішмаевай, Элы Пашкінай, Дзмітрыя Карліёнава.

А ўжо сёння можна наведаць першую з серыі выставак, прысвечаных мастакам — юбілярам 2011 года. Гаворка пра экспазіцыю “Народжаны ў 1920-я”. Яна сабрала творы Ісаака Бароўскага, Уладзіміра Белавусава, Абрама Вайнштэйна, Мікалая Валынца, Мікалая Куйчыка, Паўла Пагодзіна, Мікалая Палянкова, Івана Пешкура са збораў, у асноўным, Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Іх работы прадстаўляюць пласт у нацыянальным выяўленчым мастацтве XX стагоддзя.

Ліст і Орда

Дзяржаўны музей тэатральнай і музычнай культуры краіны зрабіў свой унёсак у культурнае супрацоўніцтва Беларусі і Венгрыі.

Там адбыліся ўрачыстасці ў гонар 200-годдзя з дня нараджэння кампазітара Ферэнца Ліста. Наведвальнікі музея змаглі пазнаёміцца з выстаўкай, што распавяла пра жыццё і творчы шлях кампазітара, а таксама паслухаць яго творы ў выкананні лаўрэатаў міжнародных конкурсаў піяніста Юрыя Блінова і опернай спявачкі Нацыянальнага тэатра оперы Амстэрдама Наталлі Залатарвай.

Цікавая акалічнасць: жывучы ў Парыжы, Ліст пазнаёміўся на адным з вечароў у салоне Жорж Санд, арганізаваным Фрэдэрыкам Шапэнам, з Напалеонам Ордам. Венгерскі кампазітар паслухаў творы нашага земляка, ацаніў ступень яго майстэрства, прадракаючы Орду славу.

Таццяна МЕЛЬНИКАВА, вучоны сакратар Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры

Традыцыя гасцёўні

139 гадоў з дня нараджэння народнага мастака Беларусі, народнага мастака Расіі Вітольда Бялініцкага-Бірулі адзначылі ў Магілёве.

Мемарыяльны музей мастака — філіял Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі — традыцыйна правёў дабрачынную гасцёўню, дзе прагучала класічная музыка ў выкананні студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Наведвальнікамі гасцёўні былі дзеці-сіроты і дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў — навучэнцы Магілёўскай абласной школы-інтэрната. Супрацоўнікі музея правялі для іх экскурсію, пазнаёмілі з новай выстаўкай — “В’етнамская народная карціна”.

Наталля СТАТУЕВА, загадчык Музея В.К. Бялініцкага-Бірулі Магілёў

Кандрат Крапіва. Гартаючы старонкі ўспамінаў.

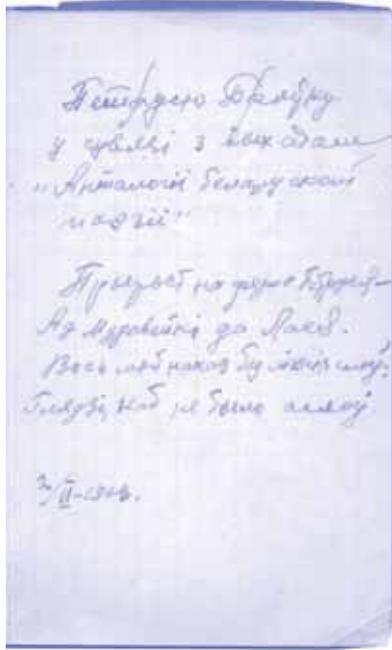
Першыя літары на “Фартуне”

— Мне пашанцавала пражыць побач з Кандратам Кандратавічам 35 гадоў. А таму памятаю яго з самага маленства. Зараз прыгадваецца, як я, зусім яшчэ маленькая, сяджу за сталом у дзедавым кабінце, а ён паказвае маленькія нататнічкі. Памятаю, як побач стаяла яго нямецкая трафейная машынка маркі “Фартуна”, да якой вельмі хацелася дакрануцца. І, заўважыўшы маю цікаўнасць да гэтага прадмета, дзядуля дазваляў вывучаць на ёй літары. Адметна, што ў свой час і мая дачка Варвара, а потым маленькі ўнук Глеб таксама на гэтай жа машынке спазнавалі беларускі алфавіт.

Дарэчы, гэтая даволі масіўная і цяжкая “прылада” суправаджала дзядулю літаральна паўсюдна з 44-га года да канца жыцця — і на адпачынку, і ў камандзіроўках. Калі Кандрату Кандратавічу было ўжо за 90, мы, выпадкова зазірнуўшы ў працоўны кабінет, бачылі, як, напрыканцы свайго зямнога шляху, ён пагляджваў машынку, на якой былі створаны многія вядомыя яго творы.

Коласаўскім тэатры, але дзядуля не змог трапіць на прэм’еру ў Віцебску. І таму, калі тэатр прыехаў на гастролі ў Мінск, то ўсёй трупай завітаў у госці да аўтара п’есы і паказаў асобныя сцэны.

Калі ж казаць пра яго творы, дык варта, найперш, прыгадаць “Браму неўміручасці”, якую ён пісаў цягам шасці гадоў. За гэтай каamedыяй ляжыць вялікая асабістая драма, у ёй шмат аўтабіяграфічнага. Задума стварыць твор на

Старонка з нататніка 1960-га года з эпіграмай Петрусо Броўку.

Па два бакі “Брамы неўміручасці”

Актуальнасць твораў гэтага славутага майстра беларускага слова не гублялася дзесяцігоддзямі. Ды і сёння вершаваныя радкі Кандрата Крапівы, якія высмейваюць самыя розныя заганы чалавечай прыроды, застаюцца зладзённымі і, што немалаважна, запамінальнымі з дзяцінства. Разам з унучкай пісьменніка Аленай Атраховіч зазірнем у творчую майстэрню класіка, судакранем з яго нататнікамі, лістамі аўтографу, а таксама перагорнем колькі старонак з асабістага фотаальбома...

Гэты здымак з Якубам Коласам і Петрусём Броўкам (першы і другі злева), відаць, быў асабліва дарагі Кандрату Крапіве: ім пачынаўся фотаальбом класіка.

твораў Кандрата Крапівы, яго асабістыя рэчы — ад шахмат да перавай ручкі, а таксама шраг разнастайных дакументаў і пасведчанняў. Усе гэтыя каштоўнасці пасля смерці Кандрата Кандратавіча былі перададзены яго роднымі ў

Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры. Тым не менш, яго блізкія маюць не менш каштоўныя скарбы — памяць пра класіка нашай літаратуры і, у першую чаргу, пра чалавека, з якім давялося пражыць не адно дзесяцігоддзе.

Да адкрыцця выставачнага праекта сваімі ўспамінамі пра Кандрата Крапіву з карэспандэнтам “К” падзялілася яго ўнучка — кандыдат мастацтвазнаўства, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Алена Ігараўна Атраховіч.

Цікавая дэталі: нават рукапісы ў яго былі літаральна заўсёды вельмі чыстыя. Ён мала правіў, бо, відаць, у думках складаў цалкам скончаныя фразы, скажы. У яго была феноменальная памяць, ён усё помніў. Адзінае, як і кожны творца, пад час працы патрабаваў цішыні.

Як займаўся творчасцю Кандрат Кандратавіч? Пасля працы прыходзіў дадому, з гадзіну адпачываў і да глыбокай ночы пісаў. Ягоны дэвіз — “Ні дня без радка!”

У побыце ж дзядуля быў вельмі простым, можна нават сказаць, аскетичным, непатрабавальным. Прыгадаю яскравы прыклад. У яго меліся два прыгожыя гальштукі, прывезеныя з Лондана, які ён наведваў з беларускай дэлегацыяй у 1946 годзе. Дык вось, Кандрат Кандратавіч імі карыстаўся больш за паўстагоддзя!

Дзядуля быў даволі камунікабельным чалавекам. Вельмі сябраваў яшчэ з даваенных часоў з Пятром Глебам, Петрусём Броўкам. Што і казаць, яго дом быў заўсёды адкрыты для гасцей. Пра гэта сведчыць і такі цікавы выпадак. Калі Кандрат Кандратавіч напісаў сваю апошнюю п’есу “На востры”, яму было ўжо 86 гадоў. Гэты твор паставілі ў

тэму бессмяротнасці ці неўміручасці ў яго ўзнікла, калі памерла яго жонка і мая бабуля Алена Канстанцінаўна. Кандрат Кандратавіч глыбока перажываў гэту страту. Таксама, як і ў галоўных герояў п’есы, у нашага дзядулі ў час Вялікай Айчыннай вайны загінуў сын Барыс.

Цікава адбылася і абмеркаванне гэтай п’есы ў сямейным коле. Калі Кандрат Кандратавіч скончыў “Браму неўміручасці”, ён запрасіў усіх родных “на чытку” і ўголас прачытаў гэты твор, прапанаваў выказаць свае заўвагі. Незалежна ад узросту, усім даў слова. Яму патрэбная была жывая рэакцыя. Не здзіўна, што гарачыя абмеркаванні працягваліся некалькі гадзін.

За час працы ў Акадэміі навук, шматгадовай творчай дзейнасці ў Кандрата Кандратавіча сабраўся велізарны архіў. А таму застаюцца спадзяванні, што калі-небудзь паўстане і музей патрыярха беларускай сатыры, дзе кожны зможа пабачыць унікальныя рукапісы і іншыя матэрыялы, якія пакуль захоўваюцца ў фондах.

**Занатаваў Кастусь АНТАНОВІЧ
Фотаздымкі і аўтографы
з архіва Алены Атраховіч.**

“Заповіт” пра класікаў

Творчасць цэлай плеяды беларускіх паэтаў цягам дзесяцігоддзяў была звязана з імёнамі Тараса Шаўчэнкі і Лесі Українкі.

Пераклады іх твораў узабагацілі айчынную літаратуру. Таму невыпадкова з нагоды 150-годдзя з дня смерці Тараса Шаўчэнкі і 140-годдзя з дня нараджэння Лесі Українкі, ці не самых вядомых класікаў украінскай літаратуры ў свеце, у Мінску адбыўся шэраг творчых імпрэз.

У прыватнасці, у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылася вечарына “Тарас Шаўчэнка, Леся Українка: паэзія і лёс”, у якой прынялі ўдзел беларускія пісьменнікі і літаратуразнаўцы, а таксама прадстаўнікі Пасольства краіны-суседкі і украінскай дыяспары ў Беларусі.

У сваю чаргу, Мінскае гарадское грамадскае аб’яднанне ўкраінцаў “Заповіт” сумесна з Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур і таварыствам дружбы “Беларусь — Украіна” ў Беларускам таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі правялі літаратурна-музычны вечар, прысвечаны 140-годдзю з дня нараджэння Лесі Українкі. З прывітальным словам выступіў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Украіны ў Рэспубліцы Беларусь Раман Бяссмертны. Аздобіла вечарыну выступленне фальклорнага калектыву украінскай песні і абраду “Ватра”.

Акцыя і “...вакацыі”

У Дзяржаўных літаратурных музеях Якуба Коласа і Янкі Купалы распачалі новыя праекты.

У Коласавым доме днямі прэзентавана акцыя, прысвечаная яркім прадстаўнікам нацыянальных літаратур краін постсавецкай прасторы. Улічваючы шматгадовы творчы сувязі між Беларуссю і Казахстанам, акцыя адкрылася вечарам “Далі казахі мне імя Джамбул”, прысвечаным 165-годдзю з дня нараджэння паэта-акына Джамбула Джабаева. Творчасць яго ў свой час была высока ацэнена Коласам.

А ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы 3 сакавіка адбыўся I этап конкурсу аўтарскай песні “Купалаўскія вакацыі”, арганізатарамі якога выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Маладзечанскі раённы выканаўчы камітэт, ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры і іншыя арганізацыі. Фінальны этап акцыі адбудзецца 11 чэрвеня на базе філіяла Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы “Вязьніка”.

Пра “Неруш”

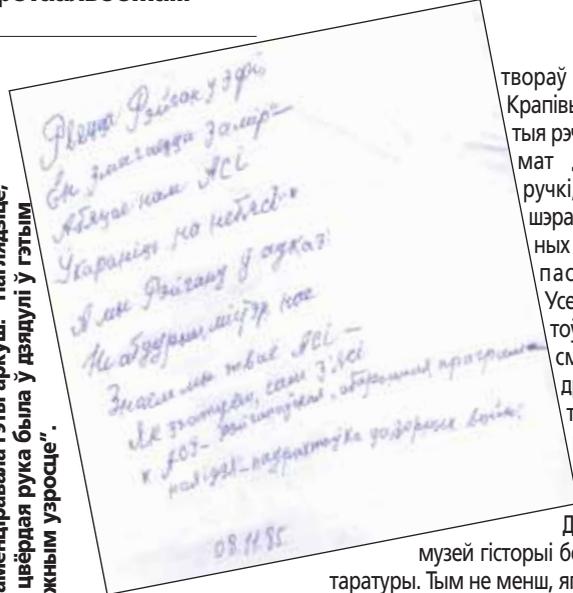
У сакавіку народнаму фальклорна-этнографічнаму ансамблю “Неруш” спаўняецца 30 гадоў.

З гэтай нагоды выдавецтва БДУ выпусціла ў свет кнігу “Пра песню народную, “Неруш” і Валянціну”. У назве выкарыстана імя Валянціны Гладкай, кіраўніка “Неруша” — заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь. Аўтар кнігі — Ніна Русаковіч, настаўнік-філолаг, якая пяць гадоў працавала над “Летапісам” ансамбля. Па яе меркаванні, на Беларусі ўпершыню прадстаўлена выданне, мэта якога — стварэнне творчага партрэта самадзейнага калектыву і ягонага кіраўніка.

200 старонак, прысвечаных пераемнасці традыцый, высокамастацкай інтэрпрэтацыі фальклору ў маладзёжным асяродку, чарадзейнай магіі нацыянальнай песні. Ды плюс цудоўныя каларыявы фотаздымкі і электронны дадатак: два кампакт-дыскі з беларускімі народнымі песнямі і танцамі, запісанымі пад час фальклорных экспедыцый.

А 24 сакавіка ў Палацы культуры чыгуначнікаў адбудзецца канцэрт з нагоды юбілею “Неруша”.

А гэта — аўтограф 1985-га, калі Кандрату Крапіве было ўжо 89 гадоў. Алена Атраховіч так пракаментавала гэты аркуш: “Паглядзіце, якая цвёрдая рука была ў дзядулі ў гэтым паважным узросце”.

ваць? Ляціце ды смеіцеся сабе на здароўе!..

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Так? Ха-ха!
ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Можа, і так! Хі-хі!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. І праўда! Хе-хе!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Згода! Раз, два, тры! *(Націскае нейкую кнопачку на сваім прыборы — адсоўваецца люк у патаемны ўваход, адкуль выходзіць крыху разгубленая Марыя Антонаўна).* Вось і ваша Марыя Антонаўна!

Марыя Антонаўна кідаецца да дзяцей — яны радасна яе вітаюць.

МАРЫЯ АНТОНАЎНА. Дзеці! Як я рада вас бачыць!

ДЗЕЦІ. Мы вас — таксама, Марыя Антонаўна! Усё добра?

МАРЫЯ АНТОНАЎНА. Так, усё цудоўна!

Сцэна 9.

Між тым, карабель грынувасцікаў дрыжыць усё мацней і гучней, гатовы вась-вось узляцець.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Усё, шаноўныя, прашу ўсіх пакінуць наш карабель! Хутка ўзлятаем!

Дзеці выходзяць з карабля грынувасцікаў, а твары апошніх ужо паказваюцца з ілюмінатараў.

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Дзякуй вам!.. І ведаеце, што? Мы наступным разам абавязкова зробім апгрэйд і прыляцім да вас ужо на болей дасканалым караблі, які сілкуецца добрай энергіяй сяброўства і згоды!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Яе на вашай планеце — нашмат больш, чым энергіі сварак і спрэчак!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. І яе знайсці тут, на планеце Зямля, значна лягчэй і прасцей!

ДЗЕЦІ. Так! Мы гэта ведаем! *(Дружна махаюць адлятаючым грынувасцікам.)* Да пабачэння! Будзе здаровыя! Мы будзем чакаць вас у гасці! На новым, дасканалым караблі весялосці і сяброўства!

Усе зноў пяюць вясёлую Песеньку Сяброўства:

Гэта клас, гэта клас,
Калі добры, дружны клас!
Калі вельмі пастарацца —
Можам разам мы з’яднацца!
Гэта клёва, гэта клёва —
Жыць з прыемным, цёплым словам,
Ім сяброў сваіх вітаць,
І ад шчасця — узлятаць!

ЗАСЛОНА
КАНЕЦ

На Саракі пайшоў снег да ракі

Сцэнарый вясновага свята

Дзеянне адбываецца на сцэне. Яна прыбраная пад сялянскую хату. Заслона закрыта, на ёй — каляровыя птушкі-выцінанкі.

Дзейныя асобы:

Гаспадар — Рыгор;
гаспадыня — Ганна;
старэйшая дачка — Галінка;
малодшая дачка — Яленка;
хлопец — Міхась;
юнакі і дзяўчаты, жанчыны старэйшага узросту, дзяўчынкі.

Пры закрытай заслоне выходзіць Вядучая.

Вядучая: Добры дзень, паважаныя госці! Калі ласка, запрашаем вас на вясновае свята Саракі!

У цыкле святаў і абрадаў Саракі — гэта прысвятак, які прыпадае на дні веснавага раўнадзенства і адзначаецца штогод 22 сакавіка, калі канчаткова ўстанаўліваецца вясна. Дзень тады становіцца роўны ночы. Нашы продкі лічылі, што змрочная сіла злых духаў у гэты дзень саступае, а сонейка надае чалавеку моцы.

Свята Саракі мае хрысціянскае тлумачэнне. У 313 годзе н.э. за веру ў Ісуса Хрыста загінулі сорак Севасійскіх пакутнікаў. Аднак у народзе існуе павер’е, што ў язычніцкай міфалогіі лічба 40 азначала колькасць сіл, што трымалі зямлю ў зімовым холадзе.

А як адбывалася колісь свята ў нашай вёсцы Касцюшавічы, мы з вамі зараз убачым. *Адкрываецца заслона. На сцэне — сялянская хата. Гаспадары займаюцца сваімі справамі. Ганна і Рыгор вымаюць з печы піражкі, дачушкі накрываюць стол абрусам.*

Вядучая: У кожнай сям’і свята для гаспадынь пачыналася з завіханняў каля печы: з самага ранку выпякалася “сорак жаваранкаў”. Такое печыва мае шматлікія формы ў выглядзе птушак, піражкоў, каржоў, варэнікаў, біліноў, галушак, клёцак і г. д.

Гаспадыня: Падавай, дачушка, на стол.
Дачка збірае на стол.

Яленка: Я дапамагу Галінцы, добра, матуля?

Гаспадыня: Хутчэй, мілыя: снедаць час.
Гаспадар *(нясе на стол бульбу):* Давай, Ганна, першы піражок — я панясу карміць скаціну.

Гаспадыня: Не, Рыгор, першы піражок я ў печ кіну, а другі — табе *(дае піражок Рыгору).*

Вядучая: Гэта было рытуальнае печыва, і таму, як толькі выпякалі першы хлябец, яго кідалі ў агонь — ахвяравалі той часцінцы нябеснага свяціла, што служыла чалавеку на Зямлі. Падобнае печыва давалі таксама з’есці жывёле, каб яна была здаровай і добра гладзіла. Ім частавалі адно аднаго, каб не хварэць улетуку.

Усе сядваюць за стол. Частуюць адно аднаго, за акном чуваць галасы дзяўчат: Галінка, выходзь хутчэй!

Галінка: Матуля, дзяўчаты прыйшлі, зараз мы і паварожым!..

Дзяўчаты стукваюць, уваходзяць у хату. У кожнай — сваё печыва.

Усе *(разам):* Добрай раніцы!

Першая дзяўчына: Са святам усіх!

Другая дзяўчына: Галінка, пайшла гуляць!

(Ідзе размова паміж дзяўчатамі.)
Трэцяя дзяўчына: А я сама пякла!

Першая дзяўчына: А мне дапамагла маці, я свой вунь як пазначыла!

Галінка: Мой вась які прыгажун атрымаўся, нават шкада сабаку аддаваць!

Другая дзяўчына: Калі твой першы схопіць, дык і не шкадуі.

Галінка: Каб толькі мой каханы мяне заўважыў, а не сабака... *(Жартуюць, смяюцца, раскладваюць галепы на талерцы.)*

Вядучая: Кожная дзяўчына пазначае свой піражок. Такія піражкі называліся “галепы”. Зараз дзяўчаты аддадуць іх сабаку. Чую галепу ён з’есць першай, тая хутчэй выйдзе замуж.

Дзяўчаты, расклаўшы галепы, прыгаворваюць:

Вее, вее вясенні вецярок,
Прыйдзі, мой міленькі,
Дам табе піражок.

З мёдам сыханым,
З ласкаю дзявочаю.
Першая дзяўчына:

Пойдзем хутчэй сабаку шукаць!

Усе *(разам):* Пойдзем... *(Са смехам выбягаюць.)*

Гаспадыня: Рыгор, нясі ўжо гарбату, зараз дзеці вернуцца.

Рыгор з гарбатай, гаспадыня за стравамі завіхаюцца каля стала. Праз колькі хвілін чуваць песню. Уваходзяць моладзь, жанчыны, дзяўчаткі. Жанчыны спяваюць вясновую песню.

Маленькія дзяўчынкі трымаюць на ручніках птушак з паперы.

Першая жанчына: Прывітанне гаспадарам!

Другая жанчына: Добры дзень у вашу хату!

Трэцяя жанчына: Са святам вас усіх!

Гаспадары: Вітаем вас, суседзі добрыя!

Першая жанчына: На лаўцы сабраліся каля гумна песні паспяваць, ды моладзь нас як заваражыла!

Другая жанчына: Нібыта вяселле тут у вас якое?!

ГРЫНУВАСЦІКІ *(разам).*
Ха-ха-грынухха!
Хо-хо-грынуххо!
Хе-хе-грынуххе!
Вось знаходка — добра, хе!
Будзе ў нас
Цэлы клас
Пампаваць запас для нас:
Паліва для касмалёта —
Будзе ўсім у нас работа!
КАНЕЦ ПЕРШАЙ ЧАСТКІ

ЧАСТКА ДРУГАЯ

Сцэна 4.

Грынувасцікі прыводзяць дзяцей на свой вялізны касмалёт. Адчыняюць люк у асобны пакой, поўны амаль такіх жа прыбораў, якія яны трымалі ў руках, толькі нашмат большых памераў.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Вось, тут ваша працоўнае месца! Сварыцеся!
ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Так! Спрачайцеся!..

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Каб прыборчыкі нашы проста зашкальвалі!

КСЮША. А вась не будзем спрачацца! Праўда, дзяўчынкі?

ЯНА. Так! І не прымусяце!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК *(перадражнівае).*

Не будзем сплачацца?! І не плымусіце?? *(Паказвае насмешліва на маленькую Ксюшу.)* Ды хто ты такая, каб нам, грынувасцікам, тут пярэчыць, кузюрочка — у носе дзюрочка?!

МАЦВЕЙ. Ха-ха, кузюрочка — у носе дзюрочка! Як смешна! І праўда — драбната!

СЯРГЕЙ. Ну! Метрык з кепкай!

ІГАР *(праціраючы акулляр).* Чаго вы дражніцеся? Яна такая ж, як і ўсе...

ЛЁНІК. О, абаронца знайшоўся! Можа, ты... закахайся ў яе?!

ДАША. Ага, закахайся! Бачыце *(паказвае, як Ігар працірае акулляр),* хоча лепей яе разгледзець!..

МІКОЛКА. Ну! А дыёптрыяў — не хапае!

КСЮША. Не чапай яго! А то зараз... як дам!

ВЕРА. Глядзіце!.. У нашай маленькай Ксюшкі — а такі доўгі язык! А пакажы, пакажы кулачкі свае?! О, нават большыя за...

язык!

ЮРАСЬ. А ты, Верка, не лезь у справу чужога кахання!.. Ха-ха-ха!

УСЕ *(адначасова гарача гамоняць і спрачаюцца).*

Так, утрэскаліся!..

Маўчы, сам вачэй з Марынкі не зводзіш!

А ты — за Лёнікам сабачкам бегаеш!

А ты!.. Дурны ты!
Вой-вой-вой! Якія мы разумныя! Хоць бы раз на ўроках спісаць дала!
Дулю табе, а не спісаць! Як падножкі ставіць — дык майстар! А як урокі — адразу спісаць давай!..
І не давай!.. Ты ў мяне яшчэ патанчыш!..
На перапынку!

Вы, хлопцы, толькі з дзяўчынкамі крутыя. А як што — толькі языкамі малаціць!

І ўсе пачынаюць так гарлапаныць ды размахваць рукамі, што проста не чуюць адно аднаго; крычаць, спрачаюцца, сварацца ўсё гучней і гучней!

І толькі Генік спрабуе адсунуць, спыніць каго-небудзь з рабят, але яму гэта ніяк не ўдаецца. Таму ніхто не чуе, як ён крычыць:
ГЕНІК. Паслухайце! Спыніцеся!.. Калі ласка, ды паслухайце ж вы мяне!..

Сцэна 5.

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Так, добра! Выдатная спрэчка пайшла! Можа, яшчэ паб’юцца?!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Гэта мы зараз зробім! З такімі дурнымі рабяткамі гэта не цяжка!

(Падыходзіць бліжэй да вучняў 3-га “Б”.) Аднак, папрашу цішыні!

Усе, паволі спыняючы сваю гарачую гамонку, паціху змаўкаюць.

Яшчэ цішэй! Ага. Ну... Мы тут на вас паглядзелі... І нам стала вас шкада. Добрыя вы рабяткі. Столькі патрэбнай энергіі нам далі. Можа, і хопіць ужо...

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК *(да Першага).* Паслухай, што ён вярзе?! Нам трэба яшчэ шмат адмоўнай энергіі!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Ціха! Ён ведае сваю справу. Не перашкаджай!..

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Ну добра. Калі бяды лішняй не нарабіць.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Не нарабіць. Відаць, нешта ж задумаў!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК *(працягвае сваю лісліваю размову з дзецьмі).* Таму мы вырашылі вас адпусціць!

ДЗЕЦІ. Ура! Адпусціць! І нашу Марыю Антонаўну адпусціце?

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. І вашу Марыю Антонаўну — таксама.

ДЗЕЦІ. Ура!!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Але толькі пасля таго, калі пройдзеце наш іспыт!

ДЗЕЦІ. Які іспыт?.. Што трэба зрабіць? Давайце!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Зараз я падзялю вас на дзве каманды. *(Пачынае дзяліць дзяцей на дзве каманды.)* Так... Ты — сюды, а ты — сюды. Ты — сюды, а ты — сюды. Ты — сюды, а ты — сюды! І ты! І ты! І вы таксама!

А цяпер вы павінны будзеце па чарзе сціснуць свае кулакі! Моцна-моцна! А той, хто

стаіць насупраць, — іх разняць! Любым спосабам! Якім толькі магчыма! А потым — наадварот: разнімаць таму, хто сціскаў першым! Усім зразумела?

ТАНЯ. Так. І што, калі мы выканаем заданне, вы нас адпусціце?

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Так! Паўтараю: дазваляецца любым спосабам! Першая каманда, ану, сціснуць кулакі!

Першая каманда сціскае кулакі.

Другая каманда, ану, разняць кулакі!

Другая каманда пачынае адчайна разнімаць кулакі ў рабят з першай. Усчыняюцца крыкі, віскат, лаянка, лямант!

УСЕ. Ану, расцісні!

І не падумаю!

Я зараз цябе ўкушу!

А я ў зубы дам!

А-а-а, драпацца буду!..

Давай! Нічога ў цябе не атрымаецца!

Яшчэ як атрымаецца! А ну, расцісні кулак!

Той-сёй расціскае кулак.

Слабачына! Не кулак, а порхаўка некая!

Сілу разам з зубной пастай змыў?!

Але ёсць такія, якія ўпарта не здаюцца!..

Ты што?! І праўда кусацца?! Дык я ж разарэць гэтым кулаком!..

Ах ты, ліса!.. Так падрапаць?!

У-у, а-а! Балюча, вой!

А во табе за такое!

І тут усчыняецца сапраўдная бойка! Шмат хто з дзвюх каманд валтузіцца, лаецца, крычыць!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. А што я казаў! Што і патрабавалася! О, энергія наша! Хутка мы ўзляцім! Хутка мы паляцім на наш Грынуварый Сорак Восем. І ўсё — дзякуючы гэтым спрачальнікам з 3-га “Б”!

Але б’юцца, аднак, не ўсе.

ГЕНІК. Ды стойце, спыніцеся вы! Я ведаю спосаб, як лёгка расціснуць усе кулакі! І не трэба нават да іх дакранацца!

Усе паціху спыняюцца, з цікавасцю глядзяць на Геніка.

І я не збіраюся ні сварыцца, ні біцца, ні спрачацца! Ні з кім! Каб лёгка расціснуць кулакі, трэба проста аб гэтым папрасіць! *(Глядзіць на Тамару, якая стаіць насупраць яго з моцна сціснутым кулаком.)* Калі ласка, Тамарачка, расцісні свой кулак!

ТАМАРА *(ад нечаканасці лёгка расціскае кулак, пачынае смяяцца).* Вой! Аказваецца, так проста!

ВЕРА *(да Алеся).* Алеська, калі ласка, расцісні свой кулак!

ЮРАСЬ *(да Веры).* Вера, прашу цябе, расцісні свой кулачок!

Іншыя рабаты таксама просяць пра гэта ў сваіх напарнікаў з іншай каманды. Усе па чарзе расціскаюць кулакі.

Сцэна 6.

ГЕНІК. Ну вядома, усё проста! І я адмаўляюся з вамі сварыцца і дарую вам усім за ўсе крыўдныя словы!

МАЦВЕЙ. Вой, вой! Які герой!.. Чулі? Ён нам даруе!

ГЕНІК. Так! І вам не раю ўсялякімі дрэннымі словамі адно аднаго абзываць. Нам усім будзе ад гэтага толькі лепей!

ДАША. Гэта чаму?

ГЕНІК. Таму, што, калі мы канчаткова памірымся, нам будзе лягчэй супрацьстаяць грынувасцікам! І тады мы хутчэй знойдзем выйсце з іхняга палону!

Грынувасцікі прыслухоўваюцца да размовы. Бачна, што яны вельмі ўстрыжаны.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Нешта не тое!.. Нешта ідзе не па нашым плане!..

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Усё тое! Зараз перадыхнуць і зноў біцца пачнуць! А мы — пампаваць іхнюю энергію!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Ты аглух, ці што?! Яны збіраюцца памірыцца!..

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Во-во! Вочы кісялём прамый!..

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Не хачу я вочы прамываць! Нармальныя ў мяне вочы!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Тады з вушэй вшнэвья костачкі падаставай!

ГЕНІК (да сваіх сяброў). Бачыце, самі грынувасцікі ўжо пачынаюць спрача-

ца! А значыць, нам трэба, наадварот, хутчэй мірыцца і яднацца. Тады ўся сіла на нашым баку будзе!

ВІЦЁК. А я ні з кім не сварыўся, дык чаго мне мірыцца?..

КСЮША (раптам горача пачынае адстойваць пазіцыю Геніка). Мірыцца трэба ўсім! Трэба гэтым грынувасцікам паказаць, што наш клас — самы дружны!

ЛЁНІК. Вой-вой! Самы дружны!.. А я, можа, з табой і блізка сябраваць не хачу!

ГЕНІК. А ты паспрабуй. Наша Ксюшка хоць і маленькая, затое вельмі добрая. І ўсе мы такімі павінны быць!..

АЛЕСЬ. Я згодны! І... Я хачу сябраваць не толькі з дзяўчынкамі, але з усімі, хто вучыцца ў 3-м "Б"!

ВЕРА. Ну і сябруйце сабе на здароўе! А я... Сама як-небудзь...

ГЕНІК. І застанешся навечна ў палоне ў грынувасцікаў! Падабаецца табе так?..

ВЕРА. Ну... Не ведаю... Можа, дамовіцца з імі можна?..

ГЕНІК. Дамовіцца? Паглядзіце, яны ўсё толькі і робяць, каб трымаць нас тут як мага даўжэй ды адмоўную энергію з нас пампаваць! А я прапаную замяніць яе на станоўчую! Якая атрымаецца ад нашага прымірэння і добрых слоў! (І адразу звяртаецца да Тані.) Танечка, калі я чым пакрыўдзіў цябе — дык даруй. І ўсе даруйце!

ТАНЯ. Ды што там! Як ты можаш каго пакрыўдзіць, такі добры і разважлівы... (Да Мацвея.) Гэй, Мацвейка! Мір?..

МАЦВЕЙ. Мір, мір... Нармальна ўсё. (Да Каці.) І ты, Кацька, забудзь усё дрэннае, што я, можа, зрабіў!..

КАЦЯ (з прыемнасцю). Забуду!.. (Да Сяргея.) Сержык! Будзем сябраваць?

СЯРГЕЙ. Вядома, будзем! Як заўжды сябравалі.

Між тым, грынувасцікі пачынаюць паціху панікаваць.

Сцэна 7.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Яны што, і праўда мірыцца збіраюцца?! Гэта не ўваходзіць у нашы планы!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Ды не, гэты яны так — дурацца!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК (раптам б'е па галаве Другога грынувасціка). Сам ты дурышся!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК (не зусім разумеючы, хто яго ўдарыў, накідаецца на Першага грынувасціка). Гэта ты мяне ўдарыў? За што?! А во табе, во!..

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. А ну, прыпыніся! Трэба зноў дзяцей пасварыць, а не самім сварыцца! Іначай — ніколі адсюль не ўзляцім!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК (дае выспятка Другому грынувасціку). Я табе яшчэ як дам!.. Хутка і сам крыльцамі махаць пачнеш, хо-хо-хо!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Яшчэ як узляцім! Бач, камандзір тут знайшоўся!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Так, я тут начальнік! Таму — слухаць мае каманды, нічога без мяне не рабіць!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. А мы і не робім...

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Во-во, гультаёў развялося!

Дзеці назіраюць, як сварачца грынувасцікі, і працягваюць мірыцца.

ТОЛІК. О, а мы за іх дружнейшыя! Здо-рава!

ІРЭН. Так... І нашошта толькі так доўга сварыліся ды спрачаліся?

ТАМАРА. Таму што Геніка ніхто не хачеў слухаць. Ён у нас малайчына!

ЛЁНІК. Так, і я зразумеў, як гэта добра! Даруйце мне, калі ласка, калі каго пакрыўдзіў, можа, незнарок...

ЯНА. І я хачу прабачэння ва ўсіх папрасіць.

ВОЛЯ. І я.

МАРЫНКА. І я таксама!

ГЕНІК. Бачыце, як цудоўна ў нас усё атрымліваецца!

Пачынае напяваць радок вясёлай песенькі, усе астатнія падхопліваюць.

Гэта клас, гэта клас,

Калі добры, дружны клас!

Калі вельмі пастарацца —

Можам разам мы з'яднацца!

Гэта клэва, гэта клэва —

Жыць з прыемным, цёплым словам,

Ім сяброў сваіх вітаць,

І ад шчасця — узлятаць!

Усе бяруцца за рукі, дружна ўскідаюць іх угару!..

А грынувасцікі, між тым, проста ша-леюць ад гэтага...

Сцэна 8.

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Яны не слухаюцца! Яны мірацца!..

"Шашачная культура"

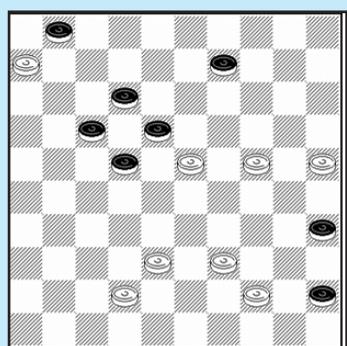
Гэтым разам новыя кампазіцыі нашых аўтараў, вынікі конкурсу мінулага года і новыя прыклады школы кампазіцыі знойдуць чытачы ў "Куфры-радцы".

Падводзім вынікі мінулага года. Пераможцам конкурсу на лепшае рашэнне кампазіцыі "Шашачнай культуры" (гл. "К" ад 25.09.2010 г.) і гэтым разам стаў **Уладзімір Сапаяжынскі** з Рагачова. У наступным выпуску мы аб'явім новы конкурс.

У якасці трэніроўкі прапануем новыя творы нашых аўтараў — як па рускіх, так і па міжнародных шашках. У пазіцыях, дзе рашэнне не прыведзена, знайдзіце выйгрыш белых пры іх першым ходзе.

№ 9-100: 18(19 А), 23, 50, 1 # А (9), 23, 16, 34, 49-43, 39, 39, 49 #; **№ 10-100** — **Мікалай Вяр-**

гейчык (Гомель). Белыя: 7, 18, 28, 37, 39, 42, 43, 46. (8). Чорныя: 2, 9, 12, 19, 30, 36, 40. (7).

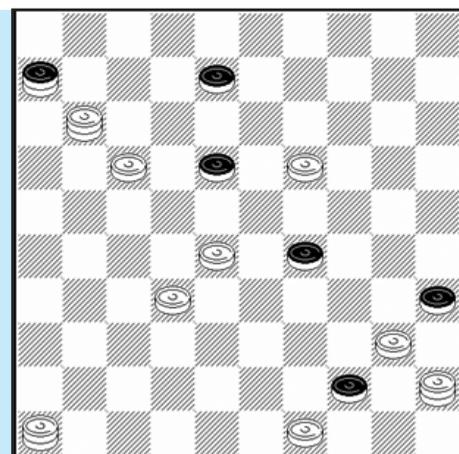

№ 8-100 — М.Вяргейчык.

№ 390 — **Ілля Вальтэр** (Самарканд). Белыя: дамкі b2, c1, f4, h6, шашкі b6, c3, f6, g3. (8). Чорныя: дамка a1, шашкі f8, h2. (3). Белыя пачынаюць і пазбаўляюць хадоў дамку і шашку чор-

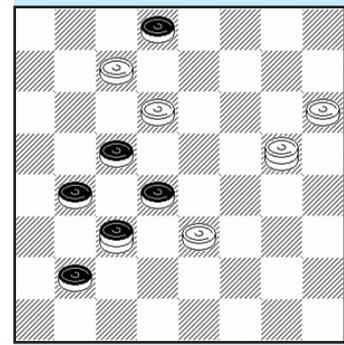
ных: fg7(g1A), d8, hg5, ce3, g5 # А(e7), cd6, fg5, d2, a3, cb2, c5, c3, c1 #. **№ 391** — **Іван Івацка** (Вінніца, Украіна). Белыя: c1, c3, d2, e1, e5, f2, f4, g1, g3. (9). Чорныя: a3, b8, c5, c7, d6, f8, g7, h6. (8). **№ 392** — **І.Івацка**. Белыя: a1, a3, b2, e3, f4, h6. (6). Чорныя: b4, b6, c5, d6, e5, f8, g7. (7).

№ 393 — **Іван Наўроцкі**. Белыя: b2, b6, c5, c7, d4, e5, f6, g1. (8). Чорныя: a5, a7, d2, d8, e3, e7, f2, g3, h4. (9). **№ 394** — **Аляксандр Перавознікаў**. Белыя: a7, b4, c5, d2, d4, e1, e3. (7). Чорныя: a3, a5, e7, f4, f6, g5. (6). **№ 395** — **Дзмітрый Камчыцкі** (Магілёў). Белыя: a3, a7, c5, d4, d6, e3, e5. (7). Чорныя: b4, d8, f6, g3, g5, g7, h6, h8. (8).

№ 9-100 — І.Вальтэр.

№ 396 — **Д.Камчыцкі**. Белыя: a7, b2, b6, f2, f6, g5. (6). Чорныя: c3, d2, d4, d8, e7, h2, h4. (7). **№ 397** — **Мікалай Ляшкевіч** (Мінск). Белыя: a7, b4, c5, d6, e7, f4, f6, g5, h6. (9). Чорныя: a3, a5, c3, d2, d4, e3, f2, f8. (8). **№ 398** — **Аляксандр Рэмізаў** (Мінск). Белыя: b4, b6, c5, c7, d6, e7, g5. (7). Чорныя: d4, e3, e5, f2, f4, h2, h6. (7).

№ 388 — А.Рэмізаў.

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. А ты камандуй тут, камандуй!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Ану, загадваю, заткнуцца!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. І праўда... Чаго горла раздзёр?! Вось, паслухалі цябе, і што атрымалася?!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Што, што... Вы ж самі ўсё і сапсавалі!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Гэта мы сапсавалі? Можа, ты сам усё і сапсаваў!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Так! Нарабіў памылак, а на нас валіш!..

І раптам усе тыя прыборы, які збіраюць адмоўную энергію, пачынаюць міргаць, гудзець ды дыміць усе разам!

ГЕНІК. Глядзіце, глядзіце! Іх касмічны карабель зараджаецца адмоўнай энергіяй саміх грынувасцікаў! Здаецца, ён гатовы да ўзлёту!

Карабель грынувасцікаў дрыжыць, звініць, гудзіць, чмыхае.

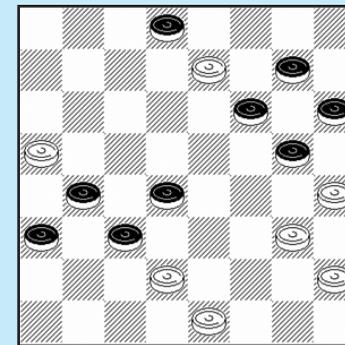
ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. О, мы зарадзіліся! Хутка ўзляцім!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Тады... Тады... Выходзіць, нам 3-і "Б" і не трэба? Які сэнс трымаць яго ў палоне, калі ў нас столькі адмоўнай энергіі!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Сапраўды! Давай іх адпусцім!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Што ж, давай. (Да дзяцей.) Вы, дзеці, гэта... вольныя. Ідзіце адсюль... куды хочаце. І... гэта... (сарамліва) ...ну, выбачайце, карацей...

Дзеці не вельмі прыязна разглядаюць грынувасцікаў, а потым звярта-

№ 389 — І.Івацка.

Адзін з малодшых прадстаўнікоў дынастыі **Мікалай Наўроцкі** склаў такую праблему: **№ 399:** Белыя: b4, b6, c5, c7, d6, e5, e7, f6, g7. (9). Чорныя: a7, b2, b8, c3, d2, e3, f2, g5, h4, h8. (10). Задача яго бацькі, **Івана Наўроцкага**, нязначна адрозніваецца па пачатковай расстаноўцы, але мае зусім іншае камбінацыйнае рашэнне: **№ 400:** Белыя: b4, b6, c5, c7, d6, e7, f6, g1, g7. (9). Чорныя: a7, b2, b8, c3, d2, e3, f2, g3, h4, h8. (10). Выйгрыш за белых у кампазіцыях бацькі і сына знайдзіце самастойна.

юцца да **Геніка**, чакаючы ягонай рэакцыі.

МАРЫНКА. Дык што будзем рабіць? Яны так пакрыўдзілі нас...

ЮРАСЬ. Ну! Трымалі тут... як арыштант у нейкіх!

ВЕРА. Можа, не будзем ім дараваць? Вунь, якія ў іх твары... грынувастыя!

ГЕНІК. І ўсё ж — будзем! Мы ж самім сабе даравалі? Забыліся на ўсе нашыя ўзаемныя крыўды і кпіны? Значыць, і грынувасцікам зможам дараваць! (З усмешкай.) Добры вопыт замацоўваць заўсёды трэба!

УСЕ (да грынувасцікаў). Добра! Мы вам усё даруем! Вы нават мілыя. Можа, з часам зробіцеся больш добрымі!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Можа, і зробімся! Дзякуем вам! Ха! (Нечакана пачынае смяцца.) Ха-ха-ха!

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Ой, праўда! Ха-хо-хо!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Дакладна! Так і будзе! Хі-хэ-хэ-хэ!

Грынувасцікі ўжо гучна і радасна рагочуць!

ПЕРШЫ ГРЫНУВАСЦІК. Ха-ха-ха!..

ДРУГІ ГРЫНУВАСЦІК. Ага! Хо-хо-ха!

ТРЭЦІ ГРЫНУВАСЦІК. Угу! Хэ-хі-хі-хі!

Грынувасцікі проста паехалі са сме-ху!

ГЕНІК. Але паслухайце, шануюныя грынувасцікі! Калі вы з такім рогатам паляціце да вашага Грынуварыя Сорак Восем, дык вам і настаўніца наша не трэба! Навошта вас ад смеху супакой-

У мінулым выпуску мы друкавалі знаходку **Дзмітрыя Камчыцкага** па пазіцыі **№ 343**. Аўтар прапануе такую расстаноўку, без пачочнага рашэння аўтарскай задумкі: **Піліп Шульга**. Белыя: a7, d4, e3, g1, g5, g7. (6). Чорныя: b2, b4, b6, c5, d6, d8, f2, f8. (8) — b8, g:a3, c7, b4x.

Пры аналізе пачочнага рашэння праблемы **№ 335(6)** у вядучага рубрыкі атрымалася такая мініяцюра: **№ 401** — **В.Шульга**. Белыя: d2, f4, f6, g3, g5, g7. (6). Чорныя: b4, b6, c5, d8, e3, h8. (6). Рашайце самастойна.

Свае адказы і новыя творы дасылаць на адрас рэдакцыі:

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, рэдакцыя газеты "Культура", "Шашкі".

Адрас электроннай пошты: **kultura@tut.by**

Віктар ШУЛЬГА, міжнародны майстар спорту па шашачнай кампазіцыі

Вясна і Масленка ў разрэзе артэфактаў

У нашу эру хуткага харчавання цяжка ўявіць, што і як елі нашы продкі стагоддзі таму, не кажучы ўжо пра тысячагоддзі. Тым не менш, дзякуючы археалагічным раскопкам айчынных гісторыкаў, а таксама архіўным матэрыялам, пэўныя звесткі пра гагаснамічныя перавагі тагачасных жыхароў нашай зямлі ўсё ж можна знайсці.

Але калі нашы прашчурны магчыма і не салілі грыбы, дык ужо ад смачнага агурка адмовіцца дакладна не маглі, прынамсі з часоў Сярэднявечча. У прыватнасці, у Полацку ў пласце XII ст. было знойдзена дно бочкі з прыліплым зернем агурка. У гэты час, па звестках Эдварда Зайкоўскага, сеялі і адпаведна ўжывалі жыта, ячмень, авёс, пшаніцу, проса, боб, каноплі і лён. З апошніх дзвюх згаданых сельскагаспадарчых культур здабывалі алей.

Для таго каб паласавацца бальтэйскім асястром і ласосем, яго не трэба было купляць у заморскіх купцоў. Багата гэтай рыбы вадзілася ў нашых рэках літаральна яшчэ некалькі стагоддзяў таму. Вядомы беларускі этнограф Павел

Біфштэкс з маманта, калі ласка!

У прыватнасці, на стаянцы першабытнага чалавека ў вёсцы Бердыж Гомельскай вобласці, дзе жылі людзі больш за 20 тысяч гадоў таму, былі знойдзены косткі маманта, паўночнага аленя, шарсцістага насарога. Што цікава, да гэтага часу не сціхаюць спрэчкі з нагоды ўжывання ў ежу мяса маманта. Спецыялісты адзначаюць, што яно заставалася занадта цвёрдым нават пасля працяглай варкі. Магчыма, у нашых прашчурных былі свае рэцэпты яго прыгатавання, бо менавіта косткі апошняга сустракаюцца на старажытных стаянках найчасцей. З выміраннем маманта нашы продкі палявалі на больш дробных звяроў, таго ж зайца, барсука, сусліка. Рэшткі іх былі знойдзены ў больш по-

Пра Свіслач, якая славілася асятрамі

Аднак, па словах гісторыка, асабліва ў сялянскім асяроддзі, з цягам часу з-за прыродных фактараў у рацыёне тагачаснага беларуса змянялася роля дзічыны. У першую чаргу, да стала падаваліся вараныя кашы з круп, у першую чаргу, з ячных. Цікава, што да XVIII ст. была вельмі пашырана і такая дзікарастучая расліна, як маннік пльывучы, які нават экспартаваўся за мяжу.

Багата страў было звязана з рэлігійнымі ўяўленнямі нашых продкаў. У прыватнасці, згодна хрысціянскай традыцыі, забаранялася ўжываць у ежу каніну, а таксама мяса задушанай жывёлы, што трапіла ў сіло. Да таго ж, да пэўных святаў былі і адметныя стравы. У ваколіцах Бягомля да свята Камедзіцы, звязанага з абуджэннем мядзведзяў ад зімовага сну і выхадом з бярогі, гатавалі абрадавыя стравы, у тым ліку ежу з сушанага рэпніку, аўсяны кісель, а таксама гарохавыя камы. На вясновае свята Дабравешчанне ў народзе выпя-

Шпілеўскі 160 гадоў таму, знаходзячыся ў Мінску, напісаў: "Свіслач славіцца сваімі асятрамі".

А вось замест цукерак нашы продкі ўжывалі сушаныя лясныя яблыкі і плады дзікай слівы, абгарэлыя грышы і, вядома ж, мёд, з якога, да таго ж, рабілі разнастайныя напоі.

І калі сёння існуе мода сачыць, каб не было ў стравах зашмат халестэрыну, то ў часы Рэчы Паспалітай пра гэта нават не задумваліся — шляхецкая кухня была занадта тлуснай і вострай. Па апісанні замежных падарожнікаў, разнастайныя прыправы давалі без меры. На думку суразмоўцы "К", ўжыванне спецыяльных прыкметай заможнасці.

3 кулінарнай калекцыі Эдварда Зайкоўскага

Раўгеня (напой, вядомы яшчэ ў Полацкім княстве)

Жытнюю муку размяшаць з халоднай вадой і паставіць у печ парыцца і саладжаць. Потым пераліць у хлебную дзежку, каб укісла. Як раўгеня ўкісне ("паходзіць"), ужываць як квас. Калі занадта густая, можна развесці вадой. Больш густую раўгеню ўжывалі як кісламалочную страву.

Дэсерт з лімонам на смятане (на 10 чалавек)

Узяць два лімоны, восем лотаў цукру, дзесяць жаўткоў, дзве драўляныя лыжкі мукі, кварту свежай густой смятаны. Цукар пацерці аб цытрыну (лімон), а пасля выціснуць з яе сок. Змяшаць цукар паслядоўна з жаўткамі, мукой і смятанай, моцна расціраючы пасля ўкладання кожнага інгрэдыенту. Уліць добра ўзбітыя на пену бялкі, асяярожна вымешаць, выліць у форму і запячы ў цёплай печы.

зніх неалітычных стаянках першабытнага чалавека, як і зубра, ляся, высакароднага аленя, бурага мядзведзя.

Вядома, да мяса звычайна падаяцца і гарнір. Гэтая традыцыя, відавочна, мелася і ў глыбокай старажытнасці. Як адзначыў кандыдат гістарычных навук Эдвард Зайкоўскі, гэтую функцыю маглі адыгрываць лясныя і вадзяныя арэхі, чыё шкарлупіне знойдзена пры раскопках, а таксама жалуды. Па звестках гісторыка, у IV — пачатку II тысячагоддзя да нашай эры на беларускіх землях пачалі разводзіць свойскую жывёлу, а таму смак малака казы ці каровы ведалі ўжо тады. А вось грыбы, па словах Эдварда Зайкоўскага, заснаваных на даных раскопак першабытнаму чалавеку, хутчэй за ўсё, былі не па смаку.

Маскі і кулігі

Адным з улюбёных святаў у старадаўніх беларускіх гарадах і мястэчках была Масленка, традыцыі адзначэння якой сваімі каранямі сягаюць у язычніцкія часы і, як вядома, сімвалізуюць провады зімы і сустрэчу вясны.

Письмовыя згадкі пра Масленку можна сустрэць у архіўных дакументах XVI стагоддзя, ужо як пра свята з хрысціянскага календара, якое пачынаецца за восем тыдняў да Вялі-

кадня, або за сем дзён да Вялікага посту і працягваецца роўна тыдзень.

Для Масленкі характэрныя такія народныя абрады, як спаленне саламянага пудзіла, выпяканне ахвярнага хлеба — бліноў, пераапраанне і іншыя звычаі, якія захаваліся і цяпер, перадаючы традыцыі з пакалення ў пакаленне. У тым ліку і "характар народных гулянняў, якія суправаджаліся гульнямі, катаннем на санях з горака, яздой на конях". Яскрава апісана свята ў энцыклапедычным выданні 1882 года "Живописная Россия. Литовское и Белорусское Полесье".

"Масляница — ... вь Белоруссии, какъ и у всехъ Славянъ, продолжение техъ же Колядокъ и служить завершениемъ ея празднествъ... Вся роскошь заключается вь блинахъ, яичнице, у немногихъ, вь мясныхъ кушаньяхъ... Конечно, мы говоримъ исключительно о простомъ народе. Вь дворянскихъ домахъ масляница мало отличается отъ празднования у поляковъ. Тотъ же куликъ или кулигъ, т.е. разъезды вь большемъ обществе къ соседямъ, часто переодетыми, вь маскахъ... Вь некоторыхъ местахъ бывалъ обычай, кажется, уже несуществующей, гурьбой молодежи скитаться на Масляницу подь окнами домовъ и выпрашивать подачекъ, причёмъ, разумеется, пелись праздничныя песни..."

Іван АРХІПАЎ

калі галёпы з пшанічнай мукі, якія мелі форму бусла.

З напояў жа найбольш пашыраны на нашай зямлі быў бярозавік. Пры гэтым, па звестках Эдварда Зайкоўскага, у іншых краінах ён, у адрозненне ад медавухі, распаўсюджанай ці не па ўсёй Еўропе, быў практычна невядомы. А таму бярозавік, як і шэраг іншых страў, мае ўсе шанцы стаць сапраўдным кулінарным брэндам нашай краіны і ўжывацца поруч з той жа колай на розных кантынентах.

К.А.

На здымках: святкаванне прыходу Масленкі ў Беларускам дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту. Фота Ларысы САЛОДКІНАЙ

Новы этап развіцця сятла: сацыякультурны зрээ

Аўтэнтычная своеасабліваць Піншчыны сведчыць пра заканамернасць таго факта, што адзін з прыярытэтных кірункаў развіцця сферы культуры гэтага раёна — адкрыццё ўстаноў культуры новага тыпу: **Дамой рамёстваў, фальклору і народнай творчасці. Ды і па словах начальніка аддзела культуры Пінскага райвыканкама Тамары Лебядзеўскай, дзейнасць па захаванні народных традыцый — не менш важная за працу па паляпшэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры раёна.**

Але, на жаль, робяцца ў згаданым напрамку толькі першыя крокі. І калі разнастайных этнаграфічных рэчаў, якія зрабілі б гонар любому музею, мясцовыя культурработнікі назбіралі ў вялікай колькасці, дык пра наладжаную навукова-метадычную працу ў справе адраджэння мясцовых традыцый гаворка пакуль не ідзе.

Зрэшты, акцэнт у камандзіроўцы рабіўся не толькі на гэтым. Як вядома, Пінскі раён увайшоў у Дзяржаўную праграму сацыяльна-эканамічнага развіцця і комплекснага выкарыстання прыродных рэсурсаў Прыпяцкага Палесся. Таму ўвага да гэтага рэгіёна сёння — найвялікшая. Па азначэнні Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі, Палессе — праект іміджавы, праз які Беларусь можа заявіць пра сябе на ўвесь свет. Таму важная і актуальная тэма турыстычнага патэнцыялу Піншчыны гучала неаднаразова.

Народ пытаецца і прапануе

"Метадычак няма..."

Гаворка пад час апытання ішла менавіта пра захаванне і адраджэнне народных рамёстваў.

Анатоль, рабочы, аграгарадок "Аснежыцы":

— Бываў у нашым Доме рамёстваў. Вельмі багатая там экспазіцыя, шмат цікавых старадаўніх рэчаў. Але, на жаль, няма ў работнікаў ні камп'ютара, ні відэакамеры, каб запісваць і захоўваць "у лічбе" тое, што збіраецца цягам доўгага перыяду. Без гэтай тэхнікі сёння абысціся немагчыма...

Людміла Ламака, загадчык Дома фальклору, вёска Жоўкіна:

— Наш творчы калектыў вельмі цікавы сваімі аўтэнтчнымі песнямі. Часта выезджаем у Пінск, удзельнічаем ва ўсіх раённых святах... Касцюмы ў нас — самаробныя. А хацелася б займець яшчэ прыстойны камплект для сцэнічных выступленняў...

Святлана Паўлаўна, выкладчык класа выцінанкі, аграгарадок "Малоткавічы":

— У маёй працы вельмі не пашкодзіла б больш кніг, метадычных дапаможнікаў, інфармацыі па розных накірунках традыцыйных рамёстваў. Бо, на жаль, мясцовых майстроў у Малоткавічах няма, таму даводзіцца выходзіць з гэтай сітуацыі наяўнымі сіламі: праз тыя кнігі, што ёсць у бібліятэцы... А гэтага, пагадзіцеся, не заўсёды дастаткова для сістэмнай працы.

Творча-камерцыйныя стратэгіі РДР

Як вядома, новыя тыпы ўстаноў культуры — Дамы і Цэнтры рамёстваў — найбольш распаўсюджаны на Віцебшчыне. На Брэстчыне ж адным з "піянераў" у гэтай справе стаўся Пінскі раён. Мясцовы РДР з'явіўся тут яшчэ напрыканцы 1997 года. Як падаецца, дастатковы тэрмін, каб зрабіць рэальныя высновы аб яго дзейнасці.

РДР "прапісаны" ў аграгарадку "Аснежыцы", які знаходзіцца за 6 кіламетраў ад райцэнтра: даволі блізка, калі браць пад увагу магчымы прыезд сюды патэнцыйных турыстаў. Установа месціцца ў будынку раённага цэнтра культуры і дасугу і займае тры даволі вялікія памяшканні. У двух займаюцца дзеці, а ў адным ладзяцца выстаўкі і экспануюцца шматлікія аўтэнтчныя рэчы, сабраныя пад час паездак па раёне. Як распавяла дырэктар РДР Галіна Шчасная, у васмі гуртках займаецца агулам прыкладна 70 чалавек. А вось супрацоўнікаў ва ўстанове не так багата.

— Усяго ў штаце — сем чалавек, уключна са мной, — кажа дырэктар, — але частка супрацоўнікаў працуе не на поўную стаўку. І літаральна нядаўна ў РДР была ўведзена пасада майстра-метадыста.

Але яны, майстры-метадысты, для Дома рамёстваў — пільная неабходнасць. Акрамя кіравання гурткамі, спецыялісты гэтыя могуць і павінны праводзіць работу па апісанні, сістэматызацыі і класіфікацыі матэрыялу, які збіраецца супрацоўнікамі РДР у шматлікіх экспедыцыях.

У якасці прыкладу нагадаю: навукова-метадычная праца даўно і досяць вынікова праводзіцца шмат

лікімі Дамамі рамёстваў на Віцебшчыне. Так, скажам, супрацоўнікі Гарадоцкага Дома рамёстваў, дзе бываў не так даўно, супрацоўнічаюць з абласным метадычным цэнтрам, пішуць артыкулы і дапаможнікі па асаблівасцях некаторых відаў народнай творчасці свайго рэгіёна...

Але Пінскаму РДР да гэтых вынікаў яшчэ далёка. Бо, як ужо казаў, пра пасаду майстра-метадыста ў Пінскім Доме рамёстваў задумаліся не так даўно. Таму ў гэтым РДР пакуль што не створана метадычных дапаможнікаў па розных відах рамёстваў, адсутнічаюць дыскі з запісамі аўтэнтчных народных песень, а таксама відэаносбіты з майстар-класамі народных рамеснікаў. Мажліва, менавіта з-за адсутнасці наладжанай навукова-метадычнай дзейнасці супрацоўнікі ўстановы дасюль

не здолелі рэканструяваць аўтэнтчны пінскі строй, не вядзецца праца па стварэнні электроннай картатэкі асноўных фондаў РДР, па выданні брашур з расповедам пра разнастайныя віды традыцыйных рамёстваў Піншчыны...

Прычына — не толькі ў адсутнасці кваліфікаваных кадраў і не ў тым, што майстар-метадыст у Пінскім РДР пакуль адзіны. Тлумачыцца ўсё проста: ва ўстанове няма адпаведнага тэхнічнага начыння — камп'ютара з падключэннем да Інтэрнэта, лічбавага фотаапарата або відэакамеры, сканера, прынтара, ксеракса...

Між тым, наяўнасць такога абсталявання — не прыхамаць, а надзённая патрэба сённяшняга дня: без гэтай тэхнікі справа захавання і адраджэння традыцыйных рамёстваў на Піншчыне звядзецца толькі

Шчаснай, у будучым мяркуецца стварыць на базе ўстановы музей палескага ручніка. У шматлікіх экспедыцыях супрацоўнікі назбіралі вялікую колькасць старадаўніх ручнікоў і цяпер жадаюць, каб унікальную калекцыю змог убачыць кожны ахвотны. Балазе, вольнае памяшканне ў Аснежыцкім РЦКІД для размяшчэння ўсіх экспанатаў ёсць. І, як спадзяецца Галіна Шчасная, гэта таксама паспрыяе выкананню плана платных паслуг, бо ўваход у музей будзе платным.

Дарчы, пра план. Па словах дырэктара, летась установа культуры зарабіла на платных паслугах два з паловай мільёны рублёў — абсалютны мізар. Сума магла быць большай, калі б пры РДР працаваў салон-крама. На жаль, пакуль яго няма, як, шчыра кажучы, і планаў па размяшчэнні гандлёвай кропкі. Між тым, менавіта практыка стварэння

— Пад час абраду мы ходзім па хатах, зычым людзям здароўя, выконваем песні нашай вёскі, — кажа загадчык ДФ Людміла Ламака, — і адначасова зарабляем такім чынам на выкананне плана платных паслуг.

Самабытнасць і аўтэнтчнасць ансамбля — навідавоку. Але не магу не адзначыць таго, што "Весялухі" пакуль што недастаткова "раскручаны" нават у Пінскім раёне, бо здольныя, на мой погляд, прадастаўляць платныя паслугі не толькі ў сваёй вёсцы. Напрыклад, удзельніцы калектыву маглі б з поспехам прапагандаваць тэатралізацыю асобных момантаў традыцыйнага вясельнага абраду: выкуп нявесты, віншаванне маладых, дзяльба каравая і гэтак далей. Таксама можна выкарыстоўваць фальклорны элемент з удзелам ансамбля і ў прыватных юбілейных

Піншчына: навука бачыць перспектыву

Віртуальныя разлікі

да назапашвання этнаграфічных збораў. Але справа, як вядома, не ў колькасці...

І яшчэ. Выхад у Сеціва — гэта магчымаць карыстацца ўсімі найноўшымі даследаваннямі ў справе адраджэння народных рамёстваў, магчымаць стварыць свой сайт, на якім можна прадставіць культурны патэнцыял Піншчыны: распавесці пра народных майстроў і тыя накірункі традыцыйных рамёстваў, што распаўсюджаны ў раёне, чым, безумоўна, можна зацікавіць любога патэнцыйнага турыста — не толькі беларускага, але і замежнага. Таксама з дапамогай ПК ды Інтэрнэта можна зрабіць, напрыклад, віртуальную экскурсію па тых мясцінах Пінскага Палесся, дзе жывуць і дзейнічаюць народныя майстры і ўмельцы... Або запісваць і выкладаць у сусветнае "павуцінне" відэа з тымі ж майстар-класамі, наладзіць праз Інтэрнэт стасункі з іншымі Дамамі рамёстваў з той жа Віцебшчыны, каб пераймаць, як казалі б калісьці, "перадавы" вопыт... Але сёння гэта — толькі мары...

Музей ручніка пакуль на паперы

Не магу не спыніцца на планах, якія выношавае кіраўніцтва Пінскага РДР. Па словах дырэктара Галіны

Дом фальклору ў вёсцы Жоўкіна.

падобных салонаў-крамаў паспяхова зарэкамэндавала сябе на Віцебшчыне. Напрыклад, Лепельскі Дом рамёстваў прадае сувенірную прадукцыю не толькі ў сваім салоне-краме, але і ў некаторых гандлёвых кропках прыдарожнага сэрвісу. А ў Расонскім раёне даўняй завядзёнкай стаўся продаж сувеніраў у шматлікіх аграгарадках.

На паверхні — і такая думка: чаму б не стварыць на базе таго ж Пінскага РДР школу ткацтва — так, як гэта зрабілі ў Капыльскім раёне Мінскай вобласці. Майстроў у Пінскім раёне — дастаткова, ткацкіх станкоў — таксама. З цягам часу падобная школа магла б стаць своеасаблівым рэгіянальным брэндам Піншчыны, як гэта адбылося са Школай бондарства на Іванаўшчыне і Школай ганчарства на Століншчыне... Прынамсі, падумаць над гэтым дырэктар РДР паабяцала...

Дом фальклору без...

Жоўкіна — невялікая вёска Піншчыны, дзе пражывае прыкладна сто чалавек. Але ў раёне гэтае паселішча — вядомае. Перш за ўсё, сваім калектывам "Весялухі", які здаўна працуе на базе мясцовага Дома фальклору. Удзельніцы апошняга захоўваюць самабытную культуру вёскі: песні, абрады і звычайныя свая матуль і бабуль. Так, напрыклад, дасюль у паселішчы спраўляюць абрад "Ваджэнне куста", і, вядома, сярод актыўных удзельніц — артысткі з "Весялухі".

Дэталі да агульнай карціны

Дыскаграфія для лозапляцення

"Мэска", "барыла", "кашаўка"... Усе гэтыя словы стануць зразумелыя любому, хто наведзе вёску Ладараж Пінскага раёна.

У адным з памяшканняў мясцовага сельскага клуба-бібліятэкі загадчыца Тамара Паляйчук сабрала вялікую калекцыю старадаўніх рэчаў. Да таго ж, яна з'яўляецца таксама і кіраўніком фальклорнага аўтэнтчнага гурта "Ладаражачанка", што існуе на базе ўстановы.

Да таго ж, як распавялі мне ў клубе-бібліятэцы, вёска Ладараж вядомая і тым, што тут пражывае шмат

майстроў па лозапляценні. Але ці здолеюць яны перадаць свае веды наступнаму пакаленню? Невядома. Бо ў вёсцы жыве з дзясятка дзяцей школьнага ўзросту, а гуртка па навучанні традыцыйным рамёствам няма...

Але пераняць аўтэнтчную тэхніку палескага лозапляцення яшчэ не позна. Як не позна запісаць і растыражываць дыскі з запісамі песень "Ладаражачанкі"...

Намеснік старшыні Пінскага райвыканкама Іван Багатка і начальнік аддзела культуры Тамара Лебядзеўская.

Зразумела, што ўсе праблемныя пытанні ў развіцці сацыякультурнай сферы былі агучаны на райвыканкамаўскай лятучцы, ініцыяванай "К". У ёй прынялі ўдзел намеснік старшыні Пінскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Іван БАГАТКА і начальнік мясцовага аддзела культуры Тамара ЛЕБЯДЗЕЎСКАЯ.

клікае вялікую занепакоенасць. Таму плануем у РДР змены і ўшчыльную зоймемся кадравым пытаннем. Напрыклад, летам ва ўстанову прыйдзе яшчэ адзін майстар-метадыст. Думаю, справа з тым самым забеспячэннем паступова наладзіцца.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Як я ведаю, ёсць планы размясціць у РДР музей палескага ручніка...

льгічны" турызм. Напрыклад, грамадзяне Ізраіля любяць наведаць гэты мясціны, бо непаладкі, у вёсцы Моталь Іванаўскага раёна, нарадзіўся першы прэзідэнт Ізраіля Хаім Вейцман, а ў Пінску ён нават вучыўся. І сувеніры для нашых гасцей — справа патрэбная.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Сувеніры ж можна прадаваць не толькі ў горадзе, але і ў аграсядзібах...

Іван БАГАТКА:

— На жаль, на сёння такога вопыту не маем.

Тамара ЛЕБЯДЗЕЎСКАЯ:

— У вёсцы Парэчча у нас ёсць музей пад адкрытым небам, так званая "Сядзіба палешука". Збіраем там сёлета зрабіць пэўны рамонт. Музей знаходзіцца на тэрыторыі піянерлагера, і ў ім вельмі шмат наведвальнікаў у летні перыяд. Можна і там наладзіць продаж сувеніраў ці арыгінальных палескіх страў. Але гэта таксама справа будучага.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Без камп'ютараў, Інтэрнэту, лічбавай відэакамеры, фотаапарата весці гаворку пра захаванне традыцыйных рамёстваў у сучасным грамадстве не выпадае...

і рэальныя пралікі іміджавых праектаў

Райвыканкамаўская "лятушка" з "К"

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Іван Мікалаевіч, адраджэнне народных рамёстваў, пільная ўвага да захавання народнай спадчыны, як пераканаўся, — адзін з пріярытэтных кірункаў у рабоце мясцовага аддзела культуры. Хаця, на мой погляд, не ўсё яшчэ тут зроблена, і першае, на што хацелася б звярнуць

Тамара ЛЕБЯДЗЕЎСКАЯ:

— Так, і гэтай маёй задуме ужо тры гады. І ўсё час я даводжу не толькі гэтую, але і іншыя ідэі дырэктарам РДР і метадычнага цэнтра. Але, пагадзіцеся, павінна быць наадварот: гэта яны павінны літаральна атакаваць мяне сваімі ідэямі, а я — увасабляць іх у жыццё. Таму вы правільна завастраеце гэтае

Іван БАГАТКА:

— Наладзім і гэтую справу. **Тамара ЛЕБЯДЗЕЎСКАЯ:** — І здымаць, і дыскі запісваць, і выдаваць метадычкі — у гэтым недапрацоўвае і РДР, і РМЦ. Справу бяру на кантроль.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Дзе б ні бываў, усюды ёсць патрэба ў новых сцэнічных касцюмах...

Тамара ЛЕБЯДЗЕЎСКАЯ:

— У 2010 годзе на закупку касцюмаў пайшло прыкладна 40 мільёнаў рублёў. Ды і сёлета паводле праграмы "Культура Беларусі" мы атрымаем 56 мільёнаў, якія пойдучы на закупку новага абсталявання і касцюмаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Якія яшчэ задачы стаяць перад аддзелам культуры на бягучы год?

Іван БАГАТКА:

— На сферу культуры ў 2011 годзе выдаткавана прыкладна 12,5 мільярда рублёў, што складае 10 працэнтаў ад агульнай сумы выдаткаў раённага бюджэту. Сродкі небагія. З гэтых грошай 275,5 мільёна рублёў пойдучы на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры, а больш за 4 мільярды — на бягучы і капітальны рамонт устаноў культуры раёна ў вёсках Ставок, Пінкавічы, Чухава, Барычавічы, Каўняцін і іншых. Гэта важная справа, і аддзел культуры абавязаны выканаць усе запланаваныя работы на гэтых аб'ектах.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Пінскі раён — Мінск
Фота аўтара

Экспанаты ў клубе бібліятэкі вёскі Ладараж: ручнікі і "кіш".

увагу, — слабая навукова-метадычная работа супрацоўнікаў раённага Дома рамёстваў...

Іван БАГАТКА:

— Сапраўды, у нечым тут магу з вамі пагадзіцца. Патрэбна, каб у штаце таго ж РДР было больш людзей, адказных за сістэматызацыю і захаванне народных традыцый, каб яны не толькі збіралі інфармацыю, але аналізавалі і тыражыравалі яе. Мы гэтую заўвагу ўлічым.

Тамара ЛЕБЯДЗЕЎСКАЯ:

— Таксама пагаджуся. Мне цалкам задавальняе цяперашні дырэктар РДР, які шмат робіць дзеля наладжвання выставак, збору матэрыялу. Але недастатковая навуковая дзейнасць установы, сапраўды, вы-

пытанне. Прыкметных зрухаў, як бачыце, пакуль няма. Але яны будуць. І ўжо сёлета.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Але чаму ва ўстанове дасюль не адчынена крама па продажы сувеніраў? Думаецца, любы ахвотна набудзе сабе палескі ручнік ці нейкую драўляную цацку — на ўспамін аб гасцінным палескім краі...

Іван БАГАТКА:

— Абавязкова пра гэта падумаем. Справа ў тым, што ў нашым раёне вельмі развіты так званы "наста-

На людным месцы

Розгалас на публікацыю

Лагістыка і кадры

У №7 "К" быў змешчаны артыкул Юрыя Чарнякевіча "Справа — у фінансах. Ці ў дэфіцыце ініцыятывы?" пра стан спраў у сферы культуры Лельчыцкага раёна. Пытанне, вынесенае ў заглавак, аўтар адрасуе старшыні мясцовага райвыканкама і начальніку аддзела культуры.

Гаворка — пра матэрыяльна-тэхнічную базу: гарадскі цэнтр культуры "пакутуе ад дажджоў і снегу", дзіцячая школа мастацтваў — "ад холоду", краязнаўчы музей — "ад адсутнасці творчых поспехаў", цэнтральная раённая бібліятэка "чакае рамонт". Усе гэтыя аб'екты павінны мець арганізацыйна-метадычны ўплыў не толькі на райцэнтр, але і на сяло. Дарэчы, пра дзейнасць сельскіх устаноў аўтар станоўча адгукаецца толькі тады, калі распавядае пра Новапалескі клуб, дзе ёсць фальклорны ансамбль, гатовы абслугоўваць турыстаў і аграсядзібы (даволі смелая заяўка!).

За савецкім часам тут былі магутныя харавыя калектывы. Славіўся, да прыкладу, зводны калектыв вёскі Глушавічы з Лельчыцкага раёна і вёскі Копішча Олейскага раёна з Украіны. Папулярнасцю карысталіся хары Тонежскага, Букчанскага, Дзяржынскага, Ліплянскага, Мілашэвіцкага і

іншых клубаў. Іх станаўленне матэрыяльна падтрымлівалі сельгаспрадпрыемствы...

Не варта забываць і пра мінулае як фундамент сённяшняга жыцця. Маю на ўвазе, у першую чаргу, доты і будынкі, што стаяць дасюль у Буйнавічах, якія ўваходзілі калісьці ў Мазырскі ўмацаваны раён. Гэта сапраўды варты аб'ект для турызму. Іншая справа, што там трэба ўсё прывесці да ладу, бо іначай у хуткім часе нічога ад гэтага аб'екта не застанецца.

Газета "Культура" высветліла, думаецца, дзве выключна важныя стратэгічныя праблемы: патрэбу ў арганізацыі рацыйнальнага працэсу прасоўвання культурных паслуг (гаворка пра лагістыку) і ў наладжванні эфектыўнай кадровай палітыкі.

У чым я бачу выйсце? Варта, на мой погляд, сярод іншага, звярнуцца да ініцыятыўнага мясцовага бізнесмена В.Буткоўскага, які працаваў калісьці дырэктарам РДК, запрасіць таксама такіх спецыялістаў, як У.Дрынеўскі, У.Паўлюк, М.Ляўковец, Г.Бублікава ды іншых. Да іх вопыту і камерцыйнай жылкі, лічу, варта звярнуцца і іншым работнікам культуры.

Уладзімір ЖОГЛА
Мазыр

Ўсе канцэпцыі ідэй

Бізнес-план пад экатур

З восені іўеўскі райвыканкам узначаліў новы старшыня Міхаіл Валчэцкі, кіраўнік неаб'якавы і крэатыўны.

Як паведамляе "К" начальнік мясцовага аддзела культуры Георгій Гагарын, кіраўніцтва не толькі падтрымлівае інавацыі, але і "генерыруе" іх само, таму шлях ад складання бізнес-планаў да рэалізацыі ідэй значна скараціўся.

Да прыкладу, мясцовыя музейшчыкі распачалі экскурсійнае абслугоўванне ту-

рыстаў па горадзе і раёне, што славіцца адмысловай архітэктурнай і гістарычнай спадчынай. Пад час вандроўкі па "Залатым кольцы іўеўшчыны" ахвотныя наведваюць у тым ліку і сядзіба-паркавы ансамбль у вёсцы Жымаслаўль.

Карэнным чынам зменіцца культурнае аблічча вёскі Барава, што размешчана на беразе Нёмана пад засенню Нагібоцкай пушчы. Замест аптымізацыі мясцовай установы культуры запланавана яе пераўтварэнне ў Цэнтр экатурызму і дасугу.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Семінар для рэгіёнаў

Турнір для канкурэнцыі

Рэдкі бацька так клапаціцца пра сваё дзіця, як Мікола Козенка — пра Рэспубліканскі фестываль дзіцячага фальклорнага мастацтва "Берагіня". 9 сакавіка ён, аўтар і мастацкі кіраўнік гэтага форуму, адзначыць 60-гадовы юбілей, а "Берагіня" ў красавіку — сваё 15-годдзе.

Фестываль вымагае ці не штодзённай працы. Але этнахарэаграфу, старшаму навуковаму супрацоўніку Інстытута культуры Беларусі, стае часу і для дапамогі работнікам галіны з ўсёй краіны ладзіць свае мясцовыя, абласныя фестывалі традыцыйнага мастацтва.

— Фальклорны рух у краіне пашыраецца, — упэўнены Мікола Козенка. Пра гэта сведчаць не толькі словы прафесіянала, але і факты. На семінары, што адбыўся на пачатку тыдня ў інстытуце, метадысты абласных цэнтраў народнай творчасці ды іншых устаноў культуры давалі, што працуюць у рэгіёнах над аднаўленнем традыцыйнага мастацтваў.

У Гомельскім абласным конкурсе танцавальных пар — выканаўцаў народнага побытавага танца ў гэтым годзе будучы удзельнічаць усе без выключэння раёны рэгіёна: на сёння падалі заяўкі 165 пар у шасці ўзроставых групках. На Гродзеншчыне набірае моц абласны фестываль "Панямонна жыватворныя крыніцы", фінал якога адбудзецца ў лістападзе ў Гродне. Ён скіраваны на вывучэнне мясцовых традыцый. Дзеці ж з усёй Брэстчыны з імплэтам удзельнічаюць у абласным фестывалі "Радавод", а ў сталіцы набываюць папулярнасць маладзёжныя этнадыскаткі...

Чарговы фестываль "Берагіня", заключныя мерапрыемствы якога распачнуцца ў чэрвені 2012-га, таксама пашырыцца: у ім паўдзельнічаюць калектывы музычных школ, устаноў пазашкольнага выхавання і навучання. Таксама арганізатары маюць намер правесці Турнір танцавальных пар у Брэсце, пераможцы якога накіруюцца на фінал "Берагіні".

— Патрэбна сістэмная праца, якая ахоплівае б усю краіну, — распавядае Мікола Козенка, — а таксама каардынацыі высілкаў з кіраўнікамі калектываў, з метадыстамі, бо інакш складана захаваць тое, што створана, знаходзіць новае, а фальклорным ансамблям — вытрымліваць канкурэнцыю з самадзейнымі калектывамі.

Цяпер Мікола Козенка рыхтуе да выдання зборнік матэрыялаў навукова-практычнай канферэнцыі, прысвечанай юбілею "Берагіні".

А напрыканцы пагутарыла з даўнім сябрам і аднагрупнікам Козенкі Віктарам Паповым, які з'яўляецца мастацкім кіраўніком заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь харэаграфічнага ансамбля "Рунь" з Магілёва.

— Мы скончылі ў свой час харэаграфічнае аддзяленне Маскоўскага дзяржаўнага інстытута культуры, — распавёў Віктар Папоў. — Мікола быў старшам групы і размяркоўваў, куды кожны накіруецца на практыку, каб збіраць аўтэнтчныя песні. Мы трапілі ў расійскую глыбінку, і нашы здабыткі былі не вельмі багатыя, часам нават даводзілася самім прыдумваць "матэрыял". А Козенка кожны раз ехаў у беларускія вёскі і вяртаўся з "перлінамі" — безліччу ўнікальных песень. Яго экспедыцыі і па сёння паспяховаю.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

“То ліцвінка Эмілія Плятэр” — гэта радок з верша Адама Міцкевіча, які ён прысвяціў удзельніцы паўстання 1830 — 1831 гг., збіральніцы беларускага фальклору, паэтэсе Эміліі Плятэр. “Смерць палкоўніка” — такую назву носіць твор класіка, які зрабіў еўрапейскую славу юнай змагарцы родам з беларускіх зямель, пакінуўшы паэтычны след пра яе асобу сучаснікам і нашчадкам.

Амаль два гады я шукала аўтограф знакамітага прысвячэння паэта ў Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь, дзе захоўваюцца ўнікальныя архіўныя дакументы роду Зіберг-Плятэраў. І чуд здарыўся! Выбраўшы шэраг файлаў, на стужцы аднаго з мікрафільмаў, праглядаючы перапіску графа Зіберг-Плятэра са сваякамі, роднымі і знаёмымі, давялося сутыкнуцца з назвай, надпісанай касым почыркам: “Імправізацыя Адама Міцкевіча”. Перада мной быў варыянт таго самага верша, дзякуючы якому імя Эміліі Плятэр сёння ведаюць ва ўсёй Еўропе. Гісторыя ажыла на маіх вачах! Падрабязна пра нечаканае адкрыццё — у наступным нумары. А сёння пачнём гісторыю графіні Эміліі Брель-Плятэр, 205-годдзе з дня нараджэння якой мы адзначаем сёлет, з самага пачатку. Гісторыю прыгажуні, чыё імя носіць нават кветкі — гатунак клематісаў...

Пісаць пра гэтую постаць і быць эмацыянальна-бесстароннім сузіральнікам — справа вельмі складаная. Бо чым больш пра яе даведваешся, тым больш ярка працуе ўяўленне. Яно вымалёўвае чалавека надзвычайных якасцей — тонкага, далікатнага складу, але, разам з тым, — з моцным унутраным стрыжнем і воляй. Што казаць: графіні Эміліі Плятэр удалося дасягнуць павагі ды захаплення нават на полі бою.

Перш чым аднавіць факты біяграфіі вядомай ліцвінкі, адразу заўважым, што ў сваім артыкуле абпіраліся на даследаванні архіўных матэрыялаў, напрацоўкі айчынных гісторыкаў... Ды ўсё ж хочацца падкрэсліць: многія, нават агульнавядомыя звесткі, якія датычацца Эміліі Плятэр, патрабуюць асцярожнага да сябе стаўлення. Перад намі — легенда, з усімі адпаведнымі гэтаму паняццю акалічнасцямі.

“Ну, паненка, ну, дзевуха!”

Нарадзілася Эмілія Плятэр у 1806 годзе ў Вільні. Частка гісторыкаў называе месяцам яе нараджэння студзень, частка — лістапад, але чысло супадае з абодвух бакоў — 13-е. Бацька яе — Францішак Ксаверый — паходзіў са старажытнага роду Плятэраў, якія прыйшлі ў Вялікае Княства Літоўскае з Вестфаліі. Маці — Анна Моль — была родам з Браслава. Род Плятэраў — заможны, валодаў мноствам маёнткаў, якія размяшчаліся на мяжы сённяшніх Беларусі, Літвы, Латвіі, Польшчы. У адным з іх — Ліксне Дынабургскага павета Віцебскай губерні — прайшло дзяцінства Эміліі. Сёння гэта ваколіцы Даўгаўпілса.

Існуе версія, што моцны ўплыў на характар юнай графіні аказалі не вельмі добрыя стасункі паміж бацькамі — менавіта таму маці і Эмілія з’ехалі з Вільні. Як бы там ні было, але ў выніку дзяўчыне пайшло на карысць гэта становішча, бо праз яго яна атрымала выхаванне, якое не “задушыла” яе прагі быць незалежнай асобай. Яна была вольнай пераязджаць з аднаго маёнтка ў іншы, да сваіх шматлікіх сваякоў, і “браць” тое, што было ёй да душы. Акрамя таго, у Ліксне мелася шыкоўная бібліятэка, кнігі якой вельмі садзейнічалі інтэлектуальнаму росту Эміліі. Вядома, што ў часы свайго сталення дзяўчына захаплялася літаратурай, матэматыкай, гісторыяй. І сярод яе куміраў галоўнае месца займалі Тадэвуш Касцюшка і Жанна д’Арк.

Эмілія пад уплывам паэтаў-філаматаў захапілася беларускім фальклорам. Гэты факт пацвярджаюць і ўспаміны Максімільяна Маркса, ураджэнца Віцебска, чыя маці — Кася — сябрвала з “паннай Эміліяй”.

“Яна, бадай, не памылюся, першая з запалам, уласцівым чуламу і шляхетнаму сэрцу, — піша Маркс, — аддалася душой беларускаму люду, добра бачыла яго бяду і спачувала яму, намагаючыся як толькі было

можна, аблегчыць долю. Яна збірала і спявала беларускія народныя песні, штодня плаціла тым, хто ёй напяваў іх. Слухаючы гэтыя песні, сама спрабавала складаць нешта ім падобнае. На фартэпіяна яна ўмела вельмі разна перадаць і зухаватасць, і тугу народных матываў, і нават тэмбр сапрана-жалейкі і баса-дудкі.

Аднаго разу яна, абдымаючы і цалуючы, запрасіла нават маю матку танцаваць з ёю Лепятуху (“Лепятуха” побач з “Мяцеліцай”, “Качарбіхай”, “Падущачкамі” і “Лявоніхай” —

Пяшчотныя клемацісы капітана ў спадніцы

Частка I

“То ліцвінка Эмілія Плятэр”

В.Косак. “Эмілія Плятэр у бітве пад Шаўляем”.

адзін з танцаў беларускага люду, выконваючы яго, танцоры па-заліхвацку кідаліся ў розныя бакі, моцна тупалі нагамі, пляскалі ў далоні і час ад часу выкрывалі “га-гу!”), і маці не магла адмовіць свавольнай, але мілай Эміліі. Мой бацька, я і хлопцы скрыпач надрываліся ад смеху, гледзячы, як танцоры круціліся і падскоквалі танцоркі.

— Ну, паненка, ну, дзевуха! Ды яшчэ і якая дзевуха, а залатая дзевуха! — з захапленнем казаў музыка.

— Але, дарагая Кася, ці ведаеш, што я навучылася галасіць?

“Галосіць” — гэта значыць аплакваюць (па-расійску “прічитаюць” альбо “пріговарваюць”) толькі дзеці на магільных сваіх бацькоў, жонкі над сваімі мужамі, маткі над трунамі дзяцей або пры адпраўленні сыноў у рэкруты. Спеў гэты жаласны, тужлівы, горкі, выкліканы сардэчным болем,

імправізаваны з канкрэтнай нагоды, падобны на выццё, якое нельга перадаць. Аднак той, што ўсім сэрцам палюбіла простых люд, удавалася гэта зрабіць, і яна гучным голасам пачала:

— Авой, авой, дзяцюк ты мой! Не на радасць, не на шчасце ты радзіўся...

І ўсе бяdotы, усе пакуты жыцця беларускага селяніна былі тут падрабязна пералічаны ёю, дакладна і прачула выказаны... Бацька мой слухаў стоячы, з закладзенымі па-напалеонаўску рукамі, а калі яна скончыла, страсянуў галавой і ўздыхнуў... Музыка рукамі выціраў слёзы, а я стаяў анямелы...

“Авой, авой, дзяцюк ты мой! Не на радасць, не на шчасце ты радзіўся...” — гэта толькі маленькія драбніцы з вялікай фальклорнай спадчыны “паннай Эміліі”, якія засталіся нашчадкам. А яе было шмат: найкаштоўнейшыя ноты, зборнікі,

сшыткі. Іх згадваў у сваіх лістах бацька нашай гераіні. Усё гэта знікне праз будучыя судовыя спрэчкі прадстаўнікоў улады і сваякоў Эміліі, праз аўкцыённы, канфіскацыю маёмасці “мяцежніцы”... Усё гэта адбудзецца ўжо пасля падаўлення паўстання, якое праславіла і, адначасова, загубіла Эмілію.

Рыцар-Дзева

1830 год... Ранейшая палітыка Аляксандра I у дачыненні Рэчы Паспалітай, каранаванне імператара Мікалая I каралём Польшчы выклікаюць абурэнне патрыётаў, якія марлі адродзіць сваю радзіму ў межах 1772 года.

...Як толькі да Эміліі даносыцца звесткі аб пачатку вызваленчага руху, яна тут жа аб’язджае бліжэйшых сваякоў і знаёмых з тым, каб пачаць падрыхтоўку паўстання ў Беларусі і

Літве. У Эміліі і яе кузенаў нават нараджаецца план па захопе Дынабургскай крэпасці. Але задумам Эміліі не ўдалося ажыццявіцца — ахову муроў узмацнілі, а курсантаў школы падхарунжых, на якіх разлічвалі Плятэры, выслалі ва ўнутраныя губерні. Тым не менш, няздзейсненая ініцыятыва закончылася пасвячэннем Эміліі ў Рыцара-Дзева па ўсіх старажытных правілах.

Як толькі Эмілія даведваецца аб тым, што недалёкія Расіены захоплены паўстанцамі, яна пачынае імкліва дзейнічаць. 29 сакавіка 1831 года дзяўчына з’яўляецца на плошчы мястэчка Дусяты і заклікае людзей узняцца на барацьбу за Айчыну. Як пішуць сведкі, за чвэрць гадзіны Плятэр сабрала атрад колькасцю ў 280 стралкоў, 60 конных і некалькі соцень касінераў. Дапамагаў ёй у гэтым Люцыян Вейсенхоф.

Новаствораны атрад рушыць на Дынабург. Па дарозе, 30 красавіка, паўстанцы нападаюць на паштовую станцыю Даўгелі і разбіваюць невялікі атрад імператарскага войска. 2 красавіка — сустрэча з ахоўнай часткай генерала Шырмана і яшчэ адзін бой пад Уцянай (сёння — горад на паўночным усходзе Літвы), у выніку якога праціўнікі адступаюць. 4 красавіка паўстанцы бяруць мястэчка Езяросы (цяпер — раённы цэнтр у Літве), і Эмілія ўпісвае акт паўстання ў гарадскую і судовую кнігі. Для яе гэта быў своеасаблівы акт справядлівасці, вяртанне сваіх земляў, адзначаюць гісторыкі.

Дзеля ўдакладнення гістарычнай праўды, неабходна зрабіць маленькае адступленне. Вядома, не толькі ўласна мужнасць дапамагала Эміліі Плятэр стаць вядомай як самаадданая змагарка, але і выдатныя навыкі вершніка, стралка, фехтавальшчыка. З маленства дзяўчына не цуралася адпаведных урокаў, наадварот — імкнулася засвоіць усе прыёмы дзеля таго, каб стаць годным рыцарам-шляхціцам. І дасягнула поспеху ў ваенных дысцыплінах. Прынамсі, у атрадзе паўстанцаў Эмілія была не адзінай жанчынай, якая не шкадавала свайго жыцця дзеля Радзімы: у гісторыі засталіся імёны змагарак Марыі Прушынскай, Марыі Рамановіч, Антаніны Тамашэўскай... Тым не менш, менавіта Плятэр увайшла ў пантэон галоўных герояў таго паўстання.

Цікава, што Марыя Рамановіч і Антаніна Тамашэўская далучыліся да Плятэр пасля другой перамогі атрада пад яе кіраўніцтвам праз больш чым месяц з часу захопу Езяросяў. Гэта адбылося 17 мая, калі Эмілія, узначаліўшы атрад вількамірцаў, захапіла горад Вількамір (цяперашні літоўскі Укмерге). Але перш, чым здзейсніўся гэты прарыў, Плятэр ледзь не загінула, выходзячы з акружэння. Амаль 30 дзён яе змагары разам з атрадам Караля Залускага адыходзілі на злучэнне з іншымі паўстанцамі — праз балоты і палі, па калена ў гразі. Эмілія моцна захварэла, і яе, знясіленую, вымушаны былі пакінуць у сялянскай хаце. Аднак як толькі жанчына ачуныла, яна кінула шукаць сваіх братаў па зброі. Яе вяртанне сустрэлі авацыямі. І з тым — новая атака і захоп Вількаміра, а там — і злучэнне з рэгулярнай польскай арміяй генерала Хлапоўскага.

Дзіўная рэч — маладая жанчына па загадзе генерала была афіцыйна пастаўлена над бывалымі салдатамі і прызначана ганаровым камандзірам 1-й роты 25-га лінейнага палка арміі паўстанцаў. Ёй быў прысвоены чын капітана. А калі Эмілія разам з паплетчыкамі прыйшла ў Коўна, занятае польскай арміяй, знаёмая Адама Міцкевіча панна Кавальская дала баль у гонар юнай змагаркі...

(Заканчэнне будзе.)

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Творчасць Паўла Філонава, Міхаіла Ларыёнава, Наталлі Ганчаровай, якая бярэ пачатак у расійскім мадэрне, рыначным лубку ці антычным вазалісе, кажа, што сёй-той з іванаў усё ж помніць свой род і племя. Але палітра Казіміра Малевіча, Любові Паповай, Варвары Сцяпанавай, Надзеі Удаўцовай, Вольгі Разанавай, віцэбан Веры Ермалаевай, Іллі Чашніка, Льва Юдзіна, Мікалая Суціна і нашай герані — Аляксандры Экстэр, народжанай у беларускім Беластоку тагачаснай Гродзенскай губерні Паўночна-Заходняга краю Расійскай імперыі, прадстаўляецца такой, быццам бы яе стваральнікі імкнуліся забыць усё, што да іх было, быццам бы яны ўсё пачыналі нанова.

Тым не менш, свет нігілізму Экстэр — яркі і дэкаратыўны, ён поўны надзей і варварскай разбуральнай радасці, у якой банальная рэальнасць не іграе больш ніякай ці амаль ніякай ролі. Тут іншая, свая рэальнасць — сутнасная. Тут, у гэтай краіне, з рэчаў і целаў нібы знята скура, і яны, рэчы і целы, ператвораны ў чыстыя ідэі, не здольныя раней выражацца ў “рэальна-матэрыяльнай” форме, увасабляюцца ў плоць і геаметрыю, у шалёныя дэкаратыўныя, як цыганская спадніца, фарбы. І змяшчаецца ўсё гэта ва ўмоўную паветраную прастору альбо ўмоўны вакуум і робіцца моцным і цвёрдым, устойлівым і аддзёртым ад свайго ж уласнага асяроддзя, як бурбалачкі паветра ў бутэльцы мінеральнай “Дарыды”. Урэшце, у мастацтве Экстэр трапятала і проста паэзія, “як некалі”, проста мара і проста цяпло чыёйсьці рукі, на стары яшчэ чалавечы манер — бадзёрая радасць без мудрагелістага жыцця, геніяльная магутнасць дыхання, дзякуючы якому на яе палотнах і дэкарацыях разгортваліся надзвычайныя плоскасці і паўставала сапраўды моцнае мастацтва, і была проста адзінота ў душы мастачкі, якая на фінішы жыцця чэрпала свае дзіўныя пластычныя формы выключна з самой сябе.

Я заўсёды быў перакананы (і цалкам застаюся пры сваёй думцы), што створаны прыродай і людзьмі свет валодае невычэрпным багаццем розных магчымасцей і вечно будзе служыць зыходнай кропкай твораў мастакоў. Але такая перакананасць зусім не азначае катэгарычнага адмаўлення мастацтва “чыстых форм” — камбінацый светлавых плоскасцей, геаметрычных фігур, ліній, рытмічных узораў. Гісторыя мастацтва ўжо даўно даказала, што “чыстыя формы” могуць быць асабістай галіной вобразна-асацыятыўнага мастацтва, якое развіваецца нароўні з традыцыйнай фігуратыўнасцю і на сваёй мове перадае ўспрыманне свету і быцця, апявае новую гармонію светабудовы ці драматычнае напружанне часу. Творчасць Аляксандры Экстэр сведчыць пра гэта з беспярэчнай выразнасцю.

Яркі творчы след мастачка пакінула практычна ва ўсіх галінах выяўленчай культуры — станковы жывапіс, графіка, кніжная ілюстрацыя, кераміка, наватарскія дэкарацыі да спектакляў у маскоўскіх тэатрах, эскізы касцюмаў марсіян для фантастычнага фільма “Аэліта” па аповеці Аляксея Толстага, парадная форма для чырвонаармейцаў, мадэлі для прамысловай вытворчасці тканін і адзення, афармленне ўсерасійскіх мастацка-прамысловых выставак і рэвалюцыйных свят у Кіеве і Адэсе. І, урэшце, яе можна па праву лічыць адной са стваральніц вядомага стылю “арт-дэко” і шалёнай прыхільніцай эстэтыкі канструктывізму. І яшчэ яна была выдатным педагогам, што пад кіраўніцтвам Лежэ і Азанфана выкладала ў французскай Акадэміі сучаснага мастацтва сцэнаграфію і жывапісную кампазіцыю. Дарэчы, сярод яе вучаніц была і маладая Надзея Хадасевіч з беларускай вёскі Зембін, будучая жонка Фернана Лежэ. “Утрапёная амазонка”, “скіфская вершніца” — так называлі Экстэр сучаснікі. Акрамя ўсяго іншага, Ася (яе

Шляхі і раздарожжы — такая, на мой погляд, карта рускага авангарда, яго пошукі кампрамісаў з традыцыяй і адначасова поўнае адмаўленне яе. Справа ў тым, што зжыты, апошлены да таго часу рэалізм перасоўнікаў, і празрыстыя блакітнаружовыя сады містыцызму і залатыя рэтраспекцыі “мірыскусников” далі да дзясятых гадоў XX ст. глыбокую расколіну: праз яе моцна прабіваюцца парасткі авангарда, г.зн. творчасць тых мастакоў, у каго ўсё наадварот — мінулае выклікае пазыханне, а сапраўднае быццё — толькі ў будучыні, якім бы цудоўным або вусцішным яно ні было.

Ася Грыгаровіч-Экстэр: ад кубафутурызму да чыстай канструкцыі

“Модны капялюшык” нейтаймаванай “амазонкі”

А. Грыгаровіч-Экстэр. “Горад уначы”.

сямейнае імя) была проста цудоўнай і камунікабельнай жанчынай, якую любілі і паважалі ўсе, хто з ёй сустракаўся або працаваў: ад Пікаса да Таірава, ад Бурлюка да Лентулава, ад Малевіча да Кандзінскага, ад Брака да Р. Дэлана, ад Дзягілева да Меерхольда, ад Пастэрнака да Ахматавай. Ганна Андрэеўна нават прысвяціла прыгажуні Экстэр цудоўны верш “Стары партрэт”: “Тонкі по-девичьи нежные плечи,/ Смотришь надменно-упрямо./ Тускло мерцают высокие свечи./ Словно в преддверии храма./ В чьих это пальцах дрожала палитра/ В этом торжественном зале?” Так, у пальцах Экстэр гэтая чарадзейная палітра — палітра непараўнаема рамантыка з гарачым сэрцам і не менш гарачымі вачыма.

У наш век халоднага прагматызму і ледзянога цынізму Экстэр не ў модзе. Або, скажам так, амаль забытая. Каб не такія выдатныя даследчыкі творчасці мастачкі, як французскі крытык, прафесар і заснавальнік парыжскага таварыства “Аляксандра Экстэр” Андрэй Накаў (яго манаграфія “Alexandra Exter” выдадзена ў Парыжы ў 1972 годзе) і расійскі мастацтвазнаўца Георгій Каваленка (ку-

ратар даволі скандальнай нядаўняй выстаўкі “Рэтраспектыва”, з цяжкасцю сабранай з некаторых захаваных у прыватных калекцыях тэатральных і станковых твораў Экстэр), дык мы наогул бы не ведалі пра мастакоўскія і жыццёвыя перыпетыі гэтай унікальнай жанчыны, а здавальняліся б толькі кароткамі ўспамінамі і сціплым рэзюмэ на яе выстаўкі, якія праходзілі і пры жыцці мастачкі, і — пасля 70-х гадоў, калі авангард быў у Расіі ў нейкай ступені рэабілітаваны. Так, некалькі гадоў таму з вялікім поспехам у Маскве была разгорнута экспазіцыя “Амазонкі рускага авангарда”, у якой зіхацеў раздзел іскрамётнага мажорнага мастацтва нашай зямлячкі. А яшчэ раней яе невялікая камерная выстаўка экспанавалася ў маскоўскім Тэатральным музеі імя Бахрушына (я яе бачыў) — але хто яе сёння помніць?! Дапоўню, што значная частка яе спадчыны, асабліва што тычыцца жывапісу, была страчана ў час бязлітаснай грамадзянскай вайны на Украіне.

Наогул кажучы, жыццёвая гісторыя выдатнай мастачкі сусветнага маштабу — сучасніцы вялікіх драматычных рэвалюцыйных і сацыяльных

метамарфоз першай паловы XX ст. — не была ціхамірнай. Яна нарадзілася 6 студзеня 1882 года ў горадзе Беластоку ў беларускай сям’і каледжскага асэсара Аляксандра Грыгаровіча. Але праз чатыры гады сям’я пераехала ў Кіеў, дзе і прайшло яе малалецтва і юнацтва. Тут тата ўладкаваў дзяўчынку ў прыватную жаночую гімназію Святой Вольгі, якую яна закончыла ў апошні год XIX ст. А потым да 1906 года (з трохгадовым перапынкам) займалася ў Кіеўскім мастацка-вучылішчы ў вядомага педагога Мікалая Мурашкі. У час вучобы па вушы закачалася і выйшла замуж за свайго малалодка кузена, прысважнага паверанага пры Кіеўскім акруговым судзе, рэспектабельнага адваката Мікалая Яўгенавіча Экстэра. Так яна і ўвайшла ў гісторыю сусветнага мастацтва пад гэтым імем. Тады ж матэрыяльна паспяхова і нястомная Ася арганізавала на мансардзе свайго дома № 27 па вуліцы Фундуклеўскай (цяпер вул. Багдана Хмяльніцкага) нейкі багемны “вулей”, які стаў месцам сустрэч прадстаўнікоў кіеўскага авангарднага мастацтва і нараджэння маніфестаў авангардызму XX ст. Многія з новых сяброў месяцамі “гасцявалі” ў гэтым “вулі”, а муж, які абагаўляў Асю, ніколі не ўмешваўся ў яе мастакоўскія справы. Тут яна пазнаёмілася і пасябравала з А. Архіпенкам, А. Лентулавым, Д. Бурлюком, А. Багамазавым, А. Карэвым, М. Якаўлевым, дзякуючы якім здабыла першапачатковую ўласную палітру, заснаваную на гучным спалучэнні жоўтага і чырвонага, сіняга і аранжавага. Словам, задаткі будучай зоркі авангарду развіваліся ў Кіеве ў ідэальнай атмасферы.

У 1907 годзе яна ўпершыню прыехала ў Парыж, дзе паступіла ў мастацкую акадэмію Гранд Шам’ер. Потым зняла майстэрню ў горадзе на Сене, якая стала на доўгі час, да 1914 года, яе галоўным месцам творчых пошукаў і эксперыментаў. Пачынала з імпрэсіянізму (“Нацюрморт з вазай”, “Тры жаночыя фігуры”), потым захапілася пуантылізмам і жывапісам Ван Гога. Праз Гіёма Апалінэра пазнаёмілася з Пабла Пікаса, Жоржам Бракам, Фернанам Лежэ, і дзякуючы ім звяр-

нулася да кубізму, у якім убачыла ідэальную форму абагульненай гармоніі, і да тэарэтычных футурыстычных маніфестаў Філіпа Марынеці. Маладая, нястомная, непаседлівая жанчына стала, па сутнасці, першай мастачкай, якая імкнулася да таго, каб з творчасцю французскіх кубістаў і італьянскіх футурыстаў пазнаёмілася і на яе радзіме. І гэтую “акцыю” яна ажыццяўляла з двух бакоў: праз сваю ўласную творчасць, якая ўключала элементы гэтых мастацкіх рухаў, і дзейнасцю ў якасці прапагандыста. Напрыклад, першая манаграфія пра Пікаса на рускай мове была напісана крытыкам І. Аксёнавым па яе ініцыятыве і з яе непасрэднай дапамогай.

Паралельна ў Луўры Экстэр вывучала творчую спадчыну французца Ніколы Пусэна. Гэты выдатны класіцыст XVII ст. зачараваў яе яснай рытмічнай ураўнаважанасцю карцін, у якіх не было ніводнай лішняй дэталі. Па вялікім рахунку, калі глядзець у корань, думаю, менавіта Пусэн перш за ўсё

А. Грыгаровіч-Экстэр у сваёй майстэрні. 1927 г.

прывёў Экстэр да кубізму, што можна пабачыць у яе палотнах “Мост. Сеўр”, “Гавань”, “Бераг Сены”. Адначасова яна самастойна, не азіраючыся на бакаў, эксперыментавала з колерам і рухам, што наглядна паказала ў вельмі дынамічных пейзажных кампазіцыях “Фларэнцыя”, “Горад уначы”.

Пасля першага наведвання Парыжа Ася практычна кожны год праводзіла тут па некалькі месяцаў. У 1912 годзе нават паказала свае кубістычныя творы на 28-й выстаўцы “Салона Незалежных” разам з Маркам Шагалам. Але, будучы ад прыроды натурай пачуццёвай, яна імкнулася ў сваім кубізме пераадолець халодны, манахромны “пікасаўска-бракаўскі” рацыяналізм, каб выявіць у сваіх карцінах чароўную эмацыянальнасць, гучны, звонкі, жывы колер, які, па сутнасці, і стаў сапраўдным “героем” яе жывапісу. У яе паліфанічным кубізме выразна расквітаецца жыццярэдасны, карнавальны пачатак: у спадаючых каскадах колеравых плоскасцей, у незлічоных зменлівых кантрастах, у мностве светлавых рэфлексаў. Экстэр быццам бы гуляе ўласцівацімамі колеру і святла: шчыльнасцю, празрыстасцю, лёгкасцю. Яна шмат шукае, свядома можа перайсці ад аднаго стылю да другога, захоўваючы аднак сваё мастакоўскае шматтэмбравае “я”. Хтосьці з крытыкаў жартаваў: “Як дамы з кожным сезонам мяняюць свае капялюшыкі, так дакладна спадарыня Экстэр стварае з імпрэсіянізму, кубізму, футурызму модны капялюшык для кожнага сезона ў жывапісе”.

1910-я гады былі для Экстэр вельмі плённымі. Мабыць, самымі жыватворнымі ва ўсім яе жыцці. Старалася не прапуськаць авангардныя выстаўкі, такія як “Бубновы валет”, “№4”, “Трамвай В”, “Трохкутнік”, “Магазін”, “Саюз моладзі”, “Звяно”. Восенню 1919 года разам з Шагалам, Фалькам, Лісіцкім, Пэнам, Кандзінскім, Малевічам, Канчалоўскім прыняла ўдзел і ў Дзяржаўнай выстаўцы карцін мясцовых і маскоўскіх мастакоў у Віцебску, якая экспанавалася ў клубе Борахава на Гогалеўскай вуліцы, 10...

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637
Галоўны рэдактар —

Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:

Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:

Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:

Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Тацяна КОМАНОВА,
Барыс КРЭПАК,
Настасся ПАНКРАТАВА,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН,
Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Алена САБАЛЕЎСКАЯ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела
фотайлюстрацый —

Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.

Тэлефон:
(017) 290-22-50
(прыёмная)

(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23

Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35

Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41

www.kimpress.by

E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —

Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"

Ліцэнзія на выдавецкую
дзеінасць
ЛВ №02330/0003879

ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.

Тэл. (017) 290-22-50.

Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.

Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведамляюць сваё

прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя

звесткі (нумар пашпарта,
дату выдання, кім выдадзены

пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.

Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.

*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура",
2011.

Індэкс 63875
Наклад 8607

Падпісана ў свет
03.03.2011 у 18.30

Замова 992
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".

ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

ISSN 1994-4780

9 771994 478007 1 010

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ "Рускі жанравы жывапіс XIX — першай чвэрці XX стст."
■ Выстаўка "Мастацтва Узбекістана са збораў НММ РБ". Да 05.03.2011 г.
■ Выстаўка "Народжаныя ў 1920-я". Да 03.04.2011 г.
■ Выстаўка "Караняца Міндоўга" А.Варнаса. Да 17.03.2011 г.
Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.:
(8-01596) 2 30 35.
■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ "Хараства славянскага ўзору".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.
"Культура I-й пал. XIX ст."
■ "В'етнамская народная карціна".

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "3 крыніцы адвечнай прыгажосці".
■ "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
■ "Пачатак. Музей

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Інстытута культуры Беларусі).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА- МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
Выстаўкі:
■ "Мой мілы сын, мая Маруся..." (да 80-годдзя сына Якуба Коласа Міхася Міцкевіча і 120-годдзя з дня нараджэння

■ "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..." (да 80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча).

■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
■ "Спадарожнікі дзяцінства".
■ "Зямля пад белымі крыламі" (выстаўка мастацкіх работ да 80-годдзя Уладзіміра Караткевіча).

■ "Мая Беларусь" А.Дрыбаса.

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ
ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.

Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

■ "Музей крміналістыкі".
Выставачная зала:

■ Выстаўка "Музей у музеі" (прадметы з фондаў раённых музеяў вобласці).

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.
■ Выстаўка-кірмаш "Мядовая Масленка".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Выстаўка работ стыпендыятаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАЎЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152) 72 27 57.
■ Выстаўка работ беларускіх мастакоў.
■ Выстаўка І. Ясюкайчы-Дударавай "Гербарый сноў".

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:

■ "Гаўрыла Вашчанка".

■ Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.

Выстаўкі:
■ Выстаўка работ Аляксандра Ісачова і Алега Арлова.

■ Выстаўка аўтарскіх лялек Ганны Балаш у суправаджэнні фота Ірэны Гудзіёўскай "Вясновае падарожжа".

■ Выстаўка Генадзя Тарскіх.

■ Выстаўка работ "Экзатычныя і пеўчыя птушкі".

■ Выстаўка скульптуры Андрэя Вараб'ева.

■ Фотавыстаўка Віктара Смольскага "Восенняя мазаіка Клермон-Ферана".

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ДРУГІ КВАРТАЛ 2011 ГОДА!

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.**

Паспяшайцеся на пошту!

беларускай моды".

■ "Касцюмы нацыянальных меншасцей КНР".

■ Выстаўка іконы "Паміж небам і зямлёй".

Дом-музей І З'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І З'езда РСДРП".

■ "Гісторыя ў мініяцюры".

ДУ "НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж,
вул. Гейсіка, 1.
Тэл.: (8-01770) 5 51 81.
Сектар "Выставачная зала".

■ Выстаўка "Нематэрыяльная культурная спадчына Беларусі: кансервацыя ці развіццё?" (праект

жонкі Песняра Марыі Дзмітрыеўны).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул.
Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ "Святло стагоддзяў".

Выстаўкі:

■ "Смерць — гэта не правасуддзе".

■ "Как молоды мы были... Семейный альбом".

■ "Савецкае грамадства і вайна 1941 — 1945".

■ "Вітражны партызанскай мудрасці і кемлівасці". Да 12.05.2011.

■ "Міліцыя ў баях за Радзіму".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА- ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:

■ "Рускі Ляўша". Да 07.03.2011.

■ "Паміж Гомелем і Італіяй".

■ "Масонская калекцыя са збораў В.Федаровіча".

Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

■ "Медыцынская літаратура XIX — I пал. XX стст."

■ Выстаўка жывапісу Паліны Жукавай "Планета радасці".

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:

■ Пакой крывых люстэркаў.

■ "Свет звяроў Гомельшчыны".

■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл.

Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл.
Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ 6 — "Шапэніяна".
■ "Пахіта".

"Трыстан і Ізоolda"
■ 9 — "Жарсці (Рагнеда)"
А. Мдзівані.
■ 10 — "Вяселле Фігара"
В. А. Моцарта.
■ 11 — "Бядэрка"
Л. Мінкуса.

РЭСПУБЛІКАНСКІ

ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул.
Кралоткіна, 44.
Тэл.: 334 60 08.
■ 5 — "Прыгоды маленькай ведзьмы"
А. Бычкова.
■ 5 — "Раман + Юлія"
Д. Балыка.
■ 6 — "Адэль"

Я. Таганова.
■ 9 — "Дзёнік паэта"
С. Кавалёва.
■ 10 — "Хто пакахае мадам?"
А. Шурпіна.
■ 11 — "Яго апошняе каханне (Лета)"
А. Дзялендзіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ

АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
■ 9 — "Лятучая мыш"
І. Штраўса.
■ 10 — "Кармэн-суйта".
Дывертсымент з балета "Шчаўкунок"

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212)
36 32 50.
■ 5 — "Церам-Церамок"
С. Маршак.
■ 6 — "Дзед і Жораў"
В. Вольскага.
■ 10, 11 —
"Хлопчык-зорка"
А. Уайльда.